अधिगमपरिणाम-आधारितपाठ्यचर्यारूपरेखा

स्नातककार्यक्रमः – अद्वैतवेदान्तः

2025

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

UGC

विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगः

बहादुरशाह-जफर-मार्गः

नवदेहली – 110002

UGC LOCF Committee (Sanskrit)

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Chairperson of the Committee and Vice-Chancellor, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058, ✉ vc@csu.co.in
Prof. Sukant Kumar Senapati
Vice-Chancellor, Shri Somnath Sanskrit University, Veraval, ✉ sukantsnpt@gmail.com
Prof. Viroopaksha V Jaddipal
Secretary, MSVVP, Ujjain, ✉ vvjaddipal@gmail.com
Dr. M V Natesan
Retd Professor, SSV Kaladi, Kailash Nagar Kolazhy, Biyur, Trichur-10
✉ natesanskt2000@gmail.com
Dr. Mamta Tripathi
Assistant Professor, Gargi College, Delhi, ✉ mamtatripathi.jnu@gmail.com

Curriculum Development Committee for B.A. Hons. (Advaita Vedanta)

Prof. Sukant Kumar Senapati
Chairperson of the committee and Vice-Chancellor, Shri Somnath Sanskrit University, Veraval,
✉ **sukantsnpt@gmail.com**
Dr. Vishwanath Hegde
Assistant Professor, Department of Advaita Vedanta, Central Sanskrit University (CSU), Shringeri, Karnataka, ✉ **dr.vishwanath.hegde@csu.co.in**
Dr. Srinivasa Kumar N Acharya
Convenor of the Committee and Asso. Professor and HoD, Dept. of Philosophy, Manipal Academy of Higher Education, Manipal, Karnataka, ✉ **head.philosophy@manipal.edu**

Co-ordination Committee

Dr. G. Surya Prasad
Chief Co-ordinator of the committee and Asst. Professor, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058 ✉ dr.gsurya.prasad@csu.co.in
Dr. Yashvant Kumar Trivedi
Asst. Professor, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.yashvant.trivedi@csu.co.in
Dr. Awasthi Sailesh Kumar
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.awasthisailesh@csu.co.in
Dr. Kishor Kumar
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.kishor_kumar@csu.co.in
Dr. Deepika Dixit
Asst. Professor Grade, Central Sanskrit University, New Delhi – 110058
✉ dr.deepikadixit@csu.co.in

विषयसूची

कार्यक्रमस्य परिचयः 1

कार्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Objectives of the Program) 3

कार्यक्रमस्य परिणामाः 4

प्रधानानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम् 5

गौणानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम् 10

अद्वैतवेदान्तस्नातकानां योग्यतासंसूचकानि 12

प्रधानपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः 13

गौणपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः 15

प्रथमवर्षः (प्रधानपाठ्यक्रमाः) 16

प्रथमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 1) 17

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1: वेदान्तसारः 17

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः 19

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः 21

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च 23

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः .26

द्वितीयसत्रार्द्धः (SEMESTER – 2) 28

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः, द्वैतविवेकः, महावाक्यविवेक, कूटस्थदीपश्च 28

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.7: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, द्वैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च 31

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.8: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः, श्रद्धात्रयविभागः, मोक्षसंन्यासयोगश्च 34

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.9: ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि 37

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.10: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - १ 39

द्वितीयवर्षः (प्रधानपाठ्यक्रमाः) 41

तृतीयसत्रार्द्धः (SEMESTER – 3) 42

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - २ 42

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम् 45
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - १ 47
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - २ 49
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च 52
चतुर्थसत्रार्द्धः (SEMESTER – 4) 54
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः 54
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.7: आत्मबोधः 56
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.8: अपरोक्षानुभूतिः...58
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.9: श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रस्य मानसोल्लासव्याख्यानस्थाः विचाराः 61
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.10: वाक्यवृत्तिस्थविचाराः 64
तृतीयवर्षः (प्रधानपाठ्यक्रमाः) 66
पञ्चमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 5)...67
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1: नैष्कर्म्यसिद्धौ प्रतिपादिताः वेदान्तविचाराः 67
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादितानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दप्रमाणानि **................69**
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादिताः अर्थापत्ति-अनुपलब्धि-विषय-प्रयोजनविचाराः **..72**
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.4: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यानुसारं चतुस्सूत्र्यां प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि **.............75**
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.5: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-२ प्रथमाध्याये प्रथमपादे पञ्चमाधिकरणादारभ्य द्वितीयपादान्तस्थविचाराः 77
षष्ठसत्रार्द्धः (SEMESTER – 6)..79
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.6: छान्दोग्योपनिषदः षष्ठाध्याये वर्णितः ब्रह्मात्मैक्यविचारः 79
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.7: माण्डूक्यकारिकास्थ-अवस्थात्रयनिरूपणम् 81
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.8: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - १..........................83
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.9: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - २..........................85
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.10: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - ३........................87
चतुर्थवर्षः (प्रधानपाठ्यक्रमाः) 90
सप्तमसत्रार्द्धः (SEMESTER - 7) 91
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1: मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानि दार्शनिकतत्त्वानि.....................................91
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्ये द्वितीयाध्याये प्रथमद्वितीयपादयोः वर्णिताः विचाराः.....93

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3: तत्त्वप्रदीपिकाख्ये वादग्रन्थे प्रतिपादिताः स्वप्रकाशत्वादिविचाराः 95

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4: अध्यास-जिज्ञासाधिकरणयोः भामतीदिशा विचारः 97

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5: दशश्लोक्यां प्रतिपादितानां विचाराणां सिद्धान्तबिन्दुदिशा अध्ययनम् 99

अष्टमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 8) 102

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.6: द्युभ्वाद्यधिकरणादारभ्य सर्वव्याख्यानाधिकरणान्ताः विचाराः 102

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.7: वियदधिकरणादारभ्य सञ्ज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधिकरणान्ताः विचाराः 105

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.8: अद्वैतसिद्धिः (आदितः मिथ्यात्वमिथ्यात्वपर्यन्तम्) 107

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.9: भामत्यनुसारं द्वितीय-तृतीय-चतुर्थाधिकरणविचाराः.............................. 110

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.10: दृश्यत्वोपपत्तिम् आरभ्य सोपाधिकत्वनिरासपर्यन्तविचाराः.................. 112

प्रथमवर्षः (गौणपाठ्यक्रमाः) 115

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1: वेदान्तसारः 116

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः 118

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः.. 120

द्वितीयवर्षः (गौणपाठ्यक्रमाः)... 122

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः, नाटकदीपश्च 123

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः 126

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः, द्वैतविवेकः, महावाक्यविवेक, कूटस्थदीपश्च 128

तृतीयवर्षः (गौणपाठ्यक्रमाः)... 131

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, द्वैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च 132

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः, श्रद्धात्रयविभागः, मोक्षसंन्यासयोगश्च 135

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3: ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि............................ 138

चतुर्थवर्षः (गौणपाठ्यक्रमाः) 140

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम् 141

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च 143

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः 145

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4: आत्मबोधः 147
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5: अपरोक्षानुभूतिः 149

कार्यक्रमस्य परिचयः

(Introduction of the Program)

अस्य कार्यक्रमस्य उद्देश्यं तावत् नवीनदृष्टिकोणयुक्तानां छात्राणां सर्वेषाम् अद्वैतवेदान्तस्य स्नातकपाठ्यक्रमेषु उन्मुखीकरणम् अस्ति। अयं पाठ्यक्रमः Learning Outcome-based Curriculum Framework **(LOCF)** इत्यस्य आधारेण निरूपितःअस्ति, यः विविधविश्वविद्यालयेषु अनुसर्तुं योग्यः वर्तते।

LOCF - पद्धतिः स्नातकस्तरे लक्ष्यकेन्द्रितस्य पाठ्यक्रमस्य प्रस्तुतये उपकरोति। इयं पद्धतिः "छात्रकेन्द्रितायाःशिक्षण-अधिगमप्रक्रियायाः आविष्करणे अत्युपयुक्ता भवति इति अभिप्रायेण निरूपिता अस्ति। एषा पद्धतिः छात्राणाम् अधिगमानुभवे स्पष्टतां दार्ढ्यं च समुत्पादयति। अनया पद्धत्या छात्राः यथेच्छं स्वीयपाठ्यक्रमे संलग्नाः भवन्ति । ईदृशः स्नातकपाठ्यक्रमः छात्राणां न केवलं द्वैतवेदान्तविषये शिक्षणं प्रददाति अपितु व्यक्तित्वविकसनेन सह उपजीविकां कल्पयति।

LOCF - पद्धतिः पाठ्यक्रमस्य स्वभावं स्वरूपं वाविस्तरेण वर्णयति अपि च पाठ्यक्रमस्य अध्ययनाद् यानि यानि फलानि प्राप्यन्ते, तान् अपि सूचयति। अनया पद्धत्या स्नातकस्तरपाठ्यक्रमात् व्यज्यमानाः गुणाः निर्दिश्यन्ते। एते गुणाः स्वास्थ्यम्, भावनात्मकसंतुलनम्, समालोचनात्मकचिन्तनम्, सामाजिकन्यायः च एवं औद्योगिककौशलानि भवन्ति। अयं कार्यक्रमः छात्रेषु निरन्तराध्ययनयोग्यतां, स्थिरजीवनं च जनयति। भारतीयदर्शनाध्ययनविषये दृष्टिकोणं च परिवर्तयति।

बी.ए. अद्वैतवेदान्तः (प्रतिष्ठापाठ्यक्रमः) इत्यस्मिन् पाठ्यक्रमे विविधदर्शनान्याश्रित्य समीक्षात्मकानि, विमर्शात्मकानि, विविष्टचिन्तनपराणि लेखनानि रचयितुं स्रोतः समुपलभ्यते। अयं पाठ्यक्रमः अंतर्विषयात्मकपद्धतिम् अनुसरति यया छात्राः अद्वैतवेदान्तक्षेत्रस्य संक्षिप्तं, गूढं च परिचयं प्राप्नुवन्ति, ये च अन्यान्विषयान् अपि पठन्ति, तेषु विषयेषु अपि विशिष्टां जिज्ञासां प्राप्नुवन्ति। अयं पाठ्यक्रमः मानवजीवनकौशलेन, सामाजिकविज्ञानेन, अध्यात्मविज्ञानेन च सह सम्बन्धं स्थापयति। अनेन पाठ्यक्रमेण छात्राः भारतीयदर्शनानां विश्लेषणे समस्या-समाधानयोरधिगमने च सामर्थ्यं सम्पादयन्ति।

एषः पाठ्यक्रमः छात्रेषु सर्वोत्तमं बौद्धिकसामर्थ्यं जनयितुं रचितः अस्ति। येन छात्रः व्यक्तित्वविकासं सामाजिक जीवनविकासं च आसादयितुं समर्थः भवेत्।

अयं पाठ्यक्रमः भारतीयदर्शनाध्ययनस्य सामान्यरूपेण प्रचलितान् दृष्टिकोणान् आविष्कर्तुम् अन्यथाधारणां च अपाकर्तुं तद्द्वारा अद्वैतदर्शनाध्ययने छात्राणां रुचिं च जनयितुं संरचितः वर्तते। अयं कार्यक्रमः छात्राणाम् अधिकतमां मनोनुकूलतां (Flexibility) कल्पयितुम् आयोज्यते।

अत्र मुख्यविषयान्तर्गतानि चत्वारिंशद् (Core Disciplinary Papers) 40 पत्राणि सन्ति, यानि अद्वैतवेदान्तविषये मूलभूतं ज्ञानं, समीक्षात्मकं तार्किकं च चिन्तनं, तुलनात्मकं ज्ञानं विमर्शात्मकं विवेचनात्मकम् अध्ययनं च यथावत्प्रयच्छन्ति ।

अयं पाठ्यक्रमः एवमपि दृष्टिगतं स्यात्, यत् छात्राः स्वस्वरुच्यानुसारं शिक्षां स्वयमेव समनुनयन्तु इति निमित्तेन अनेकविकल्पान् प्रदातुं नियोजितः अस्ति इति।

पाठ्यक्रमोऽयं न केवलं प्राचीनदर्शनेषु अपितु पाश्चात्य-आधुनिकदर्शनेषु च ज्ञानं कौशलं च संवर्धयति। अन्येषु विषयेषु अपि आवश्यकानि कौशलानि संवर्धयति। बी.ए. अद्वैतवेदान्तपाठ्यक्रमः अंतश्शास्त्रीयः बहुशास्त्रीयश्च अस्ति। यः विविधदर्शनेषु विशेषज्ञानं प्राप्तुं सहायकः अस्ति । यश्च अन्यविषयाणां सम्बद्धकौशलानां प्राप्त्युपायः भवति । एतस्य पाठ्यक्रमस्य मुख्यविषयाः (Core), अन्तश्शास्त्रीयबहुशास्त्रीय-विषयविशेषवैकल्पिकपत्राणां (Interdisciplinary Multidisciplinary Electives), कौशलवर्धनपाठ्यानां (Skill Enhancement Courses) च सम्यक्संयोजनम् आवहति। अनेन भारतीयदर्शनेषु अध्ययनं कुर्वन् छात्रः तदितरसंबद्धविषयेभ्यः अपि यथायोग्यं ज्ञानं लभते।

स्वरूपं विस्तृतिः च (Nature And Scope)

बी.ए. अद्वैतवेदान्तपाठ्यक्रमः त्रिवर्षीयः/चतुर्वर्षीयः अस्ति। प्रतिवर्षं द्वे द्वौ सत्रौ भवतः। अतः सम्पूर्णपाठ्यक्रमे षट्/अष्टौ सत्राणि भवन्ति। प्रति सत्रं षोडशसप्ताहपर्यन्तः अध्ययनाध्यापनमूल्याङ्कनकालः निश्चितो भवति। अस्मिन्पाठ्यक्रमे अध्यापनं च अध्ययनं च सैद्धान्तिककक्षाभिः (Lecture व्याख्यानरूपेण) तथा प्रशिक्षणकक्षाभिः **(Tutorial)** सह सम्पन्नं भवति। पाठ्यक्रमः औपचारिकव्याख्यानैः सह अध्याप्यते, यत्र Powerpoint प्रस्तुतीनां, Audio-Video उपकरणानां च उपयोगः करणीयः। यथायोग्यमवसरः प्राप्तः चेत् अन्यानिशिक्षणसाधनानि अपि प्रयोक्तुं शक्यन्ते।

केषुचित्पाठ्येषु अतिरिक्तानि अपेक्ष्यानि भवन्ति, यथा – वृत्तचित्रदर्शनम् (Documentary), चलनचित्रदर्शनम्, क्षेत्रकार्यं (Field Work), अभिलेखसंग्रहणम् (Archival Work), विविधविदुषां/संस्थानां दर्शनम् (Interaction with Scholars and Visit to Gurukula), परियोजनायाः कार्यम् (Project Work) इत्यादीनि। एतानि नियमिताध्यापनसहितं सम्यक्समायोज्यन्ते।

कार्यक्रमस्य उद्देश्यानि
(Objectives of the Program)

अस्य पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् एवं प्रकारेण निर्दिष्टं भवति -

1. छात्रेभ्यः भारतीयदार्शनिकपरम्परायाः ज्ञानस्य प्रदानम्।
2. एतत् ज्ञानं समाजस्य श्रेयसि कथम् उपयोगी भवति, इति शिक्षणम्।
3. दार्शनिकाः कथम् अनुसन्धानम् अकुर्वन्, अधुना कुर्वन्ति, कथं तर्कमाश्रित्य तथ्येषु सत्यासत्यविवेचनं कुर्वन्तीति ज्ञानप्रापणम्।
4. प्राचीनज्ञानपरम्परायाः अध्ययनात् अधुनातनजीवनस्य निर्माणम्।
5. अतीतवर्तमानयोः ज्ञानकर्मणोः परस्परंसम्बद्धतायाः ज्ञानप्रदानम्।
6. छात्राणां चिन्तनकौशल-जीवनकौशल-विश्लेषणशक्ति-तार्किकचिन्तनानां वर्धनम्।
7. अनुसन्धानाभिमुखदृष्टेः प्रदानम्।
8. जगत्-जीवविषययोः शोधकार्यकरणे स्वानुभवे तस्य आअनयने च प्रेरणादानम्।
9. दृष्टेः अन्तमुखत्वसम्पादनद्वारा परमसत्यस्य अन्वेषणमार्गे गन्तुं प्रेरणादानम्।
10. समष्टिबुद्ध्या जगतः हित्तचिन्तनकरणस्य सामर्थ्यस्य आधानम्।

कार्यक्रमस्य परिणामाः
(Outcomes of the Program)

अस्मिन् पाठ्यक्रमे पञ्जीकृताः छात्राः अत्यावश्यककौशलानां सामर्थ्यानां च पूर्णतया सङ्ग्रहणे प्रशिक्ष्यन्ते। एतानि अधोलिखितलक्ष्याणि संसाधयितुम् अवसरं लप्स्यन्ते -

कार्यक्रमस्य परिणामः – 1	विशिष्टकाले, विशिष्टप्रदेशे आविष्कृतानां दार्शनिकतत्त्वानाम् मूलरूपेण अध्ययनम्।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 2	विशिष्टसन्दर्भेषु देशविशेषे च समुत्पन्नानां दर्शनानां ज्ञानं व्यवस्थितरूपेण दार्शनिकतत्त्वानामधिगमनम्, प्रस्तुतीकरणम्, देश-काल-संस्कृत्याद्याधारेण तत्त्वानां तथ्यानाञ्च सूक्ष्मतया तुलनां कर्तुं प्रेरणा।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 3	अद्वैतदर्शने उन्नताध्ययनाय ग्रन्थसूचीसंसाधनानां (Bibliographical Tools) उपयोगक्षमता।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 4	भिन्नभिन्नानां दार्शनिकविचारधाराणां, तर्कविन्यासानां, दृष्टिकोणानां च सम्यक् ज्ञानं परीक्षणञ्च।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 5	विभिन्नदार्शनिकतत्त्वानां परिशीलनं तद्द्वारा दार्शनिकेषु तत्प्रकाशिततत्त्वेषु च गौरवबुद्धेः विकासः।
कार्यक्रमस्य परिणामः – 6	प्रत्यक्षादिप्रमाणानां व्यवस्था, जीव-ब्रह्म-प्रकृति-प्रपञ्चादिवस्तूनां विशिष्टाध्ययने प्रमाणानां स्थानं स्वरूपञ्च ज्ञातुं अपेक्षितस्य विशिष्टकौशलस्य विकासः।

प्रधानानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम्

PROGRAM OUTCOME MAPPING FOR MAJOR COURSES

Course Name पाठ्यक्रमनाम	Rootedness भारतीयमूलानि	IKS भारतीय ज्ञान परम्परा	Futuristic भविष्यवादी	Employability वृत्तिप्रदानक्षमता	Value, Skill and Multidisciplinary मूल्यानि, कौशलानि एवं बहुशास्त्रीयपाठ्यक्रमः	Disciplinary Knowledge अध्ययनशाखायाः ज्ञानम्	Difficulty Level काठिन्यस्तरः
वेदान्तसारः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेकः कूटस्थदीपश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - १	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - २	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - १	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - २	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
आत्मबोधः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अपरोक्षानुभूतिः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रस्य मानसोल्लासव्याख्यान-स्थाः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वाक्यवृत्तिस्थविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
नैष्कर्म्यसिद्धौ प्रतिपादिताः वेदान्तविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादितानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्द-प्रमाणानि	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादिताः अर्थापत्ति-अनुपलब्धि-विषय-प्रयोजनविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यानु-सारं चतुस्सूत्र्यां प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-२ प्रथमाध्याये प्रथमपादे पञ्चमाधिकरणादारभ्य द्वितीयपादान्तस्थविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
छान्दोग्योपनिषदः षष्ठाध्याये वर्णितः ब्रह्मात्मैक्यविचारः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
माण्डूक्यकारिकास्थ-अवस्थात्रयनिरूपणम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - १							
सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - २	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - ३	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानि दार्शनिकतत्त्वानि	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्ये द्वितीयाध्याये प्रथमद्वितीयपादयोः वर्णिताः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
तत्त्वप्रदीपिकाख्ये वादग्रन्थे प्रतिपादिताः स्वप्रकाशत्वादिविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अध्यास-जिज्ञासाधिकरणयोः भामतीदिशा विचारः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
दशश्लोक्यां प्रतिपादितानां विचाराणां सिद्धान्तबिन्दुदिशा अध्ययनम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
द्युभ्वाद्यधिकरणादारभ्य सर्वव्याख्यानाधि-करणान्ताः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

वियदधिकरणादारभ्य संज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधि-करणान्ताः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अद्वैतसिद्धिः (आदितः मिथ्यात्वमिथ्यात्व-पर्यन्तम्)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
भामत्यनुसारं द्वितीय-तृतीय-चतुर्थाधिकरणविचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
दृश्यत्वोपपत्तिम् आरभ्य सोपाधिकत्वनिरासपर्यन्त विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

गौणानां पाठ्यक्रमाणां कार्यक्रमपरिणामैः सह योजनम्

(PROGRAM OUTCOME MAPPING FOR MINOR COURSES)

Course Name पाठ्यक्रमनाम	Rootedness भारतीयमूलानि	IKS भारतीय ज्ञान परम्परा	Futuristic भविष्यवादी	Employability वृत्तिप्रदानक्षमता	Value, Skill and Multidisciplinary मूल्यानि, कौशलानि एवं बहुशास्त्रीयपाठ्यक्रमः	Disciplinary Knowledge अध्ययनशाखायाः ज्ञानम्	Difficulty Level कठिनतायाः स्तरः
वेदान्तसारः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अद्वैतवेदान्तदर्शने-तिहासः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयो-गाः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेकः कूटस्थदीपश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभाग-योगश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
आत्मबोधः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
अपरोक्षानुभूतिः	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

अद्वैतवेदान्तस्नातकानां योग्यतासंसूचकानि

(QUALIFICATION DESCRIPTORS FOR ADWAIT VEDANTA GRADUATES)

संस्कृतं किञ्चन क्षेत्रं भवति यत्र वयं सामाजिक-राजनैतिक-न्याय-नैतिकादीनां विभिन्नानां विश्वं प्रभावयतां पक्षाणाम् अध्ययनं कर्तुं प्रवृत्ताः भवेम। तदर्थं बी.ए. ऑनर्स् (अद्वैतवेदान्तः) पाठ्यक्रमाय अधोदत्तानि योग्यतासंसूचकानि स्वीकृतानि -

- संस्कृतस्य संस्कृतशास्त्राणाञ्च गहनतया अवबोधस्य प्रदर्शनम्।
- सरलमानकसंस्कृतेन समृद्धप्राचीनप्रज्ञावबोधाय ज्ञानस्य अनुप्रयोगः।
- भारतीयज्ञानपरम्परायाः (IKS) समकालीनज्ञानपरम्पराणां च विस्तृतज्ञानस्य प्रदर्शनम्।
- अर्थशास्त्र-राजनीति-न्याय-गणित-भौतिक-रसायन-विज्ञानादिविषयज्ञानोपेतस्य संस्कृतस्य बहुशास्त्रियोपागमत्त्वेन प्रदर्शनम्।
- समकालीनविषयाणां व्यापकं ज्ञानं, चितक्षेत्रसम्बद्धः वैदुष्यपूर्णशोधः, समकालीनविषयावगमनाय आवश्यककौशलानां प्रविधीनां च प्रदर्शनम्।

प्रधानपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः

क्र.सं.		पाठ्यक्रमः	पाठ्यक्रम-श्रेयोऽङ्कः	पाठ्यक्रम-काठिन्यस्तरः
1	प्रथमवर्षीयाः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 1.1: वेदान्तसारः	4	100-199
2		प्रधानः 1.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	4	100-199
3		प्रधानः 1.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	4	100-199
4		प्रधानः 1.4: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च	4	100-199
5		प्रधानः 1.5: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः	4	100-199
6		प्रधानः 1.6: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेकः कूटस्थदीपश्च	4	100-199
7		प्रधानः 1.7: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च	4	100-199
8		प्रधानः 1.8: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च	4	100-199
9		प्रधानः 1.9: ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	4	100-199
10		प्रधानः 1.10: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - १	4	100-199
11	द्वितीयवर्षीयाः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 2.1: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - २	4	200-299
12		प्रधानः 2.2: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	4	200-299
13		प्रधानः 2.3: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् -१	4	200-299
14		प्रधानः 2.4: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - २	4	200-299
15		प्रधानः 2.5: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	4	200-299
16		प्रधानः 2.6: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	4	200-299
17		प्रधानः 2.7: आत्मबोधः	4	200-299
18		प्रधानः 2.8: अपरोक्षानुभूतिः	4	200-299
19		प्रधानः 2.9: श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रस्य मानसोल्लासव्याख्यानस्थाः विचाराः	4	200-299
20		प्रधानः 2.10: वाक्यवृत्तिस्थविचाराः	4	200-299
21	तृतीयवर्षीयाः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 3.1: नैष्कर्म्यसिद्धौ प्रतिपादिताः वेदान्तविचाराः	4	300-399
22		प्रधानः 3.2: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादितानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दप्रमाणानि	4	300-399

23		प्रधानः 3.3: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादिताः अर्थापत्ति-अनुपलब्धि-विषय-प्रयोजनविचाराः	4	300-399
24		प्रधानः 3.4: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यानुसारं चतुस्सूत्र्यां प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	4	300-399
25		प्रधानः 3.5: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-२ प्रथमाध्याये प्रथमपादे पञ्चमाधिकरणादारभ्य द्वितीयपादान्तस्थविचाराः	4	300-399
26		प्रधानः 3.6: छान्दोग्योपनिषदः षष्ठाध्याये वर्णितः ब्रह्मात्मैक्यविचारः	4	300-399
27		प्रधानः 3.7: माण्डूक्यकारिकास्थ-अवस्थात्रयनिरूपणम्	4	300-399
28		प्रधानः 3.8: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - १	4	300-399
29		प्रधानः 3.9: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - २	4	300-399
30		प्रधानः 3.10: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - ३	4	300-399
31	चतुर्थवर्षीयाः प्रधानपाठ्यक्रमाः	प्रधानः 4.1: मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानि दार्शनिकतत्त्वानि	4	400-499
32		प्रधानः 4.2: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्ये द्वितीयाध्याये प्रथमद्वितीयपादयोः वर्णिताः विचाराः	4	400-499
33		प्रधानः 4.3: तत्त्वप्रदीपिकाख्ये वादग्रन्थे प्रतिपादिताः स्वप्रकाशत्वादिविचाराः	4	400-499
34		प्रधानः 4.4: अध्यास-जिज्ञासाधिकरणयोः भामतीदिशा विचारः	4	400-499
35		प्रधानः 4.5: दशश्लोक्यां प्रतिपादितानां विचाराणां सिद्धान्तबिन्दुदिशा अध्ययनम्	4	400-499
36		प्रधानः 4.6: द्युभ्वाद्यधिकरणादारभ्य सर्वव्याख्यानाधिकरणान्ताः विचाराः	4	400-499
37		प्रधानः 4.7: वियदधिकरणादारभ्य संज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधिकरणान्ताः विचाराः	4	400-499
38		प्रधानः 4.8: अद्वैतसिद्धिः (आदितः मिथ्यात्वमिथ्यात्वपर्यन्तम्)	4	400-499
39		प्रधानः 4.9: भामत्यनुसारं द्वितीय-तृतीय-चतुर्थाधिकरणविचाराः	4	400-499
40		प्रधानः 4.10: दृश्यत्वोपपत्तिम् आरभ्य सोपाधिकत्वनिरासपर्यन्तविचाराः	4	400-499

गौणपाठ्यक्रमाणां सञ्चयः

क्र.सं.		पाठ्यक्रमः	पाठ्यक्रम-श्रेयोऽङ्कः	पाठ्यक्रम-काठिन्यस्तरः
1	प्रथमवर्षीयाः गौणपाठ्यकमाः	गौणः 1.क.1: वेदान्तसारः	4	100-199
2		गौणः 1.क.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	4	100-199
3		गौणः 1.क.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	4	100-199
4		गौणः 2.क.1: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च	4	200-299
5	द्वितीयवर्षीयाः गौणपाठ्यकमाः	गौणः 2.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः	4	200-299
6		गौणः 2.क.3: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेकः कूटस्थदीपश्च	4	200-299
7		गौणः 3.क.1: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, द्वैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च	4	300-399
8	तृतीयवर्षीयाः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 3.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च	4	300-399
9		गौणः 3.क.3: ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	4	300-399
10		गौणः 4.क.1: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	4	400-499
11	चतुर्थवर्षीयाः गौणपाठ्यक्रमाः	गौणः 4.क.2: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	4	400-499
12		गौणः 4.क.3: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	4	400-499
13		गौणः 4.क.4: आत्मबोधः	4	400-499
14		गौणः 4.क.5: अपरोक्षानुभूतिः	4	400-499

प्रथमवर्षः

(प्रधानपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रथमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 1)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1: वेदान्तसारः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तसारस्य कर्तुः सदानन्दयोगीन्द्रस्य परिचयः।
2. वेदान्तसारे वर्णितानां वेदान्तविषयाणाम् अवबोधनम्।
3. अद्वैतवेदान्तशास्त्रे प्रयुक्तानां पारिभाषिकशब्दानां सार्थं ज्ञानसम्पादनम्।
4. महावाक्यार्थज्ञाने प्रवेशप्राप्तिः।
5. वेदान्तरीत्या योगाङ्गानां परिचयप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदर्शनस्य सामान्यज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. गुरोः समीपं कथं गन्तव्यं तथा गुरुः कथम् उपदिशति इति विषये ज्ञानं अवाप्स्यन्ति।
3. अनुबन्धचतुष्टयस्य विशेषज्ञानमवाप्स्यन्ति।
4. उपादानं, विवर्तः, परिणाम इत्यादिनां भेदं ज्ञास्यन्ति।
5. अध्यारोप-अपवादयोः बोधं प्राप्य तन्न्यायसञ्चारणे कुशलिनो भविष्यन्ति।
6. अज्ञानस्य शक्तिद्वयं, तत्कार्यम्, अवस्थात्रयं, कोशपञ्चकम् इत्यादिविषयाणां परिचयं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.1	वेदान्तसारः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतरीत्या वेदान्तशब्दार्थः।
- अनुबन्धचतुष्टयम्।
- गुरूपसदनम्।
- अध्यारोपः।
- अज्ञानस्य समष्टिव्यष्टिरूपत्वम्।
- तुरीयचैतन्यम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अज्ञानस्य शक्तिद्वयम्।

- सृष्टिक्रमः।
- सूक्ष्मशरीरोत्पत्तिः।
- पञ्चीकरणम्।
- स्थूलप्रपञ्चोत्पत्तिः।
- पुत्रादीनाम् आत्मत्वखण्डनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अपवादः।
- तत्त्वमसिमहावाक्यार्थविचारः।
- जहदजहल्लक्षणयोः निरासः।
- भागलक्षणासमर्थनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अहं ब्रह्मास्मीति महावाक्यर्थविचारः।
- श्रुत्यविरोधनिरूपणम्।
- श्रवणादिसाधननिरूपणम्।
- यमादिसाधनानि।
- जीवन्मुक्तलक्षणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नृसिंहसरस्वतीः, *वेदान्तसारः*, श्रीरामतीर्थविरचितया सुबोधिन्या, विद्वन्मनोरञ्जन्या च सहितः, वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
2. सदानन्दरयोगीन्द्रः, *वेदान्तसारः* (हिन्दीव्याख्यासहितः), आचार्यः बदरीनाथशुक्लः (व्याख्याकारः), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. रामशरणत्रिपाठी शास्त्रीः, वेदान्तसारः ('भावबोधिनी' संस्कृत-हिन्दीटीकोपेतः), बनारस : चौखम्बा विद्या भवन, चौक।
2. शास्त्री, मुसलगांवकरः, गजानन, वेदान्तसारः ('सारबोधिनी', 'विमला' संस्कृत-हिन्दीव्याख्योपेतः), वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
3. रामशरणत्रिपाठी शास्त्रीः, वेदान्तसारः ('भावबोधिनी' संस्कृतव्याख्योपेतः), वाराणसी : चौखम्बा विद्या भवन।
4. लघुवासुदेवमननम् (ब्रह्मश्री सुब्रह्मण्यशास्त्रिणा संशोधितम्), श्रीवाणीविलासमुद्रायन्त्रालयः, श्रीरङ्गम्।
5. विवेकचूडामणिः (हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
6. अपरोक्षानुभूतिः (हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
7. निखिलानन्दः, स्वामी, वेदान्तसारः, (आङ्गलानुवादसहितः), अद्वैत आश्रमः, कलकात्ता।

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वासुदेवमननग्रन्थस्य परिचयप्राप्तिः।
2. सङ्ग्रहेण वेदान्ततत्त्वानां सारनिरूपणम्।
3. देहाद्व्यतिरिक्तस्य आत्मनः स्वरूपनिरूपणम्।
4. पञ्चकोशादीनां शरीरत्रयस्य च परिचयप्राप्तिः।
5. आत्मनः सच्चिदानन्दस्वरूपस्य अवबोधः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वासुदेवमननग्रन्थस्य परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. सङ्क्षेपेण शरीरत्रयस्य, अवस्थात्रयस्य, पञ्चकोशानाञ्च परिचयम् अवाप्स्यन्ति।
3. वेदान्तदर्शनं प्रवेष्टुम् अपेक्षितसामर्थ्यं प्राप्नुवन्ति।
4. वेदान्तप्रमेयाणां समग्रज्ञानं प्राप्य अग्रिमस्तरार्थम् अर्हाः भविष्यन्ति।
5. संस्कृतभाषायाः दक्षतां व्याख्यानकौशलञ्च प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.2	वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अध्यारोपापवादप्रक्रिया।
- स्थूलसूक्ष्मप्रपञ्चसृष्टिः।
- साधनचतुष्टयम्।
- गुरूपसदनम्।
- प्रपञ्चस्य चेतनाचेतनविभागः।
- एकस्य आत्मनः अनेकत्वम्।
- प्रतिबिम्बपक्षे दृष्टान्ताः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- दुःखादिचतुष्टयम्।
- मोक्षस्य नित्यत्वम्।
- विवेक्यविवेकिनोः विशेषः।

- शरीरस्य हेतोः विचारः।
- कर्मणः प्रकाराः।
- रागद्वेषादीनां कर्मप्रेरकत्वम्।
- प्रतिबन्धत्रयम्।
- रागद्वेषादिवृत्तिभेदाः।
- चित्तवृत्तिविचारस्य प्रयोजनम्।
- अज्ञानस्य स्वरूपलक्षणम्।
- ज्ञानस्य वस्तुतन्त्रत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः शरीरत्रयवैलक्षण्यम्।
- आत्मनः ईश्वरत्वजीवत्वे।
- जीवस्वरूपम्।
- वृत्तित्रयम्।
- आत्मनः शरीरत्रय-पञ्चकोश-अवस्थात्रयव्यतिरिक्तत्वम्।
- आत्मनः अवस्थात्रयसाक्षित्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पञ्चकोशाः।
- पञ्चकोशानाम् आत्मनश्च अन्योन्याध्याससम्बन्धः।
- आत्मनः सच्चिदानन्दरूपत्वम्।
- आत्मनः अखण्डार्थत्वम्।
- सन्यासिनां भेदाः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रृंगेरी-कवि -शर्मा नरसिंहः, वासुदेवमननम्, श्रृंगेरी : विद्याभारती प्रेस्, दक्षिणाम्नाय-शारदापीठम्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री ब्रह्मश्रीः, लघुवासुदेवमननम् (संशोधितम्), श्रीरङ्गम्, श्रीवाणीविलासमुद्रायन्त्रालयः।
3. लघुवासुदेवमननम्, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठप्रकाशनम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Tapasyananda, Swami. (1992). Laghuvasudeva Mananam. Ramakrishna Math. Chennai.
2. सरस्वतीः, नृसिंह, वेदान्तसारः, श्रीरामतीर्थविरचितया सुबोधिन्या, विद्वन्मनोरञ्जन्या च सहितः, वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परायाः भगवत्पादशिष्यपरम्परायाश्च बोधनम्।
2. अद्वैतवेदान्तसिद्धान्तप्रतिपादकानां मतभेदानां परिष्काराणां च ज्ञापनम्।
3. अद्वैतवेदान्तस्य प्रकरणग्रन्थानाम् आचार्यशङ्करप्रणीतस्तोत्राणां च परिचयः।
4. वेदान्तस्य प्रस्थानग्रन्थानां (श्रुतिप्रस्थानं, स्मृतिप्रस्थानं, सूत्रप्रस्थानं, भामतीप्रस्थानं, विवरणप्रस्थानम् इत्येतेषां) स्थूलपरिचयप्रदानम्।
5. वेदान्तेतरदर्शनानां प्रधानतत्त्वानां प्राथमिकम् अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतवेदान्तस्य इतिहासं वर्णयितुं शक्ष्यन्ति।
2. वेदान्तेतरदर्शनानां परिचयं कारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. भविष्यत्काले अनुसन्धानपद्धतौ इमे विचाराः सहकुर्वन्ति इति दूरदृष्टिं प्राप्स्यन्ति।
4. दर्शनक्षेत्रे अद्वैतवेदान्तस्य महत्त्वम् अवगत्य वेदान्तग्रन्थानाम् अध्ययने अभिरुचिम् अवाप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.3	अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परा -
  - व्यासः।
  - गौडपादः।
  - श्रीशङ्कराचार्यचरितम्।
  - चत्वारः शिष्याः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शाङ्करभाष्यम्।
- श्रीशङ्कराचार्यैः रचितानि स्तोत्राणि।
- श्रीशङ्कराचार्यैः रचिताः प्रकरणग्रन्थाः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतवेदान्तदर्शनस्य आचार्याः -
    - वाचस्पतिमिश्रः।
    - प्रकाशात्मयतिः।
    - श्रीहर्षः।
    - चित्सुखाचार्यः।
    - विद्यारण्यः।
    - मधुसूदनसरस्वती।
    - अप्पय्यदीक्षितः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- न्याय-वैशेषिक-सांख्य-योग-मीमांसा-जैन-बौद्धदर्शनेषु प्रतिपादितानां जीवेश्वरबन्धमोक्षाणां समीक्षणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. शर्मा, राममूर्ति, अद्वैत वेदान्त साहित्य का इतिहास तथा सिद्धांत।
2. सर्वदर्शनसङ्ग्रहः (अभ्यङ्करवासुदेवशास्त्रिविरचितव्याख्यासहितः), पुणे : प्राच्यविद्यासंशोधनमन्दिर।
3. उपाध्यायः आचार्यः बलदेव, भारतीय दर्शन, वाराणसी : शारदा मन्दिर।
4. उपाध्यायः आचार्यः बलदेव (प्रधानसम्पादकः), संस्कृत-वाङ्मय का बृहद् इतिहास, दशम खण्डः, लखनऊ : उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. सिन्हा, प्रसाद हरेन्द्र प्रो., भारतीय दर्शन की रूपरेखा।
2. निगम, शोभा डॉ., भारतीय दर्शन।
3. शास्त्रीः, उदयवीर आचार्यः, वेदान्तदर्शन का इतिहास (वेदान्तविषयक बहिरङ्ग परीक्षात्मक मौलिक ग्रन्थ)
4. Vivekananda, Swami. Vedanta Philosophy. Kolkata: Advaita Ashrama.
5. जोयिस्, कृष्ण पण्डितप्रवरः, शाङ्करदर्शनमर्मप्रकाशः, तिरुपतिः : राष्ट्रिय संस्कृत विश्वविद्यालयः।

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तशास्त्रस्य प्रमेयविचाराणां परिचयप्राप्तिः।
2. आत्मनः अवस्थात्रयं, शरीरत्रयं, पञ्चकोशाः, आत्मनः निर्विकल्पत्वं, पञ्चीकरणम् इत्यादीनां विषये अवबोधनम्।
3. साक्षिणः स्वरूपम्, आत्मनः निर्विकारत्वादिविषयेषु स्पष्टप्रतिपत्तिः।
4. सरलतया आत्मतत्त्वस्य बोधनम्।
5. प्रकरणग्रन्थस्य शैल्याः परिचयप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. आत्मैव संवित्, संविदेव परमानन्दः इति अवगमिष्यन्ति।
2. अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिभ्याम् आत्मनः नित्यत्वस्य ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. अध्यारोप-अपवादाभ्यां परमात्मनः अद्वैतत्वं ज्ञास्यन्ति।
4. योगस्य माहात्म्यं विज्ञाय तत्साधने अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।
5. आत्मनः सर्वजगदवभासकत्वं ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
6. अद्वैतरीत्या जगत्सृष्टिप्रक्रियाम् अवगमिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.4	पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः नाटकदीपश्च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलाचरणम्।
- जाग्रदाद्यवस्थात्रये संविदः अभेदः विषयेभ्यो भेदश्च।
- आत्मैव संवित्।
- संविदेव परमानन्दः।
- प्रकृतेः स्वरूपम्।
- अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानाम् उत्पत्तिः।

- लिङ्गशरीरस्वरूपम्।
- पञ्चीकरणम्।
- देवतिर्यङ्नरविश्वानां संसारतो निवृत्तिः।
- अन्नादिपञ्चकोशानां निरूपणम्।
- अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिभ्याम् आत्मनो ब्रह्मस्वरूपावाप्तिः।
- तत्त्वमसीति महावाक्यार्थनिरूपणम्।
- निर्विकल्पसमाधेर्लक्षणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परोक्षापरोक्षज्ञानयोः फलम्।
- तत्त्वविवेकप्रकरणस्य अभ्यासफलम्।
- अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानां गुण-धर्म-कार्यवर्णनम्।
- जगदिदं भूतकार्यमिति ज्ञानोपायः।
- 'सदेव सोम्येदमग्र आसीदेकमेवाद्वितीयम्' इति श्रुत्या सद्वस्तुप्रतिपादनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मायाशक्तेर्वर्णनम्।
- शक्तिः तत्प्रयोजनं च।
- सद्वस्तुविषये पञ्चमहाभूतविषये च विचारः।
- अद्वैतस्य अनादरः अद्वैतफलस्य प्रतिपादनं च।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अध्यारोप-अपवाद-नृत्यशालास्थदीपदृष्टान्तनिरूपणम्।
- परमात्मनः निर्विकारत्वं सर्वप्रकाशकत्वञ्च।
- साक्षिणि बुद्धिधर्मारोपः।
- देशकालादिरहितं साक्षिस्वरूपम्।
- साक्षिस्वरूपानुभूतिविषयोपायः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नारायणरामाचार्यः, पञ्चदशी, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
2. पञ्चदशी, रामकृष्णटीकासहितः, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीस् आफीस्।
3. रायप्रोलु लिङ्गनसोमयाजी, वेदान्तपञ्चदशी (कल्याणपीयूषव्याख्यासमेता), तेनालि : लक्ष्मी पवर् मुद्राक्षरशाला।
4. महाराजः, गिरिजी महेशानन्द स्वामी, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. धोले, नन्दलाल, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्री सद्गुरु प्रकाशनम्।
2. स्वाहानन्दः, स्वामी, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), चेन्नैई : रामकृष्णमठ, मायलापुर, ।
3. विद्याभास्करः, पं. रामावतारः, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. भारतीस्वामिन्, ज्ञानानन्द, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्रृङ्गेरी शारदापीठम्।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रीमद्भगवद्गीतायाः अध्यापनद्वारा वेदान्तशास्त्रस्य विषयाणां सुलभतया अवगमनम्।
2. भारतीयसंस्कृतेः बहूनां तत्त्वानां ज्ञापनम्।
3. गीतायाः महत्त्वस्य बोधनं तथा गीतायाः उपदेशस्य लक्ष्यस्य अवबोधः।
4. कर्म-ज्ञान-भक्ति-सन्न्यासादीनां ज्ञापनपूर्वकं तेषु अर्हतायाः स्पष्टतया ज्ञापनम्।
5. स्वस्थसमाजनिर्माणोपोगिनाम् अंशानां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भगवद्गीतायाः अध्ययनेन सुखेन वेदान्तविषयान् ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
2. श्लोकोद्धरणपूर्वकं गीतायाः सन्देशं प्रसारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. भाष्यमाश्रित्य गीतायाः श्लोकानाम् अर्थम् अवगमिष्यन्ति।
4. प्रौढग्रन्थानाम् अध्ययने सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
5. कर्मज्ञानादिषु परस्परं विरोधं परिहर्तुं प्रभविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.5	श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भगवद्गीतायाः परिचयः।
- अर्जुनविषादः।
- स्वजनहनने दोषोद्भावनम्।
- युद्धाकरणे निश्चयः।
- साङ्ख्ययोगः।
- आत्मनः नित्यत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शरीरस्य जन्मादयः विक्रियाः।
- कर्मयोगस्य माहात्म्यम्।
- स्थितप्रज्ञनिरूपणम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कर्मयोगः, निष्ठाद्वयं च।
- यज्ञादिकर्मणाम् अनुष्ठेयता।
- ज्ञानिनः कर्माभावः।
- लोकसङ्ग्रहः।
- कामादीनां जयः।
- ज्ञानकर्मसंन्यासयोगः।
- मायया परमात्मनः सम्भवः।
- नानाविधः यज्ञः।
- ज्ञानस्य महिमा।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कर्मसंन्यासयोगः।
- कर्मयोग-कर्मसंन्यासयोः सार्थक्यम्।
- ज्ञानिनः कर्मफलाभावः।
- आत्मसंयमयोगः।
- ध्यानयोगस्य माहात्म्यम्।
- साङ्गः योगः।
- योगभ्रष्टस्य गतिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीताशाङ्करभाष्यम्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यम् (अष्टटीकोपेतम्), मुम्बई : गुजराती मुद्रणालयाधिपतिनास्वीय मुद्रणागारे मुद्रयित्वा प्रकाशितम्।
3. श्रीमद्भगवद्गीता, शङ्करानन्दीटीका, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकत्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दका, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता, तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका पदच्छेदान्वयसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः 100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

द्वितीयसत्रार्द्धः (SEMESTER – 2)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः, द्वैतविवेकः, महावाक्यविवेक, कूटस्थदीपश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलैः श्लोकैः वेदान्ततत्त्वानां परिचयप्राप्तिः।
2. अन्नमयादिपञ्चकोशानां स्वरूपावगमनम्।
3. ईश्वरनिर्मित-जीवनिर्मितप्रपञ्चयोः विवेचनम्।
4. जीवब्रह्मैक्यबोधकमहावाक्यानां सङ्ग्रहेणाध्ययनम्।
5. कूटस्थात्मनः स्वरूपप्रतिपत्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. पञ्चकोशैः विविक्तम् आत्मस्वरूपं ज्ञास्यन्ति।
2. अन्वयव्यतिरेकाभ्याम् आत्मानात्मविवेकः कथं करणीयः इति कौशलं प्राप्स्यन्ति।
3. जीवस्य सुखदुःखयोः कारणं मानसप्रपञ्च एव इति ज्ञात्वा मनश्शुद्ध्यर्थं प्रवृत्ताः भविष्यन्ति।
4. महावाक्यैः प्रतिपादितस्य आत्मैक्यविज्ञानस्य निःसन्दिग्धं ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।
5. अविकारिकूटस्थचैतन्यस्य स्वरूपज्ञानेन आत्मनः असङ्गत्वं विज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.6	पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेककूटस्थदीपश्च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पञ्चकोशस्वरूपनिरूपणम्।
- अन्नमय-प्राणमय-मनोमय-विज्ञानमय-आनन्दमयकोशानां स्वरूपम्।
- तेषाम् अनात्मत्वनिरूपणम्।
- आत्मनः स्वप्रकाशत्वम्।
- आत्मनः सत्यज्ञानत्वविचारः।
- शून्यत्वस्य दुर्घटत्वम्।
- आत्मस्वरूपस्य वर्णनातीतत्वम्।

- सत्यत्वनिरूपणम्।
- आत्मनः बाधराहित्यम्।
- आत्मनः अनन्तत्वविचारः।
- जीवोपाधिप्रदर्शनम्।
- कोशपञ्चकविवेचनाफलम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ईश्वरसृष्टं द्वैतं, तत्र श्रुतिप्रमाणञ्च।
- जीवसृष्टं द्वैतम्।
- मनसः जीवस्य बन्धकारणत्वम्।
- भाष्यकारवार्तिककारयोः सम्मतिप्रदर्शनम्।
- विज्ञानवादनिरासः।
- ईश्वरसृष्टेः ज्ञानसाधकत्वम्।
- शास्त्रीय-अशास्त्रीयद्वैतनिरूपणम्।
- मनोराज्यपरित्यागप्रशंसा।
- प्रकरणोपसंहारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- चतुर्णां महावाक्यानां विवेचनम्।
- देहस्य कूटस्थचिदाभास-उभयभास्यत्वनिरूपणम्।
- दृष्टान्तमुखेन चिदाभासब्रह्मणोः भेदप्रदर्शनम्।
- ब्रह्मचिदाभासयोः विषयभेदेन भेदप्रदर्शनम्।
- कूटस्थचिदाभासयोः विवेचनाप्रकारः।
- चिदाभासव्यतिरिक्तकूटस्थे पूर्वाचार्याणाम् अभ्युपगमः।
- प्रस्थादिदृष्टान्तेन बुद्धौ आभासप्रतिपादनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कूटस्थस्य चिदाभासत्वे आशङ्का, तत्समाधानपूर्वकं चिदाभासस्य बुद्धेः पार्थक्यप्रदर्शनञ्च।
- सोपाधिकस्य विनाशे श्रुतिप्रमाणप्रदर्शनम्।
- बाधसामानाधिकरण्येन वाक्यार्थज्ञानप्रकारनिरूपणम्।
- कूटस्थब्रह्मशब्दार्थविचारः।
- पुराणेषु कूटस्थस्य विवेचनम्।
- कूटस्थस्य सत्यत्वम्।
- श्रुतिबोधिततत्त्वनिर्णयः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नारायणराम आचार्यः, पञ्चदशी, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
2. पञ्चदशी, रामकृष्णटीकासहिताः, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीस् आफीस्।
3. रायप्रोलु लिङ्गनसोमयाजी, वेदान्तपञ्चदशी (कल्याणपीयूषव्याख्यासमेता), तेनालि : लक्ष्मी पवर् मुद्राक्षरशाला।
4. महाराजः, गिरिजी महेशानन्द स्वामी, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. धोले, नन्दलाल, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्री सद्गुरु प्रकाशनम्।
2. स्वाहानन्दः, स्वामी, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठ, चेन्नैई : मायलापुर।
3. विद्याभास्करः, रामावतारः पण्डितः, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. स्वामिन्, भारतीश्रीज्ञानानन्द, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्रृङ्गेरी : शारदापीठम्।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.7: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. भगवद्गीतायां प्रतिपादितस्य भक्तियोगस्य ज्ञानप्राप्तिः।
2. श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितानां त्रयाणां गुणानां प्रतिपादनम्।
3. गुणत्रयमाधारीकृत्य व्यक्तित्वस्य भेदः कथं भवतीति ज्ञानप्राप्तिः।
4. पुरुषोत्तमयोगे प्रतिपादितस्य संसारवृक्षस्य उदाहरणद्वारा संसारस्य स्वरूपविवेचनम्।
5. परमात्मनः सर्वव्यापकत्वावबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भगवद्भक्तस्य लक्षणानि कानीति ज्ञास्यन्ति।
2. भक्तेः महत्त्वं विज्ञाय परमात्मनः प्रसादार्थं प्राप्यमाणानां गुणानां विषये ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. गुणत्रयस्य स्वरूपं विज्ञाय अस्माकं प्रवृत्तिषु गुणत्रस्य परिणामः कथं भवतीति ज्ञास्यन्ति।
4. संसारवृक्षस्य उदाहरणद्वारा संसारस्य मर्त्यत्वं विज्ञाय व्यापकं परमात्मतत्त्वं अवगमिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.7	**श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च**	**04**	**0**	**0**	**04**

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भक्तियोगस्य आरम्भः।
- अर्जुनस्य प्रश्नस्य भगवदुक्तं समाधानम्।
- चित्तसमाधानस्य उपायः।
- अभ्यासः।
- भगवत्प्रियस्य भक्तस्य लक्षणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- गुणानां विवरणम्।
- सत्त्वरजस्तमोगुणानां कार्यम्।
- गुणानां व्यापारः तेषां चिह्नानि।
- गुणातीतस्य लक्षणम्।
- गुणत्रयातिवर्तनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- संसारवृक्षस्य विवरणम्।
- तत्पदगन्तॄणां स्वरूपम्।
- अकृतात्मनां फलम्।
- परमात्मनः विभूतिसंक्षेपः।
- क्षराक्षरयोः स्वरुपम्।
- ईश्वरस्य स्वरूपम्।
- कृतकृत्यताप्राप्तिः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सात्त्विकप्रकृतिः।
- आसुरी सम्पत्।
- दैवासुरसम्पदोः कार्यम्।
- आसुरीसम्पद्विशिष्टानां प्रवृत्तिः तेषामभिप्रायश्च।
- आसुरीसम्पद्विशिष्टानां फलम्।
- अध्यायस्य उपसंहारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्य हिन्दी अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. पणशीकरः, शास्त्री लक्ष्मण वासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (अष्टटीकोपेता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. शास्त्री, केशवलालः आचार्यः वि. (अनुवादकः सम्पादकश्च), श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्यानन्दगिरिव्याख्यायुता, हिन्दीअनुवादसहिता), चौखम्बा।
4. पणशीकरः, लक्षण श्रीवासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (शङ्करान्दी व्याख्यासहिता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
5. यतिवरः श्रीभोलेबाबा (अनुवादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (श्रीशङ्करानन्दसरस्वतीविरचितया गीतातात्पर्यबोधिन्या समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा ओरियन्टालिया।
6. शास्त्री, गजानन शम्भुः साधले, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्याद्येकादशटीकोपेता), परिमल प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकात्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दकाः, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता, तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका, पदच्छेद-अन्वयसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.8: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः, श्रद्धात्रयविभागः, मोक्षसंन्यासयोगश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवस्वरूपबोधनम्।
2. अद्वैतवेदान्तरीत्या परमात्मस्वरूपज्ञापनम्।
3. विहितधर्मानुष्ठानस्य महत्त्वबोधनम्।
4. आहारत्रैविध्यस्य परिचयपुरस्सरं तत्प्रभावनिरूपणम्।
5. त्यागदानयोः गुणत्रयविभागद्वारा प्रकारनिरूपणम्।
6. आत्मदर्शनोपायप्रदर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदृष्ट्या देहात्मनोः स्वरूपं वर्णयितुं प्रभवन्ति।
2. सात्त्विकराजसतामसभेदेन आहारविहारव्यवहाराणां प्रकारान् ज्ञास्यन्ति।
3. श्रीमद्भगवद्गीतायाः आध्यात्मिकम् अर्थं वर्णयितुं शक्ष्यन्ति।
4. सात्त्विकदानस्य वैशिष्ट्यं बोद्धुं बोधयितुं च प्रभविष्यन्ति।
5. स्वजीवने तदाचरितुं प्रेरिताः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.8	**श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च**	**04**	**0**	**0**	**04**

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोः स्वरूपम्।
- आत्मनित्यत्वादिज्ञानसाधनम्।
- क्षेत्रज्ञयाथात्म्यम्।
- प्रकृतिपुरुषयोः अनादित्वम्।
- प्रकृतिपुरुषविवेकफलम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ध्यानादयः आत्मदर्शनोपायाः।
- श्रद्धात्रैविध्यम्।
- आहारत्रैविध्यम्।
- तपसः त्रैविध्यम्।
- दानस्य त्रैविध्यम्।
- ब्रह्मणः त्रिविधः निर्देशः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सम्यग्दर्शनं तत्फलञ्च।
- त्यागपदसन्यासपदयोः अर्थः।
- नित्यादिकर्मानुष्ठानम्।
- त्यागत्रैविध्यम्।
- अधिष्ठानादिकारणपञ्चकम्।
- कर्मप्रवर्तकम्।
- ज्ञानकर्मकर्तृणां त्रैविध्यम्।
- बुद्धिधृत्योः त्रैविध्यम्।
- सुखस्य त्रैविध्यम्।
- प्रपञ्चस्य त्रिगुणात्मकत्वम्।
- वर्णधर्माणां प्रविभागः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्वधर्मस्य अनुष्ठेयता।
- ज्ञाननिष्ठा।
- ज्ञानलक्षणाभक्तिः।
- भगवद्भक्तियोगः।
- ईश्वरे चित्तसमाधिः।
- ईश्वरस्य सर्वभूतप्रेरकत्वम्।
- सर्वभावेन ईश्वरशरणागतिः।
- सम्यग्दर्शननिष्ठा तत्फलं च।
- पात्रे सदुपदेशः।
- शास्त्राध्ययनश्रवणफलम्।
- अर्जुनस्य अनुभवोक्तिः।

निर्धारिता: ग्रन्था: (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीता (शांकरभाष्य हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. पणशीकरः, शास्त्री लक्ष्मण वासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (अष्टटीकोपेता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. शास्त्री, केशवलाल आचार्यः वि. (अनुवादकः, सम्पादकश्च), श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्य-आनन्दगिरिव्याख्यायुक्ता, हिन्दी-अनुवादसहिता), चौखम्बा।
4. पणशीकरः, लक्षण श्रीवासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (शङ्करानन्दी-व्याख्यासहिता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
5. यतिवरः, श्रीभोलेबाबा (अनुवादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (श्रीशङ्करानन्दसरस्वतीविरचितया गीतातात्पर्यबोधिन्या समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा ओरियन्टालिया।
6. शास्त्री, गजानन शम्भु साधले, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्याद्येकादशटीकोपेता), परिमल प्रकाशन।

सहायका: ग्रन्था: (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकात्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दकाः, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता (तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका पदच्छेदान्वयसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.9: ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ईशावास्योपनिषदः मन्त्राणाम् अर्थावबोधनम्।
2. ज्ञाननिष्ठायाम् असमर्थस्य कर्मणि अधिकारः इत्यवगमनम्।
3. मोक्षसाधनस्य विषये निःसन्दिग्धज्ञानप्रापणम्।।
4. ज्ञानकर्मसमुच्चये उपनिषदः तात्पर्यं नास्तीति अवबोधनम्।
5. ईशावास्योपनिषदि प्रतिपादितानां मानवीयतत्त्वानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ईश्वरतत्त्वस्य सर्वव्यापकत्वं ज्ञास्यन्ति।
2. अस्याम् उपनिषदि प्रतिपादितस्य विश्वमानवतत्त्वस्य परिचयं प्राप्स्यन्ति।
3. ब्रह्मतत्त्वस्य स्वरूपम् अधिगमिष्यन्ति।
4. उपासनाकर्मणोः, ज्ञानकर्मणोः वा मोक्षसाधनत्वं नास्तीति निश्चयम् अवाप्स्यन्ति।
5. आत्मैकत्वज्ञानादेव मोक्षः इति सप्रमाणं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.9	ईशावास्योपनिषदि प्रातिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ईशावास्यमित्यादिमन्त्राणां कर्मस्वनियोगनिरूपणम्।
- ईशावास्यमिति शब्देनैव जीवब्रह्मैक्यबोधनम्।
- कुर्वन्नेवेतिमन्त्रेण ज्ञाननिष्ठायामसमर्थस्य कर्मविधानं न तु ज्ञानिनः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मस्वरूपनिरूपणम्।
- आत्मैकत्वज्ञानान्मोक्षः।
- उपासनाकर्मणोस्समुच्चयः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विद्यां चाविद्यां चेति मन्त्रे मतान्तराभिप्रायाः।
- सम्भूतिं च विनाशं च इति मन्त्रार्थविमर्शः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- योऽसावसौ पुरुषस्सोऽहमिति महावाक्यार्थः।
- विद्यां चाविद्यां च इत्यस्य ज्ञानकर्मसमुच्चयतात्पर्यनिराकरणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. ईशावास्योपनिषत् (सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. शास्त्री, सुब्रह्मण्य सं. एस्., उपनिषद्भाष्यम् (खण्डः १), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
3. पाण्डेयः, विजयशङ्कर डॉ., ईशावास्योपनिषत्, वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. शास्त्री, गोविन्द, ईशादिदशोपनिषदः, वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. ईशादि नौ उपनिषद्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
3. कुमारः, दीपक, ईशावास्योपनिषत्, वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.10: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - १

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. यमनचिकेतसोः संवादपरिचयः।
2. दानस्य महत्त्वावगमनम्।
3. अतिथिसत्कारस्य महत्त्वस्य अवगमनम्।
4. यमनचिकेतसोः संवादपूर्वकम् आत्मस्वरूपवागमप्राप्तिः।
5. आत्मनः जन्ममरणातिरिक्तस्वरूपपरिचयप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. प्रस्थानत्रयान्यतमे उपनिषत्प्रस्थाने प्रवेशं प्राप्स्यन्ति।
2. यमनचिकेतसोः संवादेन परिचिताः भविष्यन्ति।
3. जिज्ञासुना जीवने कथं वर्तितव्यमिति ज्ञानं अवाप्स्यन्ति।
4. ज्ञानेनैव मोक्षः, न तु वित्तादिभिः इति ज्ञास्यन्ति।
5. वेदान्तशास्त्रस्य हृदयभूतम् आत्मतत्त्वं सप्रमाणं विज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 1.10	कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - १	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शान्तिमन्त्रव्याख्या।
- उपनिषच्छब्दार्थः।
- वाजश्रवसः दानम्।
- यमनचिकेतसोः संवादः।
- वरत्रयप्रार्थना।
- यमराजस्य प्रलोभनानि।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- नचिकेतसः निरीहता।

- श्रेयः प्रेयसोः विवेकः।
- अविद्याग्रस्तानां दुर्दशा।
- आत्मज्ञानस्य दुर्लभता।
- कर्मफलस्य अनित्यत्वम्।
- आत्मज्ञानफलम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सर्वातीतवस्तुविषयकप्रश्नः।
- ओङ्कारोपदेशः।
- आत्मस्वरूपनिरूपणम्।
- आत्मज्ञाने अनधिकारिणः।
- प्राप्त-प्राप्तव्यभेदेन आत्मद्वैविध्यम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- रथरूपककल्पना।
- विवेक्यविवेकिनोः फलभेदः।
- आत्मा सूक्ष्मबुद्धिग्राह्यः।
- लयचिन्तनम्।
- निर्विशेषात्मज्ञानान्मुक्तिः।
- विज्ञानमहिमा।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. कठोपनिषत् (सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. शास्त्री, सं. एस्. सुब्रह्मण्य, उपनिषद्भाष्यम् (खण्डः १), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
3. शास्त्री, सुरेन्द्रदेव आचार्य (डॉ.) (हिन्दीव्याख्याकारः), कठोपनिषत्, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. सरस्वती, प्रज्ञानन्दप्रखर स्वामी (व्याख्याता), कठोपनिषत् (शाङ्करभाष्य की सरल हिन्दी व्याख्या), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. पाण्डेय, बैजनाथ डॉ., कठोपनिषत् (भूमिका, अन्वय, हिन्दी अनुवाद, वन्दना, व्याख्या, च टिप्पणी सहितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. गम्भीरानन्दः, स्वामी, कठोपनिषत् (शाङ्करभाष्यानुवादसहित), कलकाता : अद्वैत आश्रमः।
3. लोकेश्वरानन्दः, स्वामी, कठोपनिषत् (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकाता : रामकृष्ण मिशन् इन्स्टिट्यूट ऑफ कल्चर, गोलपार्क।

द्वितीयवर्षः

(प्रधानपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

तृतीयसत्रार्द्धः (SEMESTER – 3)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1: कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - २

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रेयः प्रेयमार्गयोः फलभेदज्ञानप्रदानम्।
2. जीवने श्रद्धायाः महत्त्वावगमनम्।
3. कठोपनिषदः विस्तृतज्ञानप्रापणम्।
4. यमनचिकेतसोः संवादपूर्वकम् आत्मस्वरूपावगमनम्।
5. आत्मनः जन्ममरणातिरिक्तस्वरूपपरिचयप्रदानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. प्रस्थानत्रयान्यतमे उपनिषत्प्रस्थाने प्रवेशं प्राप्य तस्य सम्यक् परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. रथरूपककल्पनया मनसः निग्रहस्य महत्त्वं ज्ञास्यन्ति।
3. विवेक्यविवेकिनोः भेदज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
4. हृत्पुण्डरीके विद्यमानस्य ब्रह्मणः अनुसन्धानं कथं कर्तव्यम् इति ज्ञास्यन्ति।
5. वेदान्तशास्त्रस्य हृदयभूतम् आत्मतत्त्वं सप्रमाणं ज्ञास्यन्ति।
6. वेदान्तशास्त्रस्य प्रौढग्रन्थानां, तत्र प्रतिपादितानां तत्त्वानां चावगमनसामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.1	कठोपनिषदि प्रतिपादितं वेदान्ततत्त्वम् - २	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सर्वातीतवस्तुविषयकप्रश्नः।
- ओङ्कारोपदेशः।
- आत्मस्वरूपनिरूपणम्।
- आत्मज्ञाने अनधिकारिणः।
- प्राप्त-प्राप्तव्यभेदेन आत्मद्वैविध्यम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- रथरूपककल्पना।
- विवेक्यविवेकिनोः फलभेदः।
- आत्मा सूक्ष्मबुद्धिग्राह्यः।
- लयचिन्तनम्।
- निर्विशेषात्मज्ञानान्मुक्तिः।
- विज्ञानमहिमा।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मदर्शनविघ्नाः।
- विवेक्यविवेकिनोर्भेदः।
- आत्मज्ञस्य सर्वज्ञत्वं, निर्भयत्वं, निःशोकत्वञ्च।
- ब्रह्मज्ञस्य सार्वात्म्यदर्शनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सर्वत्र ब्रह्मदर्शनम्।
- भेददृष्टिनिन्दा।
- हृत्पुण्डरीकं ब्रह्म।
- ब्रह्मानुसन्धानम्।
- जीवः, तस्य गतिश्च।
- गुह्यब्रह्मोपदेशः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. कठोपनिषत्, सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. एस्. सुब्रह्मण्यशास्त्री (सं.), उपनिषद्भाष्यम् (खण्डः १), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
3. आचार्य डॉ. सुरेन्द्रदेव शास्त्री (हिन्दीव्याख्याकारः), कठोपनिषद्, वाराणसी : चौखम्भा विद्याभवन।
4. स्वामी प्रखर प्रज्ञानन्द सरस्वती (व्याख्याता), कठोपनिषद् (शाङ्करभाष्य की सरल हिन्दी व्याख्या), वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. पाण्डेयः, बैजनाथ (डॉ.), कठोपनिषत् (भूमिका, अन्वय, हिन्दी अनुवाद, वन्दना व्याख्या और टिप्पणी), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

2. गम्भीरानन्दः, स्वामी (शाङ्करभाष्यानुवादकः), कठोपनिषत्, कोलकाता : अद्वैत-आश्रमः।
3. लोकेश्वरानन्दः, स्वामी (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कठोपनिषत्, कोलकाता : रामकृष्णमिशन् इनस्टिट्यूट ऑफ कल्चर, गोलपार्क।

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मज्ञाने अधिकारिणः स्वरूपबोधनम्।
2. ज्ञानादेव मोक्षः इति वेदान्तसिद्धान्तनिरूणम्।
3. ब्रह्मज्ञानस्य उपायप्रदर्शनम्।
4. देवादीनां मिथ्याभिमानभङ्गोदाहरणप्रदर्शनद्वारा परस्य ब्रह्मणः श्रेष्ठत्वज्ञापनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ब्रह्मज्ञानाय अपेक्षिताम् अर्हतां शास्त्रीयशैल्या निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. ज्ञानकर्मसमुच्चयवादस्य खण्डनपूर्वकं ज्ञानादेव मोक्षः इति वेदान्तसिद्धान्तं प्रतिपादयितुं शक्ष्यन्ति।
3. ब्रह्मणः इन्द्रियाग्राह्यत्वं, स्वानुभवैकग्राह्यत्वं च व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. ब्रह्मज्ञानसाधनानि विवरीतुं शक्ष्यन्ति।
3. ब्रह्मविद्याफलं विस्पष्टं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.2	केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपोद्घातः।
- ब्रह्मज्ञाने अधिकारी।
- समुच्चयवादस्य निराकरणम्।
- शिष्यस्य प्रश्नः।
- आत्मनः श्रोत्रादिनियोक्तृत्वम्।
- आत्मनः उपदेशमात्रगम्यत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः उपास्यरूपं न पारमार्थिकम्।
- ब्रह्मणो ज्ञानाविषयत्वम्।
- ब्रह्मज्ञानस्य उपायः।
- प्रतिबोधस्य फलम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- देवादीनां मिथ्याभिमानः।
- अग्न्यादीनां गर्वभङ्गः।
- उमायाः उपदेशः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सोपाधिकब्रह्मोपदेशः।
- तद्वनोपासनम्।
- ज्ञानसाधनानि।
- ब्रह्मविद्याफलम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. केनोपनिषद्–सानुवादशाङ्करभाष्यसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः-१, वाराणसी : दक्षिणामूर्तिमठप्रकाशनम्। आधारग्रन्थः – *वेदान्तसारः (सम्पूर्णः)*
3. आत्मानन्दः, स्वामी (व्याख्याकारः), केनोपनिषत्, नागपुरम् : रामकृष्ण मठ।
4. श्रीशङ्कराचार्यविरचितं केनोपनिषद्भाष्यद्वयम्, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठ।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. तैलङ्गः, श्रीजगन्नाथशास्त्री (पं.), केनोपनिषत् (शाङ्करभाष्य भावार्थदीपिका हिन्दी अनुवाद सहित), भारतीय विद्या प्रकाशन।
2. त्रिपाठी, यमुनाप्रसाद, केनोपनिषत् (मन्त्र, पदच्छेद, अन्वय, शब्द, शब्दार्थ, भावार्थ, व्याख्या और अंग्रेजी अनुवाद सहित), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

काठिन्यस्तरः 200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - १

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. तैत्तिरीयोपनिषदि निहितानां तत्त्वानां परिचयप्रदानम्।
2. तैत्तिरीयोपनिषदि प्रतिपादितानाम् उपासनानां परिचयः तथा च तासां क्रमफलादिबोधनम्।
3. वेदान्ते मुख्यप्रतिपाद्यस्य ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणस्य सत्यज्ञानानन्ताद्यवबोधनम्।
4. ज्ञानकर्मणोः मध्ये मोक्षसाधनं किमिति निर्णयविवेचनम्।
5. सत्यवचनं, धर्माचरणं, मातृपित्राचार्यातिथिषु आदरभावः इतरजीवनमूल्यानां च बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तशास्त्रस्य प्रमेयभूतानां ब्रह्म-जगत्-मोक्षादीनां विस्पष्टज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. मोक्षसाधनविषये निस्सन्दिग्धतां प्राप्स्यन्ति।
3. वेदान्तशास्त्रस्य ब्रह्मसूत्रादिग्रन्थाध्ययने सामार्थ्यमवाप्स्यन्ति।
4. उपासनानां महत्त्वं, व्यवहारनीतिं च ज्ञास्यन्ति।
5. अवगतविषयस्य विशेषतया विमर्शनसामार्थ्यं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.3	तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - १	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपोद्घातः।
- शान्तिमन्त्रव्याख्या।
- शिक्षाशब्दार्थः।
- पञ्चविधं संहितोपासनम्।
- मेधाकामस्य श्रीकामस्य च जपहोमादिविधानम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- व्याहृत्युपासनम्।
- ब्रह्मणः साक्षादुपलब्धिस्थानम्।
- हार्दाकाशम्।
- पाङ्क्तस्वरूपेण ब्रह्मोपासनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सर्वोपासनाङ्गभूतम् ओङ्कारोपासनम्।
- ऋतादिशुभकर्मणां पुरुषार्थं प्रति साधनत्वम्।
- त्रिशङ्कोः वेदानुवचनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आचार्योपदेशः।
- मोक्षसाधनमीमांसा।
- ज्ञानकर्मसमुच्चयस्य मोक्षसाधनत्वनिरासः।
- ज्ञानादेव कैवल्यम्।
- ब्रह्मवल्लीदिशा ब्रह्मलक्षणम्।
- सृष्टिक्रमः।
- अन्नमयकोशवर्णनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. तैत्तिरीयोपनिषद् (सानुवादशाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस् ।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः–१, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
3. जोशी, कन्हैयालाल (व्याख्याकारः), तैत्तिरीयोपनिषद् (समूल शाङ्करभाष्य एवं ज्योति हिन्दी टीका सहित), वाराणसी : चौखम्बा पब्लिशर्स।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Gambhirananda, Swami. (Translator), Eight Upanishads, Commentary of Shankaracharya.
2. Lokeswarananda, Swami. Taittiriya Upanishad, Translated and with notes based on Sankara’s Commentary.
3. सरस्वती, प्रखर प्रज्ञानन्द, स्वामी (व्याख्याकारः), तैत्तिरीयोपनिषद् (सरल हिन्दी व्याख्या), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत संस्थान।।

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4: तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - २

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अन्नमय-प्राणमय-मनोमय-विज्ञानमय-आनन्दमयकोशानां परिचयप्रदानम्।
2. ब्रह्मानन्दः एव पारमार्थिकः इति बोधनम्।
3. तैत्तिरीयोपनिषदि प्रतिपादितरीत्या अन्नमयकोशादारभ्य आनन्दमयकोशपर्यन्तं मुमुक्षोः स्तरोन्नयनप्रक्रियायाः बोधनम्।
4. अन्नस्य महिमबोधनपुरस्सरम् अन्ने ब्रह्मदृष्ट्युपासनाक्रमस्य तत्फलस्य च बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदृष्ट्या पञ्चकोशान् वर्णयितुं प्रभविष्यन्ति।
2. पञ्चकोशविवेचनपुरस्सरं पञ्चकोशातीतं ब्रह्मतत्त्वं निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. अन्नमहिमानम् अवगत्य भोज्यपदार्थेषु आदरभावम् आवहन्तः अन्नस्य व्यर्थतां परिहर्तुं प्रयतिष्यन्ति।
4. लोकं सुभिक्षं कर्तुम् अन्नसञ्चयार्थं प्रेरणां प्राप्स्यन्ति।
5. ज्ञानप्राप्तिप्रतिबन्धकम् अहङ्कारं दूरीकर्तुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.4	तैत्तिरीयोपनिषन्मन्त्राणां भाष्याध्ययनम् - २	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अन्नस्य महिमा।
- प्राणमयकोशः तथा तस्य महिमा।
- मनोमयकोशः तथा तस्य महिमा।
- विज्ञानमयकोशः तथा तस्य महिमा।
- आनन्दमयकोशः।
- सदसद्ब्रह्मदर्शिनोः भेदः।

- ब्रह्मप्राप्तिविषयकशङ्का।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः सुकृतता आनन्दरूपता च।
- ब्रह्मविदोऽभयप्राप्तिः।
- ब्रह्मानन्दस्य निरतिशयत्वमीमांसा।
- ब्रह्मात्मैक्यदृष्टिः।
- अनुभूतब्रह्मणः विदुषः अभयप्राप्तिः।
- भृगुवरुणयोः संवादः ब्रह्मोपदेशश्च।
- अन्नं ब्रह्मेति निश्चयोत्तरं तपोऽनुष्ठानम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्राणं ब्रह्मेति निश्चयोत्तरं तपोऽनुष्ठानम्।
- मनो ब्रह्मेति निश्चयोत्तरं तपोऽनुष्ठानम्।
- विज्ञानं ब्रह्मेति निश्चयोत्तरं तपोऽनुष्ठानम्।
- आनन्दं ब्रह्मेति निश्चयः।
- भार्गवी वारुणी विद्या।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अन्नस्य अनिन्दनं व्रतम्।
- शरीरात्मना प्राणात्मना च अन्नब्रह्मोपासनस्य फलम्।
- अन्नस्य अत्यागः व्रतम्।
- अन्नब्रह्मोपासनस्य फलम्।
- अन्नसञ्चयः व्रतम्।
- अतिथिपूजनं प्रकारान्तरेण ब्रह्मोपासनञ्च।
- आदित्यपुरुषयोः स्थितस्य आत्मनः ज्ञानं फलं च।
- ब्रह्मवेत्त्रा गीयमानं साम।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. तैत्तिरीयोपनिषद् (सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस् ।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः १, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।

3. सच्चिदानन्दसरस्वतीसंयमयः, श्री (संशोधकः), तैत्तिरीयोपनिषदि शीक्षावल्ली-आनन्दवल्ली-भृगुवल्ली च (श्रीशाङ्करभाष्यसंयुता), भाष्यटिप्पणेन भाष्यार्थविमर्शिनीव्याख्यया च समलङ्कृता, कर्नाटकम् : अध्यात्म प्रकाश कार्यालय।
4. गोखले, दिनकर विष्णु (संशोधकः परिष्कर्ता च), (वर्षः अनुपलब्धः), श्रीमच्छङ्कराचार्यकृतं तैत्तिरीयोपनिषद्भाष्यम् (श्रीमदानन्दगिरि-शङ्करानन्द-विद्यारण्यकृत-टिप्पण-दीपिका-तैत्तिरीयकविद्याप्रकाशसहितम्), दिल्ली : चौखम्बा ओरियन्टालिया।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Gambhirananda, Swami. (Translator) Eight Upanishads, Commentary of Shankaracharya.
2. Swami, Lokeswarananda, Taittiriya Upanishad, Translated and with notes based on Sankara's Commentary.
3. जोशी, कन्हैयालाल (व्याख्याकारः), तैत्तिरीयोपनिषद् (समूल शाङ्करभाष्य एवं ज्योति हिन्दी टीका सहित), वाराणसी : चौखम्बा पब्लिशर्स।
4. प्रखर प्रज्ञानन्द सरस्वती, स्वामी (व्याख्याकारः), तैत्तिरीयोपनिषद् (सरल हिन्दी व्याख्या), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत संस्थान।

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. भारतीयरीत्या प्रश्नकरणस्य प्रक्रियावबोधनम्।
2. प्रजानाम् उत्पत्तिप्रक्रियावगमनम्।
3. प्राणस्योत्पत्तिः, शरीरं प्रत्यागमनम्, अक्षरात् सर्वेषां सृष्टिः इत्यादिविचाराणां स्पष्टतया ज्ञानसम्पादनम्।
4. प्रश्नोपनिषदि पृष्टानां षण्णां प्रश्नानां समाधानानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भारतीयसंस्कृतौ प्रश्नकरणस्य महत्त्वं किमिति विज्ञास्यन्ति।
2. अक्षरात् प्रजानाम् उत्पत्तिप्रक्रियां ज्ञात्वा जगत्कारणविषयकं ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।
3. आत्मा कथम् अवस्थात्रयनिर्मुक्तः इति प्रश्नोपनिषदाधारेण विवेकं प्राप्स्यन्ति।
4. साङ्ख्यादिपक्षाणां निरासपुरस्सरम् आत्मनः अकर्तृत्वमभोक्तृत्वञ्च ज्ञास्यन्ति।
5. शिष्येण गुरोः सकाशात् कथं जिज्ञासापरिहारः प्राप्तव्यः इति ज्ञात्वा संस्कृताः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.5	प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भरद्वाजादिषड्षीणां पिप्पलादसमीपगमनम्।
- कबन्धिप्रश्नः।
- अन्नभावं प्राप्तस्य रेतोरूपेण प्रजोत्पादकत्वम्।
- भार्गविप्रश्नः।
- द्वितीयतृतीयप्रश्नौ।
- मुख्यप्राणस्तुतिः।
- प्राणस्योत्पत्ति-उत्क्रमणादिविषयकप्रश्नाः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्राणस्य प्रतिबिम्बन्यायेनोत्पत्तिः।
- अन्तकाले स्मृतं स्थानं प्रति गमनम्।
- अग्निविस्फुलिङ्गन्यायेन अक्षरात् सृष्टिः।
- जागरितधर्मि-स्वप्नधर्मि-सुषुप्तधर्मिविषयकप्रश्नाः।
- तुरीयस्य अवस्थात्रयविनिर्मुक्तत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विदुषां स्वापविषयकविचारः।
- आत्मनः साक्षित्वं द्रष्टृत्वञ्च।
- आत्मनः स्वयं ज्योतिष्ट्वविचारः।
- अक्षरविदां सर्वज्ञत्वप्राप्तिः।
- प्रणवोपासनम्।
- सम्पूर्णप्रणवोपासकस्य ब्रह्मलोकप्राप्तिः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- षोडशकलपुरुषविषयकविचारः।
- षोडशकलः पुरुषः परमात्मेति मतान्तरविमर्शः।
- क्षणिकविज्ञानवादनिराकरणम्।
- साङ्ख्यपक्षनिराकरणपुरस्सरम् आत्मनः अकर्तृत्वाभोक्तृत्वस्वरूपप्रतिपादनम्।
- शिष्याणां गुरौ भक्तिप्रदर्शनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. प्रश्नोपनिषत्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्तिमठ प्रकाशन, डि-४९/९ शाङ्करग्रन्थावलिः (प्रथमो भागः)
3. सोमवालः, श्रीकृष्ण (प्र.स.), उपनिषद्भाष्यम्, नवदेहली : दिल्ली संस्कृत अकादमी, करोलाभागुपनगरम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ईशादिपञ्चोपनिषदः, हृषीकेश : श्री कैलासाश्रमः।
2. प्रश्नोपनिषत्, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।

काठिन्यस्तरः 200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

चतुर्थसत्रार्द्धः (SEMESTER – 4)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मतत्त्वसाक्षात्कारे साधनीभूतानाम् अंशानां परिचयप्रदानम्।
2. वस्तुविचारस्य तत्त्वप्रतिपादनम्।
3. मोक्षहेतूनां विमर्शनम्।
4. आत्मानात्मविवेचनपुरस्सरं शरीरत्रयस्य विचारबोधनम्।
5. नरजन्मनः महत्वप्रतिपादनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. मनुष्यजन्मनः महत्त्वं विज्ञाय तत्साफल्यार्थं प्रवृत्तिं प्रवर्त्स्यन्ति।
2. वेदान्तदर्शनस्य अवगमनार्थं मुख्यभूतानां विचाराणां सङ्ग्रहेण अध्ययनं करिष्यन्ति।
3. साधनचतुष्टयसम्पत्तिः, गुरूपसत्तिः, मोक्षहेतवः इत्यादीनां विमर्शनं कृत्वा गुरोः महत्त्वादिविषये ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
4. सरलैः श्लोकैः प्रतिपादिततत्त्वानि सरलभाषया व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
6. वेदान्तदर्शने अपेक्षितं प्रवेशं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.6	विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- गुरुनमस्कारः।
- नरजन्मप्रशंसा।
- आत्मबोध एव मुक्तिहेतुः।
- मुक्त्यर्थो यत्नविशेषः।
- वस्तुविचारः।

- आत्मविद्याधिकारी।
- साधनचतुष्टयसम्पत्ति।
- गुरूपसत्तिः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मार्गोपदेशः।
- मोक्षहेतवः।
- आत्मानात्मविचारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्थूलशरीरम्।
- सूक्ष्मशरीरम्।
- कारणशरीरम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परमात्मनः स्वरूपम्।
- बन्धस्य स्वरूपम्।
- बन्धमोक्षोपायः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. विवेकचूडामणिः, ४६७९/२, भू-तल, गली नं. २१-ए, अन्सारी रोड, दरियागञ्ज, नई दिल्ली : चौखंबा पब्लिशिङ्ग हौस्।
2. श्रीजगद्गुरुशङ्कराचार्यमहासंस्थानम्, विवेकचूडामणिः, शृङ्गेरी : दक्षिणाम्नायश्रीशारदापीठम्।
3. गीताप्रेस्, विवेकचूडामणिः, गोरखपुर्।
4. आनन्द, अरविन्द, विवेकचूडामणिः, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. विमल, लक्ष्मीकान्त, डा., अद्वैतानुभूतिः, चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।
2. मिश्रा, सूर्यमणि, विवेकचूडामणि, खान्पुर : चिन्तन प्रकाशन।
3. Turiyananda, Svami. Vivekachudamani of shankaracharya, Chennai: Raamakrishna Mutt.

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.7: आत्मबोधः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलतया वेदान्ततत्त्वानां बोधनम्।
2. श्लोकरूपेण निबद्धानां जीवब्रह्मजगद्विषयाणाम् अवबोधनम्।
3. प्रकरणग्रन्थानां परिचयप्रापणम्।
4. सङ्ग्रहेण वेदान्ततत्त्वानां सोदाहरणं निरूपणम्।
5. अध्यारोपापवादादिन्यायानाम् अवगमपुरस्सरं वेदान्ततत्त्वानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. श्रीशङ्कराचार्यैः लिखितानां प्रकरणग्रन्थानां परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. आत्मबोधाख्ये ग्रन्थे रचितैः सरलैः श्लोकैः वेदान्तप्रमेयाणां गभीरं ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
3. पञ्चीकरणप्रक्रिया, जगत्सृष्टिविचारः, शरीरत्रयविचारः, ब्रह्मात्मनोः ऐक्यम् इत्यादिविचारान् सरलैः दृष्टान्तैः अवगमिष्यन्ति।
4. निगूढानां वेदान्ततत्त्वानां सरलया भाषया व्याख्यानं कर्तुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.7	आत्मबोधः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलश्लोकः।
- अविद्यानिवर्तकस्य विचारः।
- संसारस्य मिथ्यात्वम्।
- आत्मनः भेदस्य कल्पितत्वम्।
- साक्षिणः स्वरूपम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- देहेन्द्रियमनोबुद्धीनां सचेनत्वं कथमिति विचारः।

- आत्मानात्मनोः अध्यासः।
- आत्मनः अविक्रियत्वम्।
- शरीरादीनाम् आविद्यकत्वम्।
- आत्मनः स्वरूपम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- एकस्य आत्मनः ध्यानम्।
- अरणिदृष्टान्तः।
- अहं ममेति अज्ञानस्य बाधः।
- आत्मारामस्य स्वरूपम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपाधिविलयः।
- ब्रह्मावधारणम्।
- आत्मनः सर्वावभासकत्वम्।
- ब्रह्मभिन्नस्य सर्वस्य मिथ्यात्वम्।
- प्रकरणसमाप्तिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. अनन्तरामन्, एच्. जि., आत्मबोधः, लाल्भाग् पोर्ट् रोड् : प्रसन्न प्रिंटर्स् एण्ड पब्लिशर्स्।
2. प्रकरणाष्टकम्, डि. ४९/९, मिश्रा पोख्रा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठ।
3. श्रीकृष्णपन्तशास्त्रि, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. प्रकरणाष्टकम्, डि, ४९/९ मिश्रा पोख्रा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ।
2. शास्त्री, श्रीकृष्णपन्त, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।

काठिन्यस्तरः 200-299	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.8: अपरोक्षानुभूतिः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलैः श्लोकैः वेदान्तप्रमेयाणां सङ्ग्रहेण प्रतिपादनम्।
2. आत्मतत्त्वोपयोगिनां शरीरादिस्वरूपाणां विमर्शनम्।
3. वेदान्तानां तात्पर्यं कुत्र वर्तते इति अवगमनम्।
4. ब्रह्मतत्त्वाभ्यासस्य महत्त्वप्रतिपादनम्।
5. वेदान्ततत्त्वानां सरलैः दृष्टान्तैः अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्ततत्त्वानां सरलया शैल्या निरूपणं कथं कर्तव्यमिति ज्ञास्यन्ति।
2. वादग्रन्थेषु प्रवेशाय अपेक्षितानाम् अंशानां ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. शरीरत्रैविध्यम्, अवस्थात्रैविध्यं, कोशपञ्चकं, जगत्सृष्टिः इत्यादिविचाराणां सूक्ष्मतया अवलोकनेन स्पष्टप्रतिपत्तिं प्राप्स्यन्ति।
4. ब्रह्मज्ञानसाधनीभूतानाम् अंशानां विचारेण तद्विषयकसंशयनिवारणं करिष्यन्ति।
5. सरलया भाषया वेदान्ततत्त्वस्य निरूपणं कर्तुं सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.8	अपरोक्षानुभूतिः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शम-दम-उपरति-तितिक्षा-श्रद्धादीनां स्वरूपम्।
- विचारस्य स्वरूपम्।
- देहादीनाम् अनात्मत्वम्।
- ज्ञानं किमिति विचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः स्वप्रकाशत्वम्।
- स्थूलसूक्ष्मशरीरयोः स्वरूपम्।
- प्रपञ्चस्य उपादानविषयकविचारः।
- आत्मनः ब्रह्मरूपत्वम्।
- यस्मिन् सर्वाणि भूतानि इत्यादिश्लोकानां विवरणम्।
- ब्रह्मणि जीवत्वभ्रान्तिः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मानात्मविवेकस्य अध्यस्तत्वम्।
- आत्मनि देहत्वस्य भ्रमत्वम्।
- प्रारब्धकर्मणः विचारः, प्रपञ्चोपादानविचारश्च।
- ब्रह्मणः वाचामगोचरत्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कालस्य निर्वचनम्।
- नियमादीनां स्वरूपविवेचनम्।
- कुम्भकादीनां विवरणम्।
- पूर्णत्वस्य अभ्यासः।
- ब्रह्मविषयकवृत्त्युदयः।
- राजयोगः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. एम्.ए. सुब्रह्मण्यशास्त्रि एस्., प्रकरणाष्टकम्, डि. ४९/९, वाराणसी : महेश रिसर्च इंस्टीट्यूट्।
2. शास्त्रि, श्रीकृष्णपन्त, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।
3. अपरोक्षानुभूतिः, शृङ्गेरी : श्रीजगद्गुरुशङ्कराचार्यमहासंस्थानं, दक्षिणाम्नायश्रीशारदापीठम्।
4. चिन्मयानन्द, स्वामी, अपरोक्षानुभूति आदिशङ्कराचार्य रचित (संस्कृत एवम् हिन्दी अनुवाद), प्रकाशक : सेंट्रल् चिन्मय मिशन्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. अखण्डानन्दसरस्वती, स्वामि, अपरोक्षानुभूतिप्रवचनम्, सत् सहित्यप्रकाशन ट्रस्ट्।
2. अपरोक्षाऽनुभूतिः, खीम्राज् श्रीकृष्णादास्।

3. Deshmukh, Dr. Shrikrishna Aparoksanubhuti, Delhi: Motilal Banarsidas Publications.

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.9: श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रस्य मानसोल्लासव्याख्यानस्थाः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रे प्रतिपादितानां वेदान्ततत्त्वानां व्याख्यानदृष्ट्या प्रतिपादनम्।
2. जगतः दर्पणदृष्टनगरवत् मिथ्यात्वसाधनम्।
3. प्रपञ्चस्य उपादानविषयकचर्चायाः अध्ययनम्।
4. ईश्वरसत्तातिरिक्त वस्तुसत्तायाः खण्डनम्।
5. देहात्मवादिनां मतखण्डनपुरस्सरम् आत्मनः अवस्थादिराहित्यप्रतिपादनम्।
6. बन्धमोक्षादिव्यवस्था, ईश्वरोपासना, फलश्रुतिरित्यादिविचाराणाम् उपस्थापनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. प्रपञ्चस्य मिथ्यात्वं ज्ञास्यन्ति।
2. जगत्सृष्टिविषये विद्यमानान् पूर्वपक्षान् ज्ञास्यन्ति।
3. पूर्वपक्षनिराकरणपुरस्सरं विवर्तवादस्य स्वरूपमवगमिष्यन्ति।
4. आत्मनः स्वप्रकाशत्वनिरूपणपुरस्सरं ईश्वरोपासनायाः महत्त्वम् अवगमिष्यन्ति।
5. अणिमादि-अष्टैश्वर्याणां ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.9	श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रस्य मानसोल्लास-व्याख्यानस्थाः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रथमश्लोकस्य अर्थविवरणम्।
- जगतः मायामयत्वम्।
- द्वितीयश्लोकस्य अर्थविवरणम्।
- बौद्धादीनां मतनिरासः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- तृतीयश्लोकस्य अर्थविवरणम्।
- ईश्वरस्य जगदुपादानत्वम्।
- भावानां सत्त्वनिरूपणम्।
- जीवपरमात्मनोः औपाधिकः भेदः।
- लक्षणानिरूपणम्।
- चतुर्थोल्लासः।
- वस्तुसत्तायाः ईश्वरसत्तातिरिक्तसत्तायाः खण्डनम्।
- नाडीनां विवेचनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- देहात्मवादिचार्वाकमतम्।
- बुद्ध्यात्म-सङ्घातात्मादिमतनिरासः।
- षष्ठोल्लासः।
- सुषुप्तिविषयविवेचनम्।
- बौद्धमतनिरासः।
- प्रत्यभिज्ञायाः भ्रान्तित्वस्वीकारे दोषाः।
- सप्तमोल्लासः।
- प्रत्यभिज्ञाप्रामाण्यव्यवस्थापनम्।
- सत्ख्यात्यादिनिरासपूर्वकम् अनिर्वचनीयख्यातिस्थापनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अष्टमोल्लासः।
- बन्धमोक्षव्यवस्थोपपादनम्।
- मिथ्यात्वस्वरूपम्।
- योगस्य जीवन्मुक्तिसाधनता।
- नवमोल्ल्लासः।
- अष्टविधप्रत्यक्षमूर्तीनाम् उपासना।

- अष्टाङ्गयोगः।
- दशमोल्लासः।
- अष्टविध-ऐश्वर्याणि।
- फलश्रुतिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. दक्षिणामूर्तिस्त्रोत्रम्, श्रृङ्गेरी : श्रीजगद्गुरुशङ्कराचार्यमहासंस्थानं, दक्षिणाम्नायश्रीशारदापीठम्।
2. भल्ला, ओंच्चेर्रि, दीप्ति, मानसोल्लस, दिल्ली : भारतीय विद्या भवन।
3. सच्चिदानन्दमिश्रः, मानसोल्लासः, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्त्तिमठप्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Mahadev N. Joshi and B. S. Hebbali, Manasollasa and Ayurveda, Delhi: Sharada Publishing House:
2. Harshananda, Swami, Daksinamurti (Dakshinamurti) Stotra with the Varttika Manasollasa of Suresvaracarya, Ramakrishna Math Chennai.
3. G.K. Shrigondekar, मानसोल्लास, The Maharaja Sayajirao University Of Baroda, G.K. Shrigondekar
4. Adi Sankaracharya's Dakshinamurti Stotra and Dakshinamurti Upanishad with Sri Sureswaracharya's Manasollasa and Pranava Vartika, Samata books

काठिन्यस्तरः 200-299	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.10: वाक्यवृत्तिस्थविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलैः श्लोकैः वेदान्तप्रमेयाणां परिचयप्रदानम्।
2. देहस्य अनात्मत्वम्, आत्मनः बुद्धितद्व्यतिरेकित्वादिविचाराणां प्रतिपादनम्।
4. लक्षणास्वरूपादिविचाराणाम् अवगमनम्।
5. तत्त्वंपदार्थयोः ऐक्यावबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. संसारस्य अनित्यत्वं ज्ञास्यन्ति।
2. जीवस्वरूपं, मुक्तिसाधनं, देहस्य अनात्मत्वम् इत्यादिविचाराणां स्पष्टप्रतिपत्तिमवाप्स्यन्ति।
3. अहम्प्रत्ययालम्बन आत्मा इत्यस्य समाधानं वक्तुं प्रभविष्यन्ति।
4. तत्त्वंपदार्थयोः वाच्यार्थलक्ष्यार्थयोः अवगमपुरस्सरम् ऐक्ये तात्पर्यनिर्णयं करिष्यन्ति।
6. जहदादिलक्षणानां स्वरूपं विविच्य ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 2.10	वाक्यवृत्तिस्थविचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलश्लोकः।
- सद्गुरूपसदनम्।
- जीवपरयोः स्वरूपविषयकप्रश्नः, तद्विषयकसमाधानञ्च।
- अन्तःकरणं तद्वृत्तिसाक्षी इत्यादीनां विवरणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- घटद्रष्टुः घटाद्भेदः।
- आत्मनः दृश्यविलक्षणत्वम्।

- देहपक्षकानुमानोपन्यासः।
- अवभासकत्वाद्देहाद् आत्मा भिद्यते इति विचारः।
- बोद्धृत्वस्य औपचारिकत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- त्वंपदार्थोपसंहारः।
- तत्पदार्थनिरूपणम्।
- ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणविचारः।
- जीवब्रह्मणोः कर्मकर्तृभावेन भेदाशङ्का तत्समाधानञ्च।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- 'तत्त्वं' पदयोः वाच्यार्थकथनम्।
- लक्षणालक्षणविचारः।
- जहल्लक्षणादीनां सोदाहरणनिरूपणम्।
- प्रारब्धकर्मणः प्रतिपादनम्।
- मोक्षस्वरूपवर्णनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. वाक्यवृत्तिः तथा लघुवाक्यवृत्तिः, नागपुर : रामकृष्णमठ।
2. प्रकरणाष्टकम्, डि, ४९/९ मिश्रा पोखा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. आत्मबोधः, प्रकरणाष्टकम्, डि, ४९/९ मिश्रा पोखा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ।
2. प्रकरणपञ्चकम्,श्रीकृष्णपन्तशास्त्रि, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।
3. लघुवाक्यवृत्तिः, अद्वैताश्रम पब्लिकेशन्स्।

तृतीयवर्षः
(प्रधानपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

पञ्चमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 5)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1: नैष्कर्म्यसिद्धौ प्रतिपादिताः वेदान्तविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ज्ञानकर्मसमुच्चयनिरासः।
2. मोक्षस्य ज्ञानैकसाधनत्वप्रतिपादनम्।
3. नैष्कर्म्यसिद्धेः स्वरूपविवेचनम्।
4. आत्मनः कर्तृत्वभोक्तृत्वादिराहित्यनिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. छात्राः नैष्कर्म्यसिद्धेः सारं वक्तुं प्रभविष्यन्ति।
2. वेदान्तदर्शनस्य मूलभूतान् अंशान् ज्ञास्यन्ति।
3. बुद्धेः परिणामित्वं न तु आत्मनः इति निश्चयात्मकं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
4. साङ्ख्य-वेदान्तयोः सिद्धान्तयोः भेदः कः इति अवगमिष्यन्ति।
5. जडवस्तूनां मिथ्यात्वं कथमिति सोपपत्ति ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.1	नैष्कर्म्यसिद्धौ प्रतिपादिताः वेदान्तविचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अनर्थ-अनर्थहेतु-पुरुषार्थ-पुरुषार्थहेतूनां प्रतिपादनम्।
- ज्ञानमेव मोक्षस्य साधनम्।
- कर्मणः मोक्षसाधनत्वाक्षेपः।
- ज्ञानकर्मसमुच्च्चयवादः तन्निरासश्च।
- चतुर्विधकर्मफलैः मोक्षः न प्राप्यः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मुक्तौ कर्मणः उपयोगिताविचारः।
- कर्मसाध्यो न मोक्षः इत्युपपादनम्।
- समुच्च्चयवादनिराकरणम्।
- आत्मनि कर्तृत्वभोक्तृत्वाभावसाधनम्।
- ज्ञानेनैव मुक्तिरिति विचारस्य उपसंहारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्वितीयाध्यायारम्भः।
- त्वम्पदार्थप्रतिपादनम्।
- देहात्मवादनिराकरणम्।
- भाट्टानां निराकरणम्।
- बौद्धानां निराकरणम्।
- अहंकारनिवृत्तितः अद्वैतभावसिद्धिः।
- लक्ष्यवस्तुनः स्वरूपकथनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- बुद्धेः परिणमयितृत्वम्।
- आत्मनः कूटस्थत्वम्।
- वेदान्तसिद्धान्तस्य अविश्वासाभावः।
- साङ्ख्यसिद्धान्ततः वेदान्तसिद्धान्तस्य भेदः।
- तत्त्वदर्शनात् अविद्यानिवृत्तिः।
- प्रपञ्चमिथ्यात्वस्य उपसंहारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नैष्कर्म्यसिद्धिः, जनकपुरी : केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः।
2. नैष्कर्म्यसिद्धिः, बम्बे : गवर्नमेण्ट् सेन्ट्रल् बुक् डिपो।
3. नैष्कर्म्यसिद्धिः (संस्कृत-हिन्दी अनुवादसहितम्), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठानम्।
4. नैष्कर्म्यसिद्धिः, बेंगळूरु : अध्यात्मप्रकाशकार्यालयः।
5. नैष्कर्म्यसिद्धिः, जनकपुरी : केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. बालसुब्रह्मण्यम्, आर्. Naiskarmya Siddhi: An Elucidation of Advaita by Suresvara. Chinmaya International Foundation Shodha Sansthan.
2. आचार्यकृष्णानन्दसागरः, नैष्कर्म्यसिद्धिः।
3. राघवाचार्यः, एस्.एस्. . Naiskarmya Siddhi of Sri Sureshvaracharya. Advaita Ashram. Kolkata.

काठिन्यस्तरः 300-399	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादितानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दप्रमाणानि

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्ते अङ्गीकृतानां प्रमाणानां परिचयः।
2. वेदान्ताभिमतायाः ज्ञानोत्पत्तिप्रक्रियायाः प्रदर्शनम्।
3. अद्वैतवेदान्ते अङ्गीकृतानां प्रमेयाणां परिचयः।
4. शाब्दबोधे सहकारिणाम् अवयवानां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतवेदान्ते अङ्गीकृतानि प्रमाणानि निरूपयितुं शक्ष्यन्ति।
2. विभिन्नशास्त्राभिमतानि प्रमाणानि अधिकृत्य तुलनात्मिकां दृष्टिं सम्पादयितुं शक्ष्यन्ति।
3. वेदान्ताभिमतां ज्ञानोत्पत्तिप्रक्रियां व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. अद्वैतवेदान्तस्य प्रमेयान् शास्त्रीयशैल्यां वर्णयितुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.2	वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादितानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्द-प्रमाणानि	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कर्तृपरिचयः।
- मङ्गलाचरणम्।
- प्रमालक्षणम्।
- मनसः अतीन्द्रियत्वम्।
- ज्ञानगतप्रत्यक्षत्वप्रयोजकम्।
- धर्मादिष्वतिव्याप्तिनिरासः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विषयगतप्रत्यक्षत्वप्रयोजकम्।
- अनुमिति-धर्म-परिमाणवृत्तिष्वतिव्याप्तिवारणम्।

- वृत्तिभेदाः।
- प्रत्यक्षभेदाः।
- प्रातिभासिकरजतोत्पत्तिः।
- विवर्तपरिणामौ।
- स्वप्नाध्यासाधिष्ठानम्।
- इन्द्रियजन्याजन्यप्रत्यक्षे।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अनुमानलक्षणम्।
- व्याप्तिज्ञानस्य करणत्वम्।
- व्याप्तिलक्षणम्।
- मिथ्यात्वानुमानम्।
- सत्तात्रैविध्यम्।
- उपमानलक्षणम्।
- उपमानस्य मानान्तरत्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आकाङ्क्षा।
- योग्यता।
- आसत्तिः।
- शक्तिः।
- लक्षणाप्रकाराः।
- तत्त्वमसीत्यत्र लक्षणाभावः।
- तात्पर्यलक्षणम्।
- वेदानाम् अपौरुषेयत्वम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. ध्वरीन्द्रः, धर्मराजा, वेदान्तपरिभाषा, मुम्बई : श्रीवेङ्कटेश्वरमुद्रालयः।
2. ध्वरीन्द्रः, धर्मराजा, वेदान्तपरिभाषा (सामणिप्रभा–शिखामणिसहिता), वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः, (सम्पादकः – प्रो. पारसनाथद्विवेदी)
3. ध्वरीन्द्रः, धर्मराजा, वेदान्तपरिभाषा (सविवरण 'प्रकाश' हिन्दीव्याख्योपेता), वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवनम्, (हिन्दीव्याख्याकारः – डॉ. श्रीगजाननशास्त्री मुसगांवकरः)
4. ध्वरीन्द्रः, धर्मराजा, वेदान्तपरिभाषा, मुम्बई : खेमराजश्रीकृष्णदासप्रकाशनम्।
5. ध्वरीन्द्रः, धर्मराजा, वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलिता, शिखामणिटीकाविभूषिता च), नवदेहली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, (मणिप्रभाटीकाकारः – उदासीनस्वामिश्रीमदमरदासः, शिखामणिटीकाकारः – रामकृष्णाध्वरिः)

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *Vedanta Paribhasa*, कोलकाता : Advaita Ashram. (Translated and Annotated by Swami Madhavananda)
2. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा*, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठः, (सम्पादकः – विश्वनाथधितालः)
3. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, (वि.व.न.), *Vedantaparibhasa (Sanskrit Text, English Translation and Elucidation)*, कोलकाता, University of Calcutta. Department of Philosophy. (व्याख्यातारौ – गोपीनाथभट्टाचार्यः, प्रबलकुमारसेनः)

काठिन्यस्तरः 300-399	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3: वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादिताः अर्थापत्ति-अनुपलब्धि-विषय-प्रयोजनविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तशास्त्रे स्वीक्रियमाणानां प्रमाणानां गभीरतया अध्ययनम्।
2. प्रमाणानां प्रामाण्यविषये विमर्शात्मकज्ञानसम्पादनम्।
3. अद्वैतवेदान्तदर्शनस्य प्रमेयविचाराणां परिचयप्राप्तिः।
4. जीवब्रह्मणोः ऐक्यं कथं भवति इति प्रक्रियायाः विशेषज्ञानम्।
5. जीव-ब्रह्म-जगतां स्वरूपपरिचयपुरस्सरं वेदान्तशास्त्रप्रतिपाद्यतत्त्वानां विमर्शात्मकदृष्ट्या अवगन्तुं सामर्थ्यप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदर्शनस्य प्रमाणानां विषये गभीरं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. वेदान्तदर्शनस्य प्रमेयाणां समग्रं ज्ञानं सम्पादयिष्यन्ति।
3. छात्राः विमर्शात्मिकां बुद्धिम् अवाप्स्यन्ति।
4. शास्त्रान्तरेण सह प्रमाणादीनां विषये तुलनात्मकतया अध्येतुं सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
5. साधनचतुष्टयादीनां ब्रह्मज्ञानसाधनानां ज्ञानेन मोक्षप्राप्तिविषयकसन्देहानां निवारणं करिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.3	वेदान्तपरिभाषायां प्रतिपादिताः अर्थापत्ति-अनुपलब्धि-विषय-प्रयोजनविचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अर्थापत्तिलक्षणं भेदश्च -
  - दृष्टार्थापत्तिः
  - श्रुतार्थापत्तिः -
    - अभिधानानुपपत्तिः
    - अभिहितानुपपत्तिः
- अर्थापत्तेः मानान्तरत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अनुपलब्धिलक्षणम्।
- अनुपलब्धेः योग्यत्वम्।
- अनुपलब्धेः मानान्तरत्वम्।
- चतुर्विधः अभावः।
- स्वतः प्रामाण्यवादः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्विविधं प्रामाण्यम्।
- तत्पदार्थनिरूपणम्।
- तटस्थस्वरूपलक्षणे।
- कर्तृत्वम्।
- उपादानत्वम्।
- प्रपञ्चसृष्टिक्रमः।
- शरीरत्रयम्।
- चतुर्विधः प्रलयः।
- ब्रह्मप्रतिपत्तौ सृष्टिवाक्यानाम् उपयोगः।
- ईश्वरस्वरूपम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- त्वं पदार्थनिरूपणम्।
- वृत्तेः प्रयोजनानि।
- अवस्थात्रयम्।
- तत्त्वंपदार्थयोः ऐक्यम्।
- प्रयोजनभेदः।
- मोक्षस्वरूपम्।
- ज्ञानस्य मोक्षसाधनत्वम्।
- श्रवणमनननिदिध्यासनानि।
- साधनचतुष्टयम्।
- कर्मिणां गतिः।
- अविद्यायाः एकत्वनानात्वविचारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा*, क्षेमराजश्रीकृष्णदासः श्रेष्ठी (प्रकाशकः), मुम्बै : श्रीवेङ्कटेश्वरमुद्रालयः।
2. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा (सामणिप्रभा–शिखामणिसहिता)*, प्रो. पारसनाथद्विवेदी (सम्पादकः), वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

3. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा (सविवरण 'प्रकाश' हिन्दीव्याख्योपेता)*, डॉ. श्रीगजानन शास्त्री मुसगांवकर (व्याख्याता), वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा*, मुम्बई : खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन।
5. धर्मराजाध्वरीन्द्रः, *वेदान्तपरिभाषा, मणिप्रभाख्यटीकासंवलिता शिखामणिटीकाविभूषिता* च। उदासीनस्वामी श्रीमदमरदासः (मणिप्रभाटीकाकारः), रामकृष्णाध्वरिः (शिखामणिटीकाकारः), नवदेहली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Vedanta Paribhasa of Dharmaraja Adhvarindra, Translated and Annotated by Swami Madhavananda, Kolkata: Advaita Ashram.
2. वेदान्तपरिभाषा, विश्वनाथ धिताल (सम्पादकः), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ।
3. Vedantaparibhasa of Dharmaraja Adhvarindra (Sanskrit Text, English Translation and Elucidation), Gopinath Bhattacharya and Prabal kumar Sen, University of Calcutta: Department of Philosophy.

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.4: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यानुसारं चतुस्सूत्र्यां प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मसूत्रसारभूतानां प्राथमिकचतुर्णां सूत्राणाम् अवबोधनम्।
2. शास्त्रप्रसिद्धानां पञ्चख्यातिविचाराणाम् अध्ययनम्।
3. सूत्रार्थनिरूपणावसरे शास्त्रान्तरसिद्धान्तानां युक्तिसहितं निरूपणम्।
4. वेदस्य ब्रह्मपरत्वबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. सूत्रप्रस्थानस्य स्थूलं परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. शास्त्रप्रसिद्ध-पञ्चख्यातिनिरूपणं कर्तुं प्रभविष्यन्ति।
3. सूत्रप्रस्थाने विद्यमानान् प्रधानसिद्धान्तान् अवगन्तुं पारयिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.4	ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यानुसारं चतुस्सूत्र्यां प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अध्यासे आक्षेपपरिहारौ।
- अध्यासलक्षणम्।
- पञ्चख्यातयः।
- शास्त्राणाम् अविद्यावद्विषयत्वम्।
- देहाद्यध्यासभेदाः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अथशब्दार्थः।
- साधनचतुष्टयम्।
- समासविचारः।
- ब्रह्मणः जिज्ञास्यत्वोपपत्तिः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- जन्मादिसूत्रार्थः।
- जगत्कारणत्वनिर्णये श्रुत्यविरुद्धतर्काणां प्रसक्तिः।
- ब्रह्मणःशास्त्रयोनित्वम्।
- ब्रह्मणः शास्त्रप्रमाणकत्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- समन्वयाधिकरणम् –
  - ब्रह्मणःशास्त्रप्रमाणकत्वे आक्षेपपरिहारौ।
- ब्रह्मणः प्रतिपत्तिविधिविषयत्वशङ्कापरिहारौ।
- ब्रह्मणः शास्त्राविषयत्वम्।
- निषेधवाक्यदृष्टान्तेन आम्नायस्य क्रियार्थत्वनिरासः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), आचार्यजगदीशशास्त्री (सम्पादितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (सत्यानन्दी-दीपिकया समलङ्कृतम्), स्वामी सत्यानन्द सरस्वती (व्याख्याकारः), दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. श्रीबादरायणविरचितं चतुःसूत्री ब्रह्मसूत्रम् (सटिप्पणशाङ्करभाष्य-न्यायनिर्णय-रत्नप्रभा-ललिताव्याख्यायुतम्), श्री कैलास आश्रम ब्रह्मविद्यापीठ, उत्तराखण्ड : ऋषिकेश।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, स्वामीगम्भीरानन्दः (शाङ्करभाष्यस्यआङ्गलानुवादकः)
2. Brahmasutra Shankara Bhasya, Badarayana’s Brahmasutras with Shankaracharya’s Commentary, Translated by Vasudeva Mahadeo Apte, Popular Book Depot.
3. Brahmasutra Bhasya of Sankaracarya, Translated by Swami Gambhirananda, Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.5: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-२ प्रथमाध्याये प्रथमपादे पञ्चमाधिकरणादारभ्य द्वितीयपादान्तस्थविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. न्यायप्रस्थानस्य परिचयः।
2. स्पष्टब्रह्मलिङ्गकवाक्यानां ज्ञेये ब्रह्मणि समन्वयज्ञानम्।
3. अस्पष्टब्रह्मलिङ्गकवाक्यानाम् उपास्ये ब्रह्मणि समन्वयज्ञानम्।
4. साङ्ख्यादिपूर्वपक्षिणाम् आक्षेपाणां समाधानस्य ज्ञानम्।
5. श्रुतीनाम् अद्वितीये ब्रह्मणि समन्वयस्य ज्ञानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तस्य प्रमेयविषयकज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. साङ्ख्यादिदर्शनैः कृतानाम् आक्षेपाणां परिहारपुरस्सरं वेदान्तस्य दृढज्ञानं अवाप्स्यन्ति।
3. शोधकार्यार्थं या मानसिकी स्थितिरपेक्ष्यते तस्याः कृते पूर्वसिद्धता अस्य ग्रन्थस्य गभीराध्ययनेन सेत्स्यन्ति।
4. अधिकरणशः वाक्यार्थमुपस्थापयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.5	ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्-२ प्रथमाध्याये प्रथमपादे पञ्चमाधिकरणादारभ्य द्वितीयपादान्तस्थविचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अशब्दत्वहेतुना प्रधानस्य जगत्कारणत्वनिरासः।
- आनन्दमयस्य स्वरूपविचारः।
- अन्तरधिकरणविचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भाष्योक्तरीत्या आकाश-प्राण-ज्योतिषां ब्रह्मत्वनिर्णयः।
- प्रतर्दनायोपदिष्टं ब्रह्मस्वरूपम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सर्वं खल्विदं ब्रह्म इत्यादिवाक्यार्थविचारः।
- अत्तृस्वरूपविचारः।
- जीवपरमात्मनोः गुहाप्रवेशविचारः।
- अन्तरस्वरूपविचारः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अन्तर्यामिस्वरूपविचारः।
- भूतयोनिस्वरूपनिर्णयः।
- वैश्वानरस्वरूपनिर्धारणम्।
- पाशाधिकरणन्यायः।
- कपिञ्जलाधिकरणन्यायः भूयोनुग्रहन्यायश्च।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), आचार्यजगदीशशास्त्री (सम्पादितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (सत्यानन्दी-दीपिकया समलङ्कृतम्), स्वामी सत्यानन्द सरस्वती (व्याख्याकारः), दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठानम्।
3. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, स्वामी श्रीहनुमानदासजी षट्शास्त्री (व्याख्याकारः), वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, नई दिल्ली : राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, स्वामीगम्भीरानन्दः (शाङ्करभाष्यस्यआङ्गलानुवादकः)
2. Brahmasutra Shankara Bhasya, Badarayana's Brahmasutras with Shankaracharya's Commentary, Translated by Vasudeva Mahadeo Apte, Popular Book Depot.
3. Brahmasutra Bhasya o fSankaracarya, Translated by Swami Gambhirananda, Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

षष्ठसत्रार्द्धः (SEMESTER – 6)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.6: छान्दोग्योपनिषदः षष्ठाध्याये वर्णितः ब्रह्मात्मैक्यविचारः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सद्विद्याप्रकरणबोधनम्।
2. श्वेतकेतुकथाद्वारा उपनिषत्तत्त्वज्ञापनम्।
3. तेजोऽबन्नानां सृष्टिकथनम्।
4. भुक्तस्य अन्नस्य त्रेधा परिणामनिरूपणम्।
5. दृष्टान्तैः तत्त्वमसि इति महावाक्यार्थनिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. षड्विधतात्पर्यलिङ्गानां समन्वयप्रकारं ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
2. श्वेतकेतुकथाध्ययनेन स्वजीवने परिष्कारं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. त्रिवृत्करणस्य व्याख्यानं कर्तुं शक्ष्यन्ति।
4. अन्नस्य परिणामविषयज्ञानेन स्वजीवने आहारे सात्त्विकतां वर्धयितुं प्रवृत्तिं प्राप्स्यन्ति।
5. तत्त्वमसि इति महावाक्यं सदृष्टान्तं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.6	छान्दोग्योपनिषदः षष्ठाध्याये-वर्णितः ब्रह्मात्मैक्यविचारः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्वेतकेतोः गुरुकुलान्निवृत्तिः।
- एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानप्रतिज्ञा।
- वाचारम्भणश्रुत्या सदृष्टान्तं तदुपपादनं।
- सदेव सोम्येदम् इत्यादिवाक्यार्थविचारः।
- असद्वादनिरासः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- तेजोऽबन्नानां सृष्टिः।
- त्रिवृत्करणम्।
- जीवात्मना अनुप्रवेशः।
- त्रीणि रूपाणि सत्यमिति उपपादनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अन्नादीनां त्रेधा परिणामः।
- जगतः सन्मूलत्वनिरूपणम्।
- सुषुप्तिनिरूपणम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- 'तत्त्वमसि' महावाक्योपदेशः।
- मधु-नदी-वृक्ष-न्यग्रोध-लवणादिदृष्टान्तैः 'तत्त्वमसि' महावाक्यार्थे संशयनिरासः।
- तप्तपरशुग्रहणदृष्टान्तेन बन्धमोक्षनिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः २, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
2. छान्दोग्योपनिषत् (सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस्।
3. त्रिभुवनदास, स्वामी (व्याख्याकारः), छान्दोग्योपनिषत् (तत्त्वविवेचनी हिन्दी व्याख्यासहित, द्वितीय भाग), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. छान्दोग्योपनिषत् (सटिप्पणानन्दगिरिटीकासंवलितशाङ्करभाष्यसमेता), ऋषिकेशः, उत्तराखण्डः : कैलास आश्रम ब्रह्मविद्यापीठ।
5. जालिम सिंह, रायबाहादुर बाबू (भाषाटीकाकारः), छान्दोग्योपनिषत् (पदच्छेद–अन्वयार्थ–भाषाटीकासमलंकृता), वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गिरिजा, महेशानन्द, स्वामी, श्वेतकेतुविद्या, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठ प्रकाशन।
2. Lokeswarananda, Swami. *Chandogya Upanishad: Translated and with notes based on Sankara's Commentary*. Kolkata: Ramakrishna Mission Institute of Culture, Golpark.
3. Gambhirananda, Swami. *Chandogya Upanishad: With the Commentary of Sankaracharya*. Kolkata: Advaita Ashram.
4. महाराज, अखण्डानन्द सरस्वतीजी, स्वामी श्री, छान्दोग्य-बृहदारण्यक एक दृष्टिमें, सत् साहित्य प्रकाशन ट्रस्ट।

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.7: माण्डूक्यकारिकास्थ-अवस्थात्रयनिरूपणम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. माण्डूक्योपनिषन्मन्त्राणां कारिकाणां च सामान्यपरिचयप्रदानम्।
2. माण्डूक्योपनिषदुक्तदिशा आत्मनः चतुष्पात्त्वस्य बोधनम्।
3. प्रपञ्चमिथ्यात्वं तुरीयस्य ब्रह्मणः स्वरूपनिरूपणम्।
4. पादत्रयात् तुरीयस्य भेदनिरूपणम्।
5. ओङ्कारस्य मात्रात्रयात्मत्वनिरूपणम्।
6. पादमात्रयोः अभेदोपासनस्य निरूपणम्।
7. स्वाप्नदृष्टान्तेन जाग्रद्वस्तूनां मिथ्यात्वस्य निरूपणं तथा च जीवभावस्य अविद्यामूलकत्वनिरूपणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. आत्मनः पादचतुष्टयं वर्णयितुं प्रभविष्यन्ति।
2. ओङ्कारस्य पादत्रयं यथाभाष्यं व्याख्यातुं शक्ष्यन्ति।
3. प्रपञ्चमिथ्यात्वप्रतिपादनस्य कौशलं ज्ञातुं प्रभविष्यन्ति।
4. माण्डूक्योपनिषदः यथोचितान् शोधविषयान् चित्वा भाविनि काले शोधकार्यं कर्तुं प्रभविष्यन्ति।
5. भाष्यवाक्यानाम् अध्ययनेन व्याख्यानकौशलं लेखनकौशलं च प्राप्स्यन्ति।
6. वादग्रन्थेषु अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.7	माण्डूक्यकारिकास्थ-अवस्थात्रयनिरूपणम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- माण्डूक्योपनिषत्कारिकायाः परिचयः।
- आत्मनः चतुष्पात्त्वम्।
- विश्वतैजसप्राज्ञानां निरूपणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रपञ्चस्य मिथ्यात्वम्।
- तुरीयनिरूपणोपक्रमः।
- तुरीयस्वरूपम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विश्वादिभ्यः तुरीयस्य भेदः।
- ओङ्कारस्य मात्रात्रयम्।
- पादमात्रयोरभेदोपासनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्वाप्नपदार्थदृष्टान्तेन जाग्रद्वस्तूनां वैतथ्यनिरूपणम्।
- जीवकल्पनायाः अज्ञानमूलत्वम्।
- आत्मनि विकल्पाः।
- तत्त्वदर्शिनां तत्त्वदर्शनं तन्निष्ठानाम् आचरणं च।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः १, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
2. माण्डूक्योपनिषद्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
3. सामन्तरायः, (डॉ) भगवान् (रचयिता), गौडपादीयमाण्डूक्यकारिकाणां समीक्षात्मकम् अध्ययनम्, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. श्रीवास्तव, (प्रो.) कैलाशकिशोर, माण्डूक्योपनिषत् (गौडपादीयकारिकोपेता), 'माण्डूक्यमनीषा' हिन्दीव्याख्या - शाङ्करभाष्यविभूषिता, वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
2. Lokeswarananda, Swami. *Mandukya Upanisad: With Gaudapada's Karika, Translated and with Notes Based on Sankara's Commentary*. Kolkata: Advaita Ashram.
3. Gambhirananda, Swami. *Mandukya Upanisad: With the Commentary of Sankaracharya*. Kolkata: Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.8: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - १

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तदर्शनस्य प्रमेयविचारेषु विद्यमानानां मतभेदानां सूक्ष्मपरिचयप्रदानम्।
2. एक एव विषयः कथं नानाविधमार्गैः शास्त्रमर्यादायां निरूपयितुं शक्य इत्यवबोधनम्।
3. विमर्शात्मकदृष्ट्या वेदान्तप्रमेयाणाम् अवगमनम्।
4. जीवस्य स्वरूपं, जगतः सृष्टिविषयः, ब्रह्मणः जगत्कारणत्वमित्यादीनां विषयाणाम् आधुनिकविज्ञानैः सह तुलनात्मकदृष्ट्या अध्ययनसामर्थ्यप्रापणम्।
5. वेदान्तदर्शनस्य नैकेषाम् आचार्याणां, ग्रन्थानां, सिद्धान्तानां च परिचयप्रदानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदर्शनस्य सूक्ष्मान् प्रक्रियाभेदान् ज्ञास्यन्ति।
2. महतः विषयस्य सङ्क्षेपेण निरूपणं कथं कर्तव्यमिति अवबुद्धाः भविष्यन्ति।
3. अत्यन्तं गहनोऽपि विषयः अतिसरलरीत्या अवबोद्धुम् अवबोधयितुं च शक्ष्यन्ति।
4. तुलनात्मकदृष्ट्या शोधकर्म कथं कर्तव्यमिति ज्ञास्यन्ति।
5. ग्रन्थेऽस्मिन् नानाविधमतानां निरूपणेन तदध्ययनेन च गुणदोषविवेकं प्राप्स्यन्ति।
6. वेदान्तदर्शनस्य आचार्याणां चिन्तनपद्धतिं, स्वमतस्य असाधारणत्वं श्रुत्यविरुद्धतया कथं सम्पादितम् इति च ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.8	सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रिया-विशेषाः - १	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहस्य ग्रन्थकर्तुः च परिचयः।
- विधिविचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मलक्षणम्।
- ब्रह्मणः जगत्कारणत्वम्।
- मायायाः जगत्कारणत्वनिर्वाहः।
- जीवेश्वरस्वरूपविचारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- जीवैकत्वानेकत्वविचारः।
- ब्रह्मणः कर्तृत्व-सर्वज्ञत्ववृत्तिविचारः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- साक्षिस्वरूपविचारः।
- सकारणाध्यासविचारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. व्यासः, पं. श्रीमूलङ्कर, श्रीमदप्पयदीक्षितप्रणीतः सिद्धान्तलेशसंग्रहः, सटिप्पण–भाषा–भाष्यविभूषितः, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
2. कृष्णानन्दतीर्थः, श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य (कृष्णालङ्काराख्यया व्याख्यया संशोधितः), सिद्धान्तलेशसंग्रहः, वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत भवन।
3. द्विवेदी, प्रो. पारसनाथ, सिद्धान्तलेशसंग्रहः, वेदान्तसिद्धान्तसूक्तिमञ्जरी–कृष्णालङ्कार–भाषानुवादैश्च सहितः, वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् – भामतीकल्पतरु-परिमलोपेतम्, नवदेहली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्।
2. पञ्चपादिकाविवरणम्, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्।

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.9: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - २

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. विमर्शात्मकदृष्ट्या वेदान्तप्रमेयाणाम् अवगमनम्।
2. कथमद्वितीये ब्रह्मणि वेदान्तानां समन्वयः इति ज्ञानम्।
3. उपक्रमादिन्यायसञ्चारकौशलवर्धनम्।
4. मिथ्यापदार्थस्यापि अर्थक्रियाकारित्वस्य ज्ञानम्।
5. प्रपञ्चमिथ्यात्वस्य मिथ्यात्वावगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. मीमांसान्यायसञ्चारकौशलं प्राप्स्यन्ति।
2. प्रमाणानां मध्ये प्राबल्यदौर्बल्यविचारं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति।
3. प्रतिबिम्बवादस्य वैज्ञानिकदृष्ट्या तुलनां कर्तुं सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
4. नानाविधमतानां विमर्शनपुरस्सरं गुणदोषविवेकं कर्तुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.9	सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - २	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैते प्रत्यक्षविरोधचिन्ता।
- श्रुतिप्राबल्ये विशेषविचाराः।
- उपक्रमाधिकरणन्यायेन प्रत्यक्षप्राबल्यविचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- श्रुतिप्राबल्ये उपजीव्यविरोधशङ्का।
- निषिध्यमानसत्यत्वस्वरूपम्।

- प्रतिबिम्बसत्यत्वविचारः।
- प्रतिबिम्बमिथ्यात्वपक्षः।
- प्रतिबिम्बाध्यासे उपादान-निवर्तकज्ञानानां विचारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्वप्नाध्यासविचारः।
- स्वाप्नगजादीनां चाक्षुषत्वानुभवः।
- दृष्टिसृष्टिवादः।
- सृष्टदृष्टिवादः।
- अहङ्काराणां प्रातिभासिकत्वविचारः।
- मिथ्याभूतस्य अर्थक्रियाकारित्वविचारः।
- मिथ्यात्वामिथ्यात्वविचारः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- चेतनानामभेदे सुखदुःखादिव्यवस्था।
- सुखाद्यनुसन्धानप्रयोजक-उपाधिनिरूपणम्।
- आत्मनानात्ववादे सुखदुःखादि व्यवस्थानुपपत्तिः।
- जीवाणुत्वनिराकरणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. व्यासः, मूलशङ्कर (पं. श्री), श्रीमदप्पयदीक्षितप्रणीतः सिद्धान्तलेशसंग्रहः, सटिप्पण–भाषा–भाष्यविभूषितः, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
2. कृष्णानन्दतीर्थः, श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य (कृष्णालङ्काराख्यया व्याख्यया संशोधितः), सिद्धान्तलेशसंग्रहः, वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत भवन।
3. द्विवेदी, पारसनाथ (प्रो.), सिद्धान्तलेशसंग्रहः, वेदान्तसिद्धान्तसूक्तिमञ्जरी–कृष्णालङ्कार–भाषानुवादैश्च सहितः, वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् – भामती–कल्पतरु–परिमलोपेतम्, नवदेहली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्।
2. पञ्चपादिकाविवरणम्, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्।

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.10: सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - ३

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. कर्मणाम् उपयोगः कुत्र कथमिति विवेचनम्।
2. ब्रह्मसाक्षात्कारे साङ्ख्ययोगमार्गयोः कारणमीमांसा।
3. मननिदिध्यासनादीनां ब्रह्मसाक्षात्कारे उपयोगितायाः विवेचनम्।
4. आनन्दप्राप्तिविचारः, मुक्तस्य स्वरूपविचारः इत्यादीनां विवेचनम्।
5. मुक्तौ भेदनिरासप्रक्रियाज्ञानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ब्रह्मप्राप्तौ कर्मणाम् उपयोगविषये स्पष्टतां प्राप्स्यन्ति।
2. ब्रह्मसाक्षात्कारे श्रवणादीनाम् उपयोगिताविषये स्पष्टं ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. मूलाज्ञान-अवस्थाज्ञानानां विषये विद्यमानान् मतभेदान् विमृष्टुं सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
4. प्रक्रियाभेदे सत्यपि सिद्धान्ताविरोधः कथं सम्पादनीयः इति विमर्शात्मकं ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 3.10	सिद्धान्तलेशसंग्रहे निरूपिताः वेदान्तप्रक्रियाविशेषाः - ३	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मप्राप्तौ कर्मणामुपयोगविचारः।
- विविदिषायां कर्मोपयोगः।
- विद्यायामेव कर्मणामुपयोगः।
- नित्यानां काम्यानां च कर्मणां विद्यायामुपयोगः।
- कर्मणां साक्षात् मुक्तौ उपयोगविचारः।
- संन्यासस्य विद्योपयोगविचारः।

- क्षत्रियवैश्ययोः श्रवणविचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अमुख्याधिकारिकृतस्य वेदान्तविचारस्य उपयोगः।
- निर्गुणोपासनविचारः।
- सांख्ययोगमार्गयोः ब्रह्मसाक्षात्कारे करणमीमांसा।
- शब्दस्य अपरोक्षज्ञानजनकत्वम्।
- मनननिदिध्यासनादीनामावश्यकत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अवस्था-अज्ञानानां जडविषयकत्वम्।
- मूलाज्ञाननिवर्तकज्ञानविचारः।
- ब्रह्मज्ञाननाशकविचारः।
- अविद्यालेशविचारः।
- जीवन्मुक्तिशास्त्रस्य अर्थवादत्वम्।
- अविद्यानिवृत्तिस्वरूपम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पुरुषार्थस्वरूपम्।
- आनन्दप्राप्तिविचारः।
- मुक्तस्य स्वरूपविचारः।
- मुक्तस्य यावत्सर्वमुक्ति ईश्वरभावापत्तिरितिमतम्।
- मुक्तस्य ईश्वरभावापत्तिविषये सूत्रभाष्याद्यानुगुण्यम्।
- मुक्तौ अपि जीवेश्वरयोः भेदाङ्गीकर्तॄणां मतनिरासः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. व्यासः, पं. श्री मूलङ्कर, *श्रीमदप्पयदीक्षितप्रणीतः* सिद्धान्तलेशसंग्रहः, सटिप्पणभाषा–भाष्यविभूषितः, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
2. कृष्णानन्दतीर्थः, श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य, सिद्धान्तलेशसंग्रहः, श्रीमत्कृष्णानन्दतीर्थविरचितया कृष्णालङ्काराख्यया व्याख्यया संशोधितः, वाराणसी : चौखम्भा संस्कृत भवन।
3. द्विवेदी, (प्रो.) पारसनाथ, सिद्धान्तलेशसंग्रहः, वेदान्तसिद्धान्तसूक्तिमञ्जरी–कृष्णालङ्कार–भाषानुवादैश्च सहितः, वाराणसी : सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, भामतीकल्पतरु-परिमलोपेतम्, नवदेहली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्।
2. पञ्चपादिकाविवरणम्, तिरुपतिः : राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्।

चतुर्थवर्षः

(प्रधानपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

सप्तमसत्रार्द्धः (SEMESTER - 7)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1: मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानि दार्शनिकतत्त्वानि

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मविद्यासम्प्रदायस्य परिचयप्राप्तिः।
2. पराऽपरविद्ययोः स्वरूपावगमः।
3. पक्षिदृष्टान्तेन सांसारिककर्मफलभोगानां विज्ञानम्।
4. मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितस्य आत्मतत्त्वस्य जगत्सृष्ट्यादिविचाराणां च विमर्शात्मकमध्ययनम्।
5. मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानां जगत्सृष्ट्यादिप्रक्रियाणाम् आधुनिकविज्ञानेन सह तुलनात्मकमध्ययनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. आत्मतत्त्वप्रतिपादनं कया प्रक्रियया निरूप्यते इत्यस्य ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
2. जगत्सृष्टिः परिणामात्मिका विवर्तात्मिका वा इति विमृष्टुं सामर्थ्यमवाप्स्यन्ति।
3. पराऽपरविद्ययोः भेदज्ञानं प्राप्य अपराविद्यापेक्षया पराविद्या श्रेष्ठेति निश्चयात्मकं ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
4. मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानां जगत्सृष्टिविचाराणाम् आधुनिकविज्ञानेन तुलनात्मकमध्ययनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
5. शोधदृष्ट्या मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानां तत्त्वानां प्रासङ्गिकतां चिन्तयितुं सक्षमाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.1	मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितानि दार्शनिकतत्त्वानि	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मविद्या सम्प्रदायकर्तॄणाम् अनुक्रमणम्।
- अपराविद्यानाम् ऋग्वेदादीनाम् अनुक्रमणम्।
- पराविद्याविषयः निर्गुणं ब्रह्म।
- अचेतनप्रपञ्चस्य चेतनात्सृष्टौ दृष्टान्ताः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मज्ञानाय गुरूपसदनम्।
- पराविद्यायाः निरूपणम्।
- जगत्सृष्टिवर्णनम्।
- एकविज्ञानेन सर्वविज्ञाननिरूपणम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रणवोपासनेन जीवस्य ब्रह्मणि योजनम्।
- ब्रह्मविद्याफलम्।
- हृदयग्रन्थिभेदः।
- अविद्यावासनानाशविचारः।
- जीवेश्वरयोः एकशरीरवृत्तिपक्षिदृष्टान्तः।
- कर्मफलभोगः संसारः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परमात्मदर्शनेन तत्साम्यप्राप्तिः।
- ब्रह्मविदुपासनेन अभीष्टप्राप्तिः।
- आत्मलाभसाधनविषयकविचारः।
- शिरोव्रतधारणविचारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्., उपनिषद्भाष्यम् (खण्डः १), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
2. गीताप्रेस, मुण्डकोपनिषत्, गोरखपुर : गीताप्रेस।
3. त्रिभुवनदास, स्वामी, मुण्डकोपनिषत्, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. सच्चिदानन्देन्द्रसरस्वती, स्वामी, मुण्डकोपनिषत्, अध्यात्मप्रकाश कार्यालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. कलेलकर, काका साहेब, *उपनिषत्पाठावली*, दिल्ली : विद्यानिधि प्रकाशनम्।
2. आनन्दानन्दसरस्वती, स्वामी, *उपनिषत्तात्पर्यनिर्णयः*, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. शर्मा, जगदीश प्रसाद, *उपनिषद्वाङ्मय में वर्णित विविध विद्याओं का स्वरूप एवं विकास*, आगरा : आशा पब्लिशिङ्ग कम्पनी।

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2: ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्ये द्वितीयाध्याये प्रथमद्वितीयपादयोः वर्णिताः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रुतिवाक्यानाम् अद्वितीये ब्रह्मणि समन्वयसम्पादनम्।
2. सांख्ययोगादिमतानाम् अद्वैतवेदान्तदर्शनदिशा विमर्शनम्।
3. विरुद्धश्रुतिवाक्यानाम् अविरोधत्वसम्पादनम्।
4. अद्वैतवेदान्तपक्षे स्मृतिन्यायविरोधपरिहारः।
5. अन्येषु दर्शनेषु प्रतिपादिते सिद्धान्ते को दोषः इति विवरणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :–

1. अद्वैतवेदान्ते स्मृतिन्याययोः विरोधः नास्ति इति ज्ञास्यन्ति।
2. उपनिषत्सु सृष्टिप्रक्रियातः सृष्टिकारणे तात्पर्यं विद्यते इति ज्ञास्यन्ति।
3. अन्येषु दर्शनेषु प्रतिपादिते सिद्धान्ते को दोषः इति ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
4. साङ्ख्यमतस्य अद्वैतवेदान्तरीत्या पर्यालोचनज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
5. श्रुतेः प्रकृततात्पर्यं कुत्र अस्ति इति वक्तुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.2	ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्ये द्वितीयाध्याये प्रथमद्वितीयपादयोः वर्णिताः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- साङ्ख्ययोगस्मृत्यनवकाशदोषप्रसङ्गनिरासः।
- विलक्षणत्वहेतुना ब्रह्मणः जगत्कारणत्वासम्भवाशङ्का।
- भोक्त्रापत्त्या ब्रह्मणः जगत्कारणत्वे विरोधोद्भावनम्।
- प्रपञ्चस्य ब्रह्मानन्यत्वेन विरोधनिरासः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- इतरव्यपदेशादिहेतुभिः ब्रह्मणः जगत्कारणत्वासम्भवशङ्का तन्निरासश्च।
- ब्रह्मणः सर्वधर्मोपपत्तिः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- रचनानुपपत्त्या प्रधानस्य जगत्कारणत्वनिरासः।
- समुदायासम्भवहेतुना बाह्यार्थ-अस्तित्ववादिबौद्धमतनिरासः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- बाह्यार्थाभावासम्भवहेतुना विज्ञानवादिमतनिरासः।
- एकस्मिन् विरुद्धधर्मासम्भवात् आर्हतमतस्य असाधुत्वप्रदर्शनम्।
- पाशुपतभागवतमतयोः निरासः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. जगदीशशास्त्री, आचार्यः (सम्पादक), ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया, श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या, श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन सह समुपेतम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. सत्यानन्दसरस्वती, स्वामी (व्याख्याकारः), ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (सत्यानन्दी-दीपिकया समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. हनुमानदास, स्वामी श्री (षट्शास्त्री) (व्याख्याकारः). ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, नई दिल्ली : राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्द, स्वामी. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (शाङ्करभाष्यस्य आङ्गलानुवादकः)
2. Apte, V. M. (Trans.). Brahmasutra Shankara Bhasya: Badarayana’s Brahmasutras with Shankaracharya’s commentary, Mumbai: Popular Book Depot.
3. Gambhirananda, Swami. (Trans.). Brahmasutra Bhasya of Sankaracarya, Kolkata: Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3: तत्त्वप्रदीपिकाख्ये वादग्रन्थे प्रतिपादिताः स्वप्रकाशत्वादिविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वादग्रन्थानां स्वरूपशैल्योः परिचयप्रदानम्।
2. वेदान्तसिद्धान्ते प्रसज्जितानाम् आक्षेपाणां परिचयः तथा तेषां समाधानं च।
3. निष्कृष्टरीत्या सिद्धान्तस्थापनकौशलस्य सम्पादनम्।
4. न्यायशैल्या वाक्यार्थनिरूपणाभ्यासप्रशिक्षणम्। \
5. प्रमुखवेदान्तप्रमेयेषु प्रौढज्ञानसम्पादनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वादग्रन्थानां स्वरूपशैल्योः परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. लक्षणपरिष्काररीतिं ज्ञास्यन्ति।
3. स्वपक्षस्थापनेन सह परपक्षनिरसने अपि समर्थाः भविष्यन्ति।
4. वेदान्तविषयैः सह न्यायशास्त्रस्य अपि अपेक्षितान् विषयान् ज्ञास्यन्ति।
5. निष्कृष्टतया वेदान्तसिद्धान्तानाम् उपस्थापने समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.3	तत्त्वप्रदीपिकाख्ये वादग्रन्थे प्रतिपादिताः स्वप्रकाशत्वादि-विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- तत्त्वप्रदीपिकायाः ग्रन्थकारस्य च परिचयः।
- स्वप्रकाशत्वे पूर्वपक्षरीत्या लक्षणासम्भवः प्रमाणाभावश्च।
- अनुभूतेः स्वप्रकाशत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सिद्धान्तरीत्या स्वप्रकाशलक्षणोपपत्तिः।
- स्वप्रकाशत्वे प्रमाणप्रदर्शनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः स्वप्रकाशत्वनिरूपणम्।
- पूर्वपक्षरीत्या तमसः अभावरूपत्वोपपादनम्।
- सिद्धान्ते तमसः भावरूपत्वनिरूपणम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पूर्वपक्षरीत्या मिथ्यात्वलक्षणासम्भवः प्रपञ्चमिथ्यात्वे प्रमाणाभावश्च।
- सिद्धान्तरीत्या मिथ्यात्वलक्षणस्य उपपादनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. तत्त्वप्रदीपिका (नयनप्रसादिनीव्याख्यया सनाथा, सटिप्पणभाषानुवादेन च समलङ्कृता), वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
2. हनुमानदास, स्वामी श्री (षट्शास्त्री), तत्त्वप्रदीपिका, वाराणसी : चौखम्बा प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. अद्वैतसिद्धिः (बालबोधिन्याख्यया व्याख्यया उद्भासिता), वाराणसी : रत्ना पब्लिकेशन्स।
2. मुसलगांवकर, गजाननशास्त्री, दाहाल, लोकमणि (व्याख्याकारौ). न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (बालप्रिया-हिन्दीव्याख्यया, आलोक-संस्कृतहिन्दीव्याख्यासहिता), वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।
3. अद्वैतसिद्धिः (लघुचन्द्रिका-सिद्धिव्याख्यासहिता), वाराणसी : परिमल पब्लिकेशन्स्।

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4: अध्यास-जिज्ञासाधिकरणयोः भामतीदिशा विचारः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्म :शाङ्करभाष्यस्य भामतीदिशा विशेषाध्ययनम्।
2. भामतीप्रस्थानस्य सम्यक्परिचयः।
3. पञ्चख्यातीनाम् अवगमनं, तासाम् अद्वैतदृष्ट्या च विमर्शनं कर्तुं सामर्थ्यसम्पादनम्।
4. आक्षेपनिरासपुरस्सरम् अध्यासस्वरूपस्य अध्यासप्रकाराणां च निष्कृष्टं ज्ञानम्।
5. अधिकारिलक्षणं तथा ब्रह्मजिज्ञासाप्रयोजकादीनां सम्यगवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. शरीरात्मनोः तादात्म्याध्यासस्य स्वरूपं तत्कारणं तन्निवारणोपायांश्च ज्ञास्यन्ति।
2. देहात्मवादस्य निराकरणपुरस्सरम् औपनिषदात्मस्वरूपस्य ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।
3. पञ्चख्यातीनां परिचयपुरस्सरम् अनिर्वचनीयख्यातेः दार्ढ्यम् अवगमिष्यन्ति।
4. ब्रह्मजिज्ञासायाः अधिकारिणः लक्षणं ज्ञात्वा शमदमादीनां प्राप्तौ प्रेरणां प्राप्स्यन्ति।
5. विमर्शात्मकदृष्ट्या अध्ययनप्रवृत्तिं वर्धिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.4	अध्यास-जिज्ञासाधिकरणयोः भामतीदिशा विचारः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भामतीग्रन्थस्य ग्रन्थकर्तुश्च परिचयः।
- अध्यासे पूर्वपक्षः।
- सिद्धान्तरीत्या अध्यासासम्भवनिरासः।
- अध्यासलक्षणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ख्यात्यन्तराणां निरासपूर्वकम् अनिर्वचनीयख्यातिस्थापनम्।
- प्रमाणप्रमेयव्यवहाराणाम् अध्यासमूलत्वोपपादनम्।
- अध्यासभेदनिरूपणम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अथशब्दार्थविचारः।
- कर्मावबोधानन्तर्यशङ्का तन्निरासश्च।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- साधनचतुष्टयनिरूपणम्।
- ब्रह्मजिज्ञासापदार्थवर्णनम्।
- ब्रह्मणः जिज्ञास्यत्वसमर्थनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. जगदीशशास्त्री, आचार्य (सम्पा.). ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया, श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या, श्रीमानानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. गौतम, कपिल. ब्रह्मसूत्र-अध्यासभाष्य (भामती तथा विवरण टीकाओं के आलोक में), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
3. ढुण्ढिराज शास्त्री, पण्डित. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यव्याख्या भामती।
4. योगीन्द्रानन्द, स्वामी (भाषाभाष्यकारः). ब्रह्मसूत्र-शाङ्करभाष्यम् (श्रीवाचस्पतिमिश्र प्रणीत 'भामती' संवलित), वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. अनन्तकृष्णशास्त्री, श्रीमद्. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (परिमल-कल्पतरु-भामतीटीकात्रयोपेतम्), वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
2. शर्मा, प्रो. योगेश्वरदत्त, (सम्पा.), ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (एकादशटीकासंयुतम्), दिल्ली : नाग प्रकाशनम्।
3. Gambhirananda, Swami. (Trans.). Brahmasutra Bhasya of Sankaracarya, Kolkata: Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5: दशश्लोक्यां प्रतिपादितानां विचाराणां सिद्धान्तबिन्दुदिशा अध्ययनम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. प्रकरणग्रन्थानां सामान्यपरिचयः।
2. सिद्धान्तबिन्दुकर्तुः देशकालकृतीनां परिचयप्रदानम्।
3. सिद्धान्तबिन्दुग्रन्थस्य सामान्यपरिचयप्रदानम्।
4. प्रथमश्लोकोक्तदिशा जीवेश्वरयोः ऐक्यबोधनप्रक्रियायाः ज्ञानम्।
5. अध्यासस्य अनुपपत्तिः लक्षणानाञ्च च विषये सामान्यपरिचयप्रदानम्।
6. द्वितीयादिश्लोकानां सामान्यार्थपरिज्ञानम्।
7. अविद्यायाः स्वरूपपरिचयः, सृष्टिप्रक्रियापरिचयः, अष्टमादिश्लोकानां स्थूलार्थपरिज्ञानं च।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. प्रकरणग्रन्थस्य लक्षणविषये, वादप्रधानानां प्रकरणग्रन्थानां स्वरूपविषये च सामान्यपरिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. विविधदार्शनिकानां मते जीवेश्वरादिस्वरूपं, सृष्टिप्रक्रियां च वर्णयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. वादग्रन्थानाम् अध्ययनार्थम् अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।
4. महावाक्यार्थविचारं कर्तुं प्रभविष्यन्ति।
5. भाविकाले शोधकार्येषु एतादृशग्रन्थानां विचारं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.5	दशश्लोक्यां प्रतिपादितानां विचाराणां सिद्धान्तबिन्दुदिशा अध्ययनम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- दशश्लोकी-सिद्धान्तबिन्दुग्रन्थयोः परिचयः।
- महावाक्यार्थबोधनिरूपणम्।
- त्वम्पदार्थे विप्रतिपत्तिप्रदर्शनम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रथमश्लोकार्थः।
- आत्माभेदे सुखादिव्यवस्था।
- आत्मनः प्रतिबिम्बत्वनिरूपणम्।
- अध्यासानुपपत्तिशङ्का, अध्यासलक्षणोक्त्या तन्निरासश्च।
- अन्तःकरणवृत्तेः प्रयोजननिरूपणम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्वितीयादि-सप्तमश्लोकार्थवर्णनम्।
- प्रमातृत्वादेः सत्यत्वनिरासः।
- वर्णाश्रमादिव्यवहारस्य मिथ्यात्वम्।
- तत्पदार्थे विप्रतिपत्तयः।
- ब्रह्मणः व्यापकत्वम्।
- ब्रह्मणि अनर्थसम्भावनानिरासः।
- ब्रह्मभावोपदेशस्य आनर्थक्यनिरासः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अष्टमश्लोकार्थवर्णनम्।
- दृग्दृश्यनिरूपणम्।
- अविद्यायाः स्वरूपवर्णनम्।
- प्रपञ्चसृष्टिः।
- अवस्थात्रयम्।
- नवमदशमश्लोकार्थः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. सरस्वती, मधुसूदन, सिद्धान्तबिन्दुः (श्रीगौडब्रह्मानन्दकृत न्यायरत्नावल्या-श्रीनारायणतीर्थकृत लघुव्याख्यया च युतः), बनारस : जयकृष्णदास-हरिदासगुप्तः (प्रकाशकः). चौखम्बा संस्कृत सीरिज आफिस।
2. भट्टाचार्य, तारानाथ तर्कवाचस्पति. सिद्धान्तबिन्दुसारः, कलकाता : द्वैपायन प्रेस।

3. वासुदेवशास्त्रि, अभ्यङ्करोपाह्व. सिद्धान्तबिन्दुः (बिन्दुप्रपातभिधया व्याख्यया समेतः), पुण्यपत्तनम् : भाण्डारकर प्राच्यविद्या मन्दिर मुद्रणालयः।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. वेदान्ताचार्य, त्र्यम्बकराम शास्त्री (सम्पा. टिप्प.). सिद्धान्तबिन्दुः, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत संस्थान।
2. Achalananda. (Trans.). Siddhantabindu of Srimat Madhusudana Saraswati: With English translation and brief notes, Mysore : University of Mysore.

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

अष्टमसत्रार्द्धः (SEMESTER – 8)

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.6: द्युभ्वाद्यधिकरणादारभ्य सर्वव्याख्यानाधिकरणान्ताः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. देवतानां ब्रह्मविद्यायाम् अधिकारविषये अवबोधनम्।
2. पञ्चानां भूतानाम् आधारः आत्मा इति तत्त्वबोधनम्।
3. बृहदारण्यकोपनिषदि विद्यमानस्य मैत्रेयीब्राह्मणस्य ब्रह्मपरतया योजनस्य परिचयः।
4. सर्वासु उपनिषत्सु निरूपितस्य "ब्रह्मैव जगत्कारणम्" इत्यंशस्य पुनः स्मारणम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. देवतानां ब्रह्मविद्यायाम् अधिकारविचारं वाक्यार्थरूपेण उपस्थापयितुं शक्ष्यन्ति।
2. ब्रह्मसूत्राणाम् (प्रथमाध्यायस्य तृतीयचतुर्थपादयोः विद्यमानानां सूत्राणाम्) अधिकरणसंरचनपूर्वकं व्याख्यानं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
3. बृहदारण्यकोपनिषदि विद्यमानस्य मैत्रेयीब्राह्मणस्य ब्रह्मपरतया निरूपणं कर्तुं सामर्थ्यमवाप्स्यन्ति।
4. ब्रह्मैव जगत्कारणम् इति विचारं श्रुतियुक्तिसूत्राणाम् आधारेण ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.6	द्युभ्वाद्यधिकरणादारभ्य सर्वव्याख्यानाधिकरणान्ताः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्युभ्वाद्यायतनस्य ब्रह्मत्वनिर्णयः।
- भूम-अक्षरयोः स्वरूपम्।
- ईक्षतिकर्मणः ब्रह्मत्वनिर्णयः।
- दहरस्वरूपम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अनुकृतेः सर्वावभासकस्य ब्रह्मत्वनिर्धारणम्।

- अङ्गुष्ठमात्रस्य स्वरूपम्।
- देवतानां ब्रह्मविद्यासु अधिकारनिर्णयः।
- संवर्गविद्यायां सन्दिग्धपदार्थनिर्णयः।
- यदिदं किञ्च इति वाक्यार्थनिर्णयः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ज्योतिः स्वरूपम्।
- ज्योति-आकाशयोः स्वरूपम्।
- कतम आत्मेति इत्यादिवाक्यसमुदायस्य तात्पर्यनिर्णयः।
- काठकश्रुतिगत-अव्यक्तपदार्थविचारः।
- 'अजामेकाम्' इति श्रुत्यर्थविचारः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सङ्ख्योपसङ्ग्रहादपिप्रधानस्य शब्दवत्वासिद्धिः।
- कारणत्वेन ब्रह्मणः सर्ववेदान्तप्रतिपाद्यत्वम्।
- यो वै बालाक इत्यादि वाक्ये कर्मशब्दस्य जगद्वाचित्वम्।
- मैत्रेयीब्राह्मणगतवाक्यानां परमात्मपरत्वम्।
- ब्रह्मणः जगत्प्रकृतित्वसिद्धिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आचार्यजगदीशशास्त्री, ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), (सम्पादितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. स्वामी सत्यानन्द सरस्वती (व्याख्याकारः), ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (सत्यानन्दी-दीपिकया समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. स्वामी श्रीहनुमानदासजी षट्शास्त्री (व्याख्याकारः), ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्, नई दिल्ली : राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. स्वामीगम्भीरानन्दः (शाङ्करभाष्यस्य आङ्गलानुवादकः), *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्*।

2. Badarayana’s Brahmasutras *BrahmasutraShankaraBhasya*, (with Shankaracharya’s Commentary, Translated by Vasudeva Mahadeo Apte), Popular Book Depot.
3. Sankaracarya, *Brahmasutra Bhasya, (*Translated by Swami Gambhirananda), Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.7: वियदधिकरणादारभ्य सञ्ज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधिकरणान्ताः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मकारणकं जगत्, ब्रह्मणः उत्पत्त्यसम्भवः, प्रलयक्रम इत्येतेषां ज्ञानम्।
2. मन-आदीनाम् उत्पत्तिप्रक्रियायाः बोधनम्।
3. जीवस्य अणुत्वनिराकरणप्रक्रियायाः अवगमनम्।
4. प्राणानाम् उत्पत्तेः, संख्यायाः, परिमाणस्य च प्रतिपादनम्।
5. मुख्यप्राणस्य उत्पत्तिविषये तस्य श्रेष्ठत्वविषये च परिज्ञानम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. महाभूतानाम् उत्पत्तिप्रक्रियां प्रलयक्रमं च विज्ञास्यन्ति।
2. जीवस्य परिमाणविषये विचारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. प्राणानां परिमाणविषये विविधदार्शनिकानां मतानि वर्णयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. मुख्यप्राणस्य परिचयं दातुं प्रभविष्यन्ति।
5. अस्मात् पाठ्यांशात् उचितशोधविषयाणां शोधदृष्ट्या अध्ययनं करिष्यन्ति।
6. पूर्वपक्षसिद्धान्तरीत्या वादं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.7	वियदधिकरणादारभ्य संज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधि-करणान्ताः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- वियदादीनां पञ्चभूतानाम् उत्पत्तिः।
- ब्रह्मणः उत्पत्त्यसम्भवः।
- प्रलयक्रमः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मन-आदीनामुत्पत्तिः।

- आत्मनः उत्पत्तिरहितस्य जीवस्य औपाधिके जन्ममरणे।
- जीवात्मनः नित्यचैतन्यरूपत्वम्।
- उत्क्रान्त्यादिहेतुभिः जीवस्य अणुत्वशङ्का तन्निरासश्च।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- जीवस्य कर्तृत्वविचारः।
- जीवस्य परमात्मांशत्वम्।
- प्राणानामुत्पत्ति-सङ्ख्या-अणुत्व-श्रेष्ठत्वानां निर्धारणम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्राणस्य स्वरूपं तस्य श्रेष्ठत्वनिर्णयश्च।
- ज्योतिराध्यधिष्ठितानां प्राणानां प्रवृत्तिः।
- प्राणानां तत्त्वान्तरत्वनिर्णयः।
- परमेश्वरस्य नामरूपव्याकरणकर्तृत्वम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. शास्त्री, आचार्यजगदीश, *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्* (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), (सम्पादितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. सरस्वती सत्यानन्द स्वामी (व्याख्याकारः), *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्* (सत्यानन्दी-दीपिकया समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. षट्शास्त्री स्वामी श्रीहनुमानदासजी (व्याख्याकारः), *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्*, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।
4. *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्*, नई दिल्ली : राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. स्वामीगम्भीरानन्दः (शाङ्करभाष्यस्य आङ्गलानुवादकः), *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्*।
2. Badarayana’s Brahmasutras *BrahmasutraShankaraBhasya*, (with Shankaracharya’s Commentary, Translated by Vasudeva Mahadeo Apte), Popular Book Depot.
3. Sankaracarya, *Brahmasutra Bhasya,* (Translated by Swami Gambhirananda), Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.8: अद्वैतसिद्धिः (आदितः मिथ्यात्वमिथ्यात्वपर्यन्तम्)

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वादग्रन्थपरम्परायाः परिचयप्राप्तिः।
2. जगन्मिथ्यात्वानुमानस्य विमर्शात्मकमध्ययनम्।
3. पूर्वपक्षसिद्धान्तयुक्तीनां ज्ञानम्।
4. सयुक्तिकं विषयोपस्थापनस्य विशेषज्ञानप्राप्तिः।
5. छात्राणां विचारशक्तेः वर्धनं, वाक्यार्थस्य अभ्यासश्च।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भारतीयशास्त्रीयवादपरम्परायाः निष्कृष्टं परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. वेदान्तशास्त्रस्य मुख्यप्रमेयाणां ज्ञानं दृढतरं कर्तुं प्रभविष्यन्ति।
3. अद्वैतदर्शनस्योपरि अन्यैः कृतानामाक्षेपाणां निराकरणं सयुक्तिकं कर्तुं शक्ष्यन्ति।
4. वाक्यार्थप्रस्तुतिकौशलं प्राप्स्यन्ति।
5. शोधकार्यं कर्तुं योग्यतां प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.8	अद्वैतसिद्धिः (आदितः मिथ्यात्वमिथ्यात्वपर्यन्तम्)	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ग्रन्थपरिचयः।
- मङ्गलश्लोकार्थविचारः।
- विप्रतिपत्तिवाक्यम्।
- पक्षतावच्छेदकम्।
- प्रथममिथ्यात्वलक्षणस्य पूर्वपक्षः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्रथममिथ्यात्वलक्षणस्य सिद्धान्तपक्षे व्याघाताप्रसक्तिः।
- अंशतः सिद्धसाधनाभावः।
- सत्त्वनिरूपणम्।
- द्वितीयमिथ्यात्वलक्षणम्।
- निषेधप्रतियोगित्वम्।
- त्रैकालिकनिषेधस्वरूपम्।
- द्वितीयमिथ्यात्वलक्षणस्य अतिव्याप्तिपरिहारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- द्वितीयलक्षणपरिष्कारस्य अनपेक्षता।
- असत्त्वापाताभावः।
- व्यावहारिकप्रातिभासिककार्यविवेचनम्।
- उपाधिपदार्थः।
- ब्रह्मणः सर्वधर्माभावरूपत्वम्।
- तृतीयमिथ्यात्वलक्षणम्।
- अवस्थितिद्वैविध्यम्।
- ज्ञाननिवर्त्यत्वस्य अन्ये प्रकाराः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- चतुर्थलक्षणस्य द्वितीयलक्षणात् भेदः।
- असद्वादनिरासः।
- पञ्चममिथ्यात्वलक्षणम्।
- मिथ्यात्वमिथ्यात्वम्।
- समसत्ताक-विषमसत्ताकत्वनिरूपणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. स्वामिविशुद्धानन्दगिरिः, *अद्वैतसिद्धिः*, कैलासविद्याप्रकाशिका-सत्यानन्दप्रबोधिकाव्याख्याद्वयोपेता, (सम्पादकः प्रकाशकश्च), वाराणसी : दक्षिणामूर्तिमठ प्रकाशन।
2. *अद्वैतसिद्धिः*, बालबोधिन्याख्यया व्याख्ययोद्भासिता, वाराणसी : रत्ना पब्लिकेशन्स।

3. डी. श्रीनिवासाचारः तथा एस. वेङ्कटनरसिंह शास्त्री, *अद्वैतसिद्धिः*, गुरुचन्द्रिकाख्यव्याख्यासमलङ्कृता, लखनऊ : उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. महामहोपाध्यायः लक्ष्मण शास्त्री द्रविडः, *अद्वैतसिद्धिसिद्धान्तसारः*, पण्डितप्रवरश्रीसदानन्दव्यासप्रणीतः तत्कृतव्याख्यासमलङ्कृतश्च, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस।
2. Madhusudan Saraswati, *Advaitasiddhi (*English Translation by Ganganath Jha), Sri Satguru Publications.
3. Maheswaran. K, *Advaita Siddhi, A critical study,* Sri Satguru Publications.

काठिन्यस्तरः 400-499	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.9: भामत्यनुसारं द्वितीय-तृतीय-चतुर्थाधिकरणविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रुतिसम्मतानां तर्काणां वेदान्ते उपादेयत्वबोधनम्।
2. भामतीकारोक्तरीत्या अधिकरणनिरूपणपद्धतेः ज्ञानम्।
3. भामतीरीत्या कर्मब्रह्मविद्याफलयोः वैलक्षण्यनिरूपणम्।
4. वेदान्तसिद्धान्तानां नूतनया शैल्या निरूपणप्रक्रियाबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. नूतनया शैल्या वेदान्ततत्त्वानाम् उपस्थापने कौशलं प्राप्स्यन्ति।
2. भामतीकारोक्तरीत्या अधिकरणनिरूपणं कर्तुं शक्ष्यन्ति।
3. भामतीरीत्या कर्मब्रह्मविद्याफलयोः वैलक्षण्यं निरूपयितुं शक्ष्यन्ति।
4. भामतीप्रस्थानं व्याख्यातुं प्रभविष्यन्ति।
5. मीमांसान्यायादिशास्त्राणां ज्ञानं सम्पादयिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.8	भामत्यनुसारं द्वितीय-तृतीय-चतुर्थाधिकरणविचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भामतीदिशा जन्मादिसूत्रार्थः।
- श्रुतिसम्मताः तर्काः।
- शास्त्रयोनित्वसूत्रार्थः।
- ब्रह्मणः सर्वज्ञत्वं शास्त्रप्रमाणकत्वं च।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः शास्त्रप्रमाणकत्वे पूर्वपक्षः।
- समन्वयसूत्रार्थः।

- ब्रह्मणः शास्त्रप्रमाणकत्वसमर्थनम्।
- वेदान्तवाक्यानाम् अर्थवादवैलक्षण्यम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः प्रतिपत्तिविधिविषयत्वम्।
- वेदान्तानां कार्यपरत्वम्।
- कर्मब्रह्मविद्याफलयोः वैलक्षण्यम्।
- परिणामिनित्यत्वनिरासः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः कर्मब्रह्मविद्याफलवैलक्षण्यम्।
- ब्रह्मज्ञानस्य सम्पदादिरूपत्वनिरासः।
- सिद्धार्थबोधकानां वाक्यानां सार्थक्यम्।
- निषेधवाक्यानां निवृत्तिपरत्वम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. आचार्यजगदीशशास्त्री, *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्* (श्रीगोविन्दानन्दकृतया भाष्यरत्नप्रभया श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितया भामत्या श्रीमानन्दगिरिप्रणीतेन न्यायनिर्णयेन समुपेतम्), (सम्पादितम्), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. कपिल गौतम, *ब्रह्मसूत्र-अध्यासभाष्य* (भामती तथा विवरण टीकाओं के आलोक में), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
3. प. ढुण्ढिराज शास्त्री, *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यव्याख्या भामती।*
4. स्वामी योगीन्द्रानन्द (भाषाभाष्यकारः), *ब्रह्मसूत्र-शाङ्करभाष्यम्*, श्रीवाचस्पति मिश्र प्रणीत 'भामती' संवलित, वाराणसी: चौखम्बा विद्याभवन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. श्रीमदनन्तकृष्णशास्त्री, *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्*, परिमल-कल्पतरु-भामतीटीकात्रयोपेतम्, वाराणसी: चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
2. प्रो. योगेश्वरदत्तशर्मा, (सम्पादकः), *ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्* (एकादशटीकासंयुतम्), दिल्ली : नाग प्रकाशकः।
3. Sankaracarya, Brahmasutra Bhasya, Translated by Swami Gambhirananda, Advaita Ashram.

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.10: दृश्यत्वोपपत्तिम् आरभ्य सोपाधिकत्वनिरासपर्यन्तविचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. जगन्मिथ्यात्वानुमानस्य हेतूनां विमर्शात्मकमध्ययनम्।
2. पूर्वपक्षसिद्धान्तयुक्तीनां ज्ञानम्।
3. उपाधिदोषादिनिरासससामर्थ्यप्राप्तिः।
4. सयुक्तिकं विषयोपस्थापनस्य विशेषज्ञानप्राप्तिः।
5. छात्राणां विचारशक्तेः वर्धनं, वाक्यार्थकौशलसम्पादनञ्च।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भारतीयशास्त्रीयवादपरम्परायाः निष्कृष्टं परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. वेदान्तशास्त्रस्य मुख्यप्रमेयाणां ज्ञानं दृढतरं कर्तुं प्रभविष्यन्ति।
3. अद्वैतदर्शनस्योपरि अन्यैः न्यायशैल्या कृतानामाक्षेपाणां निराकरणं सयुक्तिकं कर्तुं शक्ष्यन्ति।
4. वाक्यार्थप्रस्तुतिकौशलं प्राप्स्यन्ति।
5. शोधकार्यं कर्तुं योग्यतां प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
प्रधानः पाठ्यक्रमः (Major) 4.10	दृश्यत्वोपपत्तिम् आरभ्य सोपाधिकत्वनिरासपर्यन्त-विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- दृश्यत्वहेतुः।
- दृश्यत्वहेतौ विकल्पाः।
- सिद्धान्तरीत्या दृश्यत्वशब्दार्थः।
- शुद्धस्य वृत्तिविषयत्वं तदभावश्च।
- ज्ञानाज्ञानयोः एकविषयत्वम्।

- शब्दजन्यवृत्तिविषयत्वम्।
- फलव्याप्यत्वातिरिक्तविकल्पानां निर्दुष्टत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- जडत्वहेतुः तस्य विकल्पाः च।
- अज्ञानत्व-अनात्मत्वपक्षयोः निर्दुष्टत्वम्।
- ज्ञानस्य सज्ञेयत्वसज्ञातृत्वयोः स्वाभाविकत्वनिरासः।
- सज्ञेयत्वसज्ञातृत्वयोः निरूपणासम्भवः।
- जडत्वस्य अस्वप्रकाशत्वरूपत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परिच्छिन्नत्वहेतुः।
- त्रिविधं परिच्छिन्नत्वम्।
- लक्षणानां परिष्कारः।
- आनन्दबोधोक्तानुमानस्य साधुत्वम्।
- ब्रह्मसिद्धिकारोक्तानुमानस्य साधुत्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अंशित्वहेतुः।
- सिद्धसाधनादिदोषाणां परिहारः।
- विद्यासागरोक्तानुमानस्य निर्दुष्टत्वम्।
- हेतूनां सोपाधिकत्वशङ्का निरासश्च।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. स्वामिविशुद्धानन्दगिरिः, *अद्वैतसिद्धिः*, कैलासविद्याप्रकाशिका-सत्यानन्दप्रबोधिकाव्याख्याद्वयोपेता, (सम्पादकः प्रकाशकश्च), वाराणसी : दक्षिणामूर्तिमठ प्रकाशन।
2. अद्वैतसिद्धिः, बालबोधिन्याख्यया व्याख्ययोद्भासिता, वाराणसी : रत्ना पब्लिकेशन्स।
3. डी. श्रीनिवासाचारः तथा शास्त्री एस. वेङ्कटनरसिंह, अद्वैतसिद्धिः, गुरुचन्द्रिकाख्यव्याख्यासमलङ्कृता, लखनऊ : उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. शास्त्री महामहोपाध्यायः लक्ष्मण द्रविडः, *अद्वैतसिद्धिसिद्धान्तसारः*, पण्डितप्रवरश्रीसदानन्दव्यासप्रणीतः तत्कृतव्याख्यासमलङ्कृतश्च, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस।
2. Madhusudan Saraswati. Advaitasiddhi (English Translation by Ganganath Jha). Sri Satguru Publications.
3. Maheswaran. K, Advaita Siddhi. A critical study. Sri Satguru Publications.

प्रथमवर्षः

(गौणपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1: वेदान्तसारः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तसारस्य कर्तुः सदानन्दयोगीन्द्रस्य परिचयः।
2. वेदान्तसारे वर्णितानां वेदान्तविषयाणाम् अवबोधनम्।
3. अद्वैतवेदान्तशास्त्रे प्रयुक्तानां पारिभाषिकशब्दानां सार्थं ज्ञानसम्पादनम्।
4. महावाक्यार्थज्ञाने प्रवेशप्राप्तिः।
5. वेदान्तरीत्या योगाङ्गानां परिचयप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदर्शनस्य सामान्यज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
2. गुरोः समीपं कथं गन्तव्यं तथा गुरुः कथम् उपदिशति इति विषये ज्ञानं अवाप्स्यन्ति।
3. अनुबन्धचतुष्टयस्य विशेषज्ञानमवाप्स्यन्ति।
4. उपादानं, विवर्तः, परिणाम इत्यादिनां भेदं ज्ञास्यन्ति।
5. अध्यारोप-अपवादयोः बोधं प्राप्य तन्यायसञ्चारणे कुशलिनो भविष्यन्ति।
6. अज्ञानस्य शक्तिद्वयं, तत्कार्यम्, अवस्थात्रयं, कोशपञ्चकम् इत्यादिविषयाणां परिचयं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.1	वेदान्तसारः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतरीत्या वेदान्तशब्दार्थः।
- अनुबन्धचतुष्टयम्।
- गुरूपसदनम्।
- अध्यारोपः।
- अज्ञानस्य समष्टिव्यष्टिरूपत्वम्।
- तुरीयचैतन्यम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अज्ञानस्य शक्तिद्वयम्।
- सृष्टिक्रमः।
- सूक्ष्मशरीरोत्पत्तिः।

- पञ्चीकरणम्।
- स्थूलप्रपञ्चोत्पत्तिः।
- पुत्रादीनाम् आत्मत्वखण्डनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अपवादः।
- तत्त्वमसिमहावाक्यार्थविचारः।
- जहदजहल्लक्षणयोः निरासः।
- भागलक्षणासमर्थनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अहं ब्रह्मास्मीति महावाक्यर्थविचारः।
- श्रुत्यविरोधनिरूपणम्।
- श्रवणादिसाधननिरूपणम्।
- यमादिसाधनानि।
- जीवन्मुक्तलक्षणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नृसिंहसरस्वतीः, *वेदान्तसारः*, श्रीरामतीर्थविरचितया सुबोधिन्या, विद्वन्मनोरञ्जन्या च सहितः, वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
2. सदानन्दरयोगीन्द्रः, *वेदान्तसारः* (हिन्दीव्याख्यासहितः), आचार्यः बदरीनाथशुक्लः (व्याख्याकारः), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. रामशरणत्रिपाठी शास्त्रीः, वेदान्तसारः (‘भावबोधिनी’ संस्कृत-हिन्दीटीकोपेतः), बनारस : चौखम्बा विद्या भवन, चौक।
2. शास्त्री, मुसलगांवकरः, गजानन, वेदान्तसारः (‘सारबोधिनी’, ‘विमला’ संस्कृत-हिन्दीव्याख्योपेतः), वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।
3. रामशरणत्रिपाठी शास्त्रीः, वेदान्तसारः (‘भावबोधिनी’ संस्कृतव्याख्योपेतः), वाराणसी : चौखम्बा विद्या भवन।
4. लघुवासुदेवमननम् (ब्रह्मश्री सुब्रह्मण्यशास्त्रिणा संशोधितम्), श्रीवाणीविलासमुद्रायन्त्रालयः, श्रीरङ्गम्।
5. विवेकचूडामणिः (हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
6. अपरोक्षानुभूतिः (हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
7. निखिलानन्दः, स्वामी, वेदान्तसारः, (आङ्गलानुवादसहितः), अद्वैत आश्रमः, कलकात्ता।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2: वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वासुदेवमननग्रन्थस्य परिचयप्राप्तिः।
2. सङ्ग्रहेण वेदान्ततत्त्वानां सारनिरूपणम्।
3. देहाद्व्यतिरिक्तस्य आत्मनः स्वरूपनिरूपणम्।
4. पञ्चकोशादीनां शरीरत्रयस्य च परिचयप्राप्तिः।
5. आत्मनः सच्चिदानन्दस्वरूपस्य अवबोधः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वासुदेवमननग्रन्थस्य परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. सङ्क्षेपेण शरीरत्रयस्य अवस्थात्रयस्य पञ्चकोशानाञ्च परिचयम् अवाप्स्यन्ति।
3. वेदान्तदर्शनं प्रवेष्टुम् अपेक्षितसामर्थ्यं प्राप्नुवन्ति।
4. वेदान्तप्रमेयाणां समग्रज्ञानं प्राप्य अग्रिमस्तरार्थम् अर्हाः भविष्यन्ति।
5. संस्कृतभाषायाः दक्षतां व्याख्यानकौशलञ्च प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.2	वासुदेवमननोक्ताः वेदान्तप्रमेयाः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अध्यारोपापवादप्रक्रिया।
- स्थूलसूक्ष्मप्रपञ्चसृष्टिः।
- साधनचतुष्टयम्।
- गुरूपसदनम्।
- प्रपञ्चस्य चेतनाचेतनविभागः।
- एकस्य आत्मनः अनेकत्वम्।
- प्रतिबिम्बपक्षे दृष्टान्ताः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- दुःखादिचतुष्टयम्।
- मोक्षस्य नित्यत्वम्।
- विवेक्यविवेकिनोः विशेषः।

- शरीरस्य हेतोः विचारः।
- कर्मणः प्रकाराः।
- रागद्वेषादीनां कर्मप्रेरकत्वम्।
- प्रतिबन्धत्रयम्।
- रागद्वेषादिवृत्तिभेदाः।
- चित्तवृत्तिविचारस्य प्रयोजनम्।
- अज्ञानस्य स्वरूपलक्षणम्।
- ज्ञानस्य वस्तुतन्त्रत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः शरीरत्रयवैलक्षण्यम्।
- आत्मनः ईश्वरत्वजीवत्वे।
- जीवस्वरूपम्।
- वृत्तित्रयम्।
- आत्मनः शरीरत्रय-पञ्चकोश-अवस्थात्रयव्यतिरिक्तत्वम्।
- आत्मनः अवस्थात्रयसाक्षित्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पञ्चकोशाः।
- पञ्चकोशानाम् आत्मनश्च अन्योन्याध्याससम्बन्धः।
- आत्मनः सच्चिदानन्दरूपत्वम्।
- आत्मनः अखण्डार्थत्वम्।
- सन्यासिनां भेदाः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. शृंगेरी-कवि -शर्मा नरसिंहः, वासुदेवमननम्, शृंगेरी : विद्याभारती प्रेस्, दक्षिणाम्नाय-शारदापीठम्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री ब्रह्मश्रीः, लघुवासुदेवमननम् (संशोधितम्), श्रीरङ्गम्, श्रीवाणीविलासमुद्रायन्त्रालयः।
3. लघुवासुदेवमननम्, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठप्रकाशनम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. Tapasyananda, Swami. (1992). Laghuvasudeva Mananam. Ramakrishna Math. Chennai.
2. सरस्वतीः, नृसिंह, वेदान्तसारः, श्रीरामतीर्थविरचितया सुबोधिन्या, विद्वन्मनोरञ्जन्या च सहितः, वाराणसी : चौखम्बा कृष्णदास अकादमी।

काठिन्यस्तरः
100-199

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3: अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परायाः भगवत्पादशिष्यपरम्परायाश्च बोधनम्।
2. अद्वैतवेदान्तसिद्धान्तप्रतिपादकानां मतभेदानां परिष्काराणां च ज्ञापनम्।
3. अद्वैतवेदान्तस्य प्रकरणग्रन्थानाम् आचार्यशङ्करप्रणीतस्तोत्राणां च परिचयः।
4. वेदान्तस्य प्रस्थानग्रन्थानां (श्रुतिप्रस्थानं, स्मृतिप्रस्थानं, सूत्रप्रस्थानं, भामतीप्रस्थानं, विवरणप्रस्थानम् इत्येतेषां) स्थूलपरिचयप्रदानम्।
5. वेदान्तेतरदर्शनानां प्रधानतत्त्वानां प्राथमिकम् अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. अद्वैतवेदान्तस्य इतिहासं वर्णयितुं शक्ष्यन्ति।
2. वेदान्तेतरदर्शनानां परिचयं कारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. भविष्यत्काले अनुसन्धानपद्धतौ इमे विचाराः सहकुर्वन्ति इति दूरदृष्टिं प्राप्स्यन्ति।
4. दर्शनक्षेत्रे अद्वैतवेदान्तस्य महत्त्वम् अवगत्य वेदान्तग्रन्थानाम् अध्ययने अभिरुचिम् अवाप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 1.क.3	अद्वैतवेदान्तदर्शनेतिहासः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतवेदान्तस्य आचार्यपरम्परा -
  - व्यासः।
  - गौडपादः।
  - श्रीशङ्कराचार्यचरितम्।
  - चत्वारः शिष्याः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शाङ्करभाष्यम्।
- श्रीशङ्कराचार्यैः रचितानि स्तोत्राणि।
- श्रीशङ्कराचार्यैः रचिताः प्रकरणग्रन्थाः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अद्वैतवेदान्तदर्शनस्य आचार्याः -
  - वाचस्पतिमिश्रः।
  - प्रकाशात्मयतिः।
  - श्रीहर्षः।
  - चित्सुखाचार्यः।
  - विद्यारण्यः।
  - मधुसूदनसरस्वती।
  - अप्पय्यदीक्षितः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- न्याय-वैशेषिक-सांख्य-योग-मीमांसा-जैन-बौद्धदर्शनेषु प्रतिपादितानां जीवेश्वरबन्धमोक्षाणां समीक्षणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. शर्मा, राममूर्ति, अद्वैत वेदान्त साहित्य का इतिहास तथा सिद्धांत।
2. सर्वदर्शनसङ्ग्रहः (अभ्यङ्करवासुदेवशास्त्रिविरचितव्याख्यासहितः), पुणे : प्राच्यविद्यासंशोधनमन्दिर।
3. उपाध्यायः आचार्यः बलदेव, भारतीय दर्शन, वाराणसी : शारदा मन्दिर।
4. उपाध्यायः आचार्यः बलदेव (प्रधानसम्पादकः), संस्कृत-वाङ्मय का बृहद् इतिहास, दशम खण्डः, लखनऊ : उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. सिन्हा, प्रसाद हरेन्द्र प्रो., भारतीय दर्शन की रूपरेखा।
2. निगम, शोभा डॉ., भारतीय दर्शन।
3. शास्त्रीः, उदयवीर आचार्यः, वेदान्तदर्शन का इतिहास (वेदान्तविषयक बहिरङ्ग परीक्षात्मक मौलिक ग्रन्थ)
4. Vivekananda, Swami. Vedanta Philosophy. Kolkata: Advaita Ashrama.
5. जोयिस्, कृष्ण पण्डितप्रवरः, शाङ्करदर्शनमर्मप्रकाशः, तिरुपतिः : राष्ट्रिय संस्कृत विश्वविद्यालयः।

द्वितीयवर्षः
(गौणपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः
200-299

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः, नाटकदीपश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. वेदान्तशास्त्रस्य प्रमेयविचाराणां परिचयप्राप्तिः।
2. आत्मनः अवस्थात्रयं, शरीरत्रयं, पञ्चकोशाः, आत्मनः निर्विकल्पत्वं, पञ्चीकरणम् इत्यादीनां विषये अवबोधनम्।
3. साक्षिणः स्वरूपम्, आत्मनः निर्विकारत्वादिविषयेषु स्पष्टप्रतिपत्तिः।
4. सरलतया आत्मतत्त्वस्य बोधनम्।
5. प्रकरणग्रन्थस्य शैल्याः परिचयप्राप्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. आत्मैव संवित्, संविदेव परमानन्दः इति अवगमिष्यन्ति।
2. अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिभ्याम् आत्मनः नित्यत्वस्य ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. अध्यारोप-अपवादाभ्यां परमात्मनः अद्वैतत्वं ज्ञास्यन्ति।
4. योगस्य माहात्म्यं विज्ञाय तत्साधने अभिरुचिं प्राप्स्यन्ति।
5. आत्मनः सर्वजगदवभासकत्वं ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
6. अद्वैतरीत्या जगत्सृष्टिप्रक्रियाम् अवगमिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.1	**पञ्चदश्यां प्रतिपादितः तत्त्वविवेकः, पञ्चभूतविवेकः, नाटकदीपश्च**	**04**	**0**	**0**	**04**

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलाचरणम्।
- जाग्रदाद्यवस्थात्रये संविदः अभेदः विषयेभ्यो भेदश्च।
- आत्मैव संवित्।
- संविदेव परमानन्दः।
- प्रकृतेः स्वरूपम्।

- अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानाम् उत्पत्तिः।
- लिङ्गशरीरस्वरूपम्।
- पञ्चीकरणम्।
- देवतिर्यङ्नरविश्वानां संसारतो निवृत्तिः।
- अन्नादिपञ्चकोशानां निरूपणम्।
- अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिभ्याम् आत्मनो ब्रह्मस्वरूपावाप्तिः।
- तत्त्वमसीति महावाक्यार्थनिरूपणम्।
- निर्विकल्पसमाधेर्लक्षणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परोक्षापरोक्षज्ञानयोः फलम्।
- तत्त्वविवेकप्रकरणस्य अभ्यासफलम्।
- अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानां गुण-धर्म-कार्यवर्णनम्।
- जगदिदं भूतकार्यमिति ज्ञानोपायः।
- 'सदेव सोम्येदमग्र आसीदेकमेवाद्वितीयम्' इति श्रुत्या सद्वस्तुप्रतिपादनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मायाशक्तेर्वर्णनम्।
- शक्तिः तत्प्रयोजनं च।
- सद्वस्तुविषये पञ्चमहाभूतविषये च विचारः।
- अद्वैतस्य अनादरः अद्वैतफलस्य प्रतिपादनं च।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- अध्यारोप-अपवाद-नृत्यशालास्थदीपदृष्टान्तनिरूपणम्।
- परमात्मनः निर्विकारत्वं सर्वप्रकाशकत्वञ्च।
- साक्षिणि बुद्धिधर्मारोपः।
- देशकालादिरहितं साक्षिस्वरूपम्।
- साक्षिस्वरूपानुभूतिविषयोपायः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नारायणरामाचार्यः, पञ्चदशी, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
2. पञ्चदशी, रामकृष्णटीकासहितः, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीस् आफीस्।
3. रायप्रोलु लिङ्गनसोमयाजी, वेदान्तपञ्चदशी (कल्याणपीयूषव्याख्यासमेता), तेनालि : लक्ष्मी पवर् मुद्राक्षरशाला।

4. महाराजः, गिरिजी महेशानन्द स्वामी, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. धोले, नन्दलाल, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्री सद्गुरु प्रकाशनम्।
2. स्वाहानन्दः, स्वामी, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), चेन्नैई : रामकृष्णमठ, मायलापुर, ।
3. विद्याभास्करः, पं. रामावतारः, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. भारतीस्वामिन्, ज्ञानानन्द, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्रृङ्गेरी शारदापीठम्।

काठिन्यस्तरः 200-299	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. श्रीमद्भगवद्गीतायाः अध्यापनद्वारा वेदान्तशास्त्रस्य विषयाणां सुलभतया अवगमनम्।
2. भारतीयसंस्कृतेः बहूनां तत्त्वानां ज्ञापनम्।
3. गीतायाः महत्त्वस्य बोधनं तथा गीतायाः उपदेशस्य लक्ष्यस्य अवबोधः।
4. कर्म-ज्ञान-भक्ति-सन्न्यासादीनां ज्ञापनपूर्वकं तेषु अर्हतायाः स्पष्टतया ज्ञापनम्।
5. स्वस्थसमाजनिर्माणोपोगिनाम् अंशानां बोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भगवद्गीतायाः अध्ययनेन सुखेन वेदान्तविषयान् ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
2. श्लोकोद्धरणपूर्वकं गीतायाः सन्देशं प्रसारयितुं प्रभविष्यन्ति।
3. भाष्यमाश्रित्य गीतायाः श्लोकानाम् अर्थम् अवगमिष्यन्ति।
4. प्रौढग्रन्थानाम् अध्ययने सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।
5. कर्मज्ञानादिषु परस्परं विरोधं परिहर्तुं प्रभविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.2	श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादिताः साङ्ख्ययोग-कर्मयोग-ज्ञानकर्मसंन्यासयोगाः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भगवद्गीतायाः परिचयः।
- अर्जुनविषादः।
- स्वजनहनने दोषोद्भावनम्।
- युद्धाकरणे निश्चयः।
- साङ्ख्ययोगः।
- आत्मनः नित्यत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शरीरस्य जन्मादयः विक्रियाः।
- कर्मयोगस्य माहात्म्यम्।
- स्थितप्रज्ञनिरूपणम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कर्मयोगः, निष्ठाद्वयं च।
- यज्ञादिकर्मणाम् अनुष्ठेयता।
- ज्ञानिनः कर्माभावः।
- लोकसङ्ग्रहः।
- कामादीनां जयः।
- ज्ञानकर्मसंन्यासयोगः।
- मायया परमात्मनः सम्भवः।
- नानाविधः यज्ञः।
- ज्ञानस्य महिमा।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कर्मसंन्यासयोगः।
- कर्मयोग-कर्मसंन्यासयोः सार्थक्यम्।
- ज्ञानिनः कर्मफलाभावः।
- आत्मसंयमयोगः।
- ध्यानयोगस्य माहात्म्यम्।
- साङ्गः योगः।
- योगभ्रष्टस्य गतिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीताशाङ्करभाष्यम्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यम् (अष्टटीकोपेतम्), मुम्बई : गुजराती मुद्रणालयाधिपतिनास्वीय मुद्रणागारे मुद्रयित्वा प्रकाशितम्।
3. श्रीमद्भगवद्गीता, शङ्करानन्दीटीका, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकत्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दका, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता, तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका पदच्छेदान्वयसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः 200-299	श्रेयोऽङ्काः - 4 होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3: पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः, द्वैतविवेकः, महावाक्यविवेक, कूटस्थदीपश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलैः श्लोकैः वेदान्ततत्त्वानां परिचयप्राप्तिः।
2. अन्नमयादिपञ्चकोशानां स्वरूपावगमनम्।
3. ईश्वरनिर्मित-जीवनिर्मितप्रपञ्चयोः विवेचनम्।
4. जीवब्रह्मैक्यबोधकमहावाक्यानां सङ्ग्रहेणाध्ययनम्।
5. कूटस्थात्मनः स्वरूपप्रतिपत्तिः।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. पञ्चकोशैः विविक्तम् आत्मस्वरूपं ज्ञास्यन्ति।
2. अन्वयव्यतिरेकाभ्याम् आत्मानात्मविवेकः कथं करणीयः इति कौशलं प्राप्स्यन्ति।
3. जीवस्य सुखदुःखयोः कारणं मानसप्रपञ्च एव इति ज्ञात्वा मनश्शुद्ध्यर्थं प्रवृत्ताः भविष्यन्ति।
4. महावाक्यैः प्रतिपादितस्य आत्मैक्यविज्ञानस्य निःसन्दिग्धं ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।
5. अविकारिकूटस्थचैतन्यस्य स्वरूपज्ञानेन आत्मनः असङ्गत्वं विज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 2.क.3	पञ्चदश्यां प्रतिपादितः पञ्चकोशविवेकः द्वैतविवेकः महावाक्यविवेककूटस्थदीपश्च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- पञ्चकोशस्वरूपनिरूपणम्।
- अन्नमय-प्राणमय-मनोमय-विज्ञानमय-आनन्दमयकोशानां स्वरूपम्।
- तेषाम् अनात्मत्वनिरूपणम्।
- आत्मनः स्वप्रकाशत्वम्।
- आत्मनः सत्यज्ञानत्वविचारः।
- शून्यत्वस्य दुर्घटत्वम्।
- आत्मस्वरूपस्य वर्णनातीतत्वम्।

- सत्यत्वनिरूपणम्।
- आत्मनः बाधराहित्यम्।
- आत्मनः अनन्तत्वविचारः।
- जीवोपाधिप्रदर्शनम्।
- कोशपञ्चकविवेचनाफलम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ईश्वरसृष्टं द्वैतं, तत्र श्रुतिप्रमाणञ्च।
- जीवसृष्टं द्वैतम्।
- मनसः जीवस्य बन्धकारणत्वम्।
- भाष्यकारवार्तिककारयोः सम्मतिप्रदर्शनम्।
- विज्ञानवादनिरासः।
- ईश्वरसृष्टेः ज्ञानसाधकत्वम्।
- शास्त्रीय-अशास्त्रीयद्वैतनिरूपणम्।
- मनोराज्यपरित्यागप्रशंसा।
- प्रकरणोपसंहारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- चतुर्णां महावाक्यानां विवेचनम्।
- देहस्य कूटस्थचिदाभास-उभयभास्यत्वनिरूपणम्।
- दृष्टान्तमुखेन चिदाभासब्रह्मणोः भेदप्रदर्शनम्।
- ब्रह्मचिदाभासयोः विषयभेदेन भेदप्रदर्शनम्।
- कूटस्थचिदाभासयोः विवेचनाप्रकारः।
- चिदाभासव्यतिरिक्तकूटस्थे पूर्वाचार्याणाम् अभ्युपगमः।
- प्रस्थादिदृष्टान्तेन बुद्धौ आभासप्रतिपादनम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कूटस्थस्य चिदाभासत्वे आशङ्का, तत्समाधानपूर्वकं चिदाभासस्य बुद्धेः पार्थक्यप्रदर्शनञ्च।
- सोपाधिकस्य विनाशे श्रुतिप्रमाणप्रदर्शनम्।
- बाधसामानाधिकरण्येन वाक्यार्थज्ञानप्रकारनिरूपणम्।
- कूटस्थब्रह्मशब्दार्थविचारः।
- पुराणेषु कूटस्थस्य विवेचनम्।
- कूटस्थस्य सत्यत्वम्।
- श्रुतिबोधितत्त्वनिर्णयः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. नारायणराम आचार्यः, पञ्चदशी, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
2. पञ्चदशी, रामकृष्णटीकासहिताः, वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत सीरीस् आफीस्।
3. रायप्रोलु लिङ्गनसोमयाजी, वेदान्तपञ्चदशी (कल्याणपीयूषव्याख्यासमेता), तेनालि : लक्ष्मी पवर् मुद्राक्षरशाला।
4. महाराजः, गिरिजी महेशानन्द स्वामी, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. धोले, नन्दलाल, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्री सद्गुरु प्रकाशनम्।
2. स्वाहानन्दः, स्वामी, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठ, चेन्नैई : मायलापुर।
3. विद्याभास्करः, रामावतारः पण्डितः, पञ्चदशी (हिन्दीव्याख्याकारः), वाराणसी : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
4. स्वामिन्, भारतीश्रीज्ञानानन्द, पञ्चदशी (आङ्गलानुवादकः), श्रृङ्गेरी : शारदापीठम्।

तृतीयवर्षः
(गौणपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः 300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. भगवद्गीतायां प्रतिपादितस्य भक्तियोगस्य ज्ञानप्राप्तिः।
2. श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितानां त्रयाणां गुणानां प्रतिपादनम्।
3. गुणत्रयमाधारीकृत्य व्यक्तित्वस्य भेदः कथं भवतीति ज्ञानप्राप्तिः।
4. पुरुषोत्तमयोगे प्रतिपादितस्य संसारवृक्षस्य उदाहरणद्वारा संसारस्य स्वरूपविवेचनम्।
5. परमात्मनः सर्वव्यापकत्वावबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भगवद्भक्तस्य लक्षणानि कानीति ज्ञास्यन्ति।
2. भक्तेः महत्त्वं विज्ञाय परमात्मनः प्रसादार्थं प्राप्यमाणानां गुणानां विषये ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. गुणत्रयस्य स्वरूपं विज्ञाय अस्माकं प्रवृत्तिषु गुणत्रस्य परिणामः कथं भवतीति ज्ञास्यन्ति।
4. संसारवृक्षस्य उदाहरणद्वारा संसारस्य मर्त्यत्वं विज्ञाय व्यापकं परमात्मतत्त्वं अवगमिष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.1	श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः भक्तियोगः, गुणत्रयविभागयोगः, पुरुषोत्तमयोगः, दैवासुरसम्पद्विभागयोगश्च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भक्तियोगस्य आरम्भः।
- अर्जुनस्य प्रश्नस्य भगवदुक्तं समाधानम्।
- चित्तसमाधानस्य उपायः।
- अभ्यासः।
- भगवत्प्रियस्य भक्तस्य लक्षणम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- गुणानां विवरणम्।
- सत्त्वरजस्तमोगुणानां कार्यम्।
- गुणानां व्यापारः तेषां चिह्नानि।
- गुणातीतस्य लक्षणम्।
- गुणत्रयातिवर्तनम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- संसारवृक्षस्य विवरणम्।
- तत्पदगन्तॄणां स्वरूपम्।
- अकृतात्मनां फलम्।
- परमात्मनः विभूतिसंक्षेपः।
- क्षराक्षरयोः स्वरुपम्।
- ईश्वरस्य स्वरूपम्।
- कृतकृत्यताप्राप्तिः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सात्त्विकप्रकृतिः।
- आसुरी सम्पत्।
- दैवासुरसम्पदोः कार्यम्।
- आसुरीसम्पद्विशिष्टानां प्रवृत्तिः, तेषामभिप्रायश्च।
- आसुरीसम्पद्विशिष्टानां फलम्।
- अध्यायस्य उपसंहारः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्य हिन्दी अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. पणशीकरः, शास्त्री लक्ष्मण वासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (अष्टटीकोपेता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. शास्त्री, केशवलालः आचार्यः वि. (अनुवादकः सम्पादकश्च), श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्यानन्दगिरिव्याख्यायुता, हिन्दीअनुवादसहिता), चौखम्बा।
4. पणशीकरः, लक्षण श्रीवासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (शङ्करान्दी व्याख्यासहिता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
5. यतिवरः श्रीभोलेबाबा (अनुवादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (श्रीशङ्करानन्दसरस्वतीविरचितया गीतातात्पर्यबोधिन्या समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा ओरियन्टालिया।
6. शास्त्री, गजानन शम्भुः साधले, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्याद्येकादशटीकोपेता), परिमल प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकात्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दकाः, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता, तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका, पदच्छेद-अन्वयसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2: श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः, श्रद्धात्रयविभागः, मोक्षसंन्यासयोगश्च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. अद्वैतवेदान्तरीत्या जीवस्वरूपबोधनम्।
2. अद्वैतवेदान्तरीत्या परमात्मस्वरूपज्ञापनम्।
3. विहितधर्मानुष्ठानस्य महत्त्वबोधनम्।
4. आहारत्रैविध्यस्य परिचयपुरस्सरं तत्प्रभावनिरूपणम्।
5. त्यागदानयोः गुणत्रयविभागद्वारा प्रकारनिरूपणम्।
6. आत्मदर्शनोपायप्रदर्शनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्तदृष्ट्या देहात्मनोः स्वरूपं वर्णयितुं प्रभवन्ति।
2. सात्त्विकराजसतामसभेदेन आहारविहारव्यवहाराणां प्रकारान् ज्ञास्यन्ति।
3. श्रीमद्भगवद्गीतायाः आध्यात्मिकम् अर्थं वर्णयितुं शक्ष्यन्ति।
4. सात्त्विकदानस्य वैशिष्ट्यं बोद्धुं बोधयितुं च प्रभविष्यन्ति।
5. स्वजीवने तदाचरितुं प्रेरिताः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.2	श्रीमद्भगवद्गीतायां प्रतिपादितः क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागः श्रद्धात्रयविभागः मोक्षसंन्यासयोगश्च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोः स्वरूपम्।
- आत्मनित्यत्वादिज्ञानसाधनम्।
- क्षेत्रज्ञयाथात्म्यम्।
- प्रकृतिपुरुषयोः अनादित्वम्।
- प्रकृतिपुरुषविवेकफलम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ध्यानादयः आत्मदर्शनोपायाः।
- श्रद्धात्रैविध्यम्।
- आहारत्रैविध्यम्।
- तपसः त्रैविध्यम्।
- दानस्य त्रैविध्यम्।
- ब्रह्मणः त्रिविधः निर्देशः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सम्यग्दर्शनं तत्फलञ्च।
- त्यागपदसन्यासपदयोः अर्थः।
- नित्यादिकर्मानुष्ठानम्।
- त्यागत्रैविध्यम्।
- अधिष्ठानादिकारणपञ्चकम्।
- कर्मप्रवर्तकम्।
- ज्ञानकर्मकर्तृणां त्रैविध्यम्।
- बुद्धिधृत्योः त्रैविध्यम्।
- सुखस्य त्रैविध्यम्।
- प्रपञ्चस्य त्रिगुणात्मकत्वम्।
- वर्णधर्माणां प्रविभागः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्वधर्मस्य अनुष्ठेयता।
- ज्ञाननिष्ठा।
- ज्ञानलक्षणाभक्तिः।
- भगवद्भक्तियोगः।
- ईश्वरे चित्तसमाधिः।
- ईश्वरस्य सर्वभूतप्रेरकत्वम्।
- सर्वभावेन ईश्वरशरणागतिः।
- सम्यग्दर्शननिष्ठा तत्फलं च।
- पात्रे सदुपदेशः।
- शास्त्राध्ययनश्रवणफलम्।
- अर्जुनस्य अनुभवोक्तिः।

निर्धारिता: ग्रन्था: (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. श्रीमद्भगवद्गीता (शांकरभाष्य हिन्दी-अनुवादसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।
2. पणशीकरः, शास्त्री लक्ष्मण वासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (अष्टटीकोपेता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
3. शास्त्री, केशवलाल आचार्यः वि. (अनुवादकः, सम्पादकश्च), श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्य-आनन्दगिरिव्याख्यायुक्ता, हिन्दी-अनुवादसहिता), चौखम्बा।
4. पणशीकरः, लक्षण श्रीवासुदेव (सम्पादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (शङ्करानन्दी-व्याख्यासहिता), चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।
5. यतिवरः, श्रीभोलेबाबा (अनुवादकः), श्रीमद्भगवद्गीता (श्रीशङ्करानन्दसरस्वतीविरचितया गीतातात्पर्यबोधिन्या समलङ्कृतम्), दिल्ली : चौखम्बा ओरियन्टालिया।
6. शास्त्री, गजानन शम्भु साधले, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्याद्येकादशटीकोपेता), परिमल प्रकाशन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. गम्भीरानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), रामकृष्णमठः।
2. स्वरूपानन्दः, स्वामी, श्रीमद्भगवद्गीता (शाङ्करभाष्योपरि आङ्गलानुवादकः), कलकात्ता : अद्वैत आश्रम।
3. गोयन्दकाः, जयदयाल, श्रीमद्भगवद्गीता (तत्त्वविवेचनी हिन्दी-टीका पदच्छेदान्वयसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस।

काठिन्यस्तरः
300-399

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3: ईशावास्योपनिषदि प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ईशावास्योपनिषदः मन्त्राणाम् अर्थावबोधनम्।
2. ज्ञाननिष्ठायाम् असमर्थस्य कर्मणि अधिकारः इत्यवगमनम्।
3. मोक्षसाधनस्य विषये निःसन्दिग्धज्ञानप्रापणम्।
4. ज्ञानकर्मसमुच्चये उपनिषदः तात्पर्यं नास्तीति अवबोधनम्।
5. ईशावास्योपनिषदि प्रतिपादितानां मानवीयतत्त्वानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ईश्वरतत्त्वस्य सर्वव्यापकत्वं ज्ञास्यन्ति।
2. अस्याम् उपनिषदि प्रतिपादितस्य विश्वमानवतत्त्वस्य परिचयं प्राप्स्यन्ति।
3. ब्रह्मतत्त्वस्य स्वरूपम् अधिगमिष्यन्ति।
4. उपासनाकर्मणोः, ज्ञानकर्मणोः वा मोक्षसाधनत्वं नास्तीति निश्चयम् अवाप्स्यन्ति।
5. आत्मैकत्वज्ञानादेव मोक्षः इति सप्रमाणं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 3.क.3	ईशावास्योपनिषदि प्रतिपादितानि वेदान्ततत्त्वानि	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ईशावास्यमित्यादिमन्त्राणां कर्मस्वनियोगनिरूपणम्।
- ईशावास्यमिति शब्देनैव जीवब्रह्मैक्यबोधनम्।
- कुर्वन्नेवेतिमन्त्रेण ज्ञाननिष्ठायामसमर्थस्य कर्मविधानं न तु ज्ञानिनः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मस्वरूपनिरूपणम्।
- आत्मैकत्वज्ञानान्मोक्षः।
- उपासनाकर्मणोस्समुच्चयः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विद्यां चाविद्यां चेति मन्त्रे मतान्तराभिप्रायाः।
- सम्भूतिं च विनाशं च इति मन्त्रार्थविमर्शः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- योऽसावसौ पुरुषस्सोऽहमिति महावाक्यार्थः।
- विद्यां चाविद्यां च इत्यस्य ज्ञानकर्मसमुच्चयतात्पर्यनिराकरणम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. ईशावास्योपनिषत् (सानुवाद शाङ्करभाष्यसहित), गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. शास्त्री, सुब्रह्मण्य सं. एस्., उपनिषद्भाष्यम् (खण्डः १), वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्ति मठ प्रकाशन।
3. पाण्डेयः, विजयशङ्कर डॉ., ईशावास्योपनिषत्, वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. शास्त्री, गोविन्द, ईशादिदशोपनिषदः, वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।
2. ईशादि नौ उपनिषद्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
3. कुमारः, दीपक, ईशावास्योपनिषत्, वाराणसी : चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन।

चतुर्थवर्षः
(गौणपाठ्यक्रमाः)

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1: केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मज्ञाने अधिकारिणः स्वरूपबोधनम्।
2. ज्ञानादेव मोक्षः इति वेदान्तसिद्धान्तनिरूणम्।
3. ब्रह्मज्ञानस्य उपायप्रदर्शनम्।
4. देवादीनां मिथ्याभिमानभङ्गोदाहरणप्रदर्शनद्वारा परस्य ब्रह्मणः श्रेष्ठत्वज्ञापनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. ब्रह्मज्ञानाय अपेक्षिताम् अर्हतां शास्त्रीयशैल्या निरूपयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. ज्ञानकर्मसमुच्चयवादस्य खण्डनपूर्वकं ज्ञानादेव मोक्षः इति वेदान्तसिद्धान्तं प्रतिपादयितुं शक्ष्यन्ति।
3. ब्रह्मणः इन्द्रियाग्राह्यत्वं, स्वानुभवैकग्राह्यत्वं च व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. ब्रह्मज्ञानसाधनानि विवरीतुं शक्ष्यन्ति।
5. ब्रह्मविद्याफलं विस्पष्टं ज्ञास्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.1	केनोपनिषदि प्रतिपादितं दार्शनिकतत्त्वम्	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपोद्घातः।
- ब्रह्मज्ञाने अधिकारी।
- समुच्चयवादस्य निराकरणम्।
- शिष्यस्य प्रश्नः।
- आत्मनः श्रोत्रादिनियोक्तृत्वम्।
- आत्मनः उपदेशमात्रगम्यत्वम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- ब्रह्मणः उपास्यरूपं न पारमार्थिकम्।
- ब्रह्मणो ज्ञानाविषयत्वम्।
- ब्रह्मज्ञानस्य उपायः।
- प्रतिबोधस्य फलम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- देवादीनां मिथ्याभिमानः।
- अग्न्यादीनां गर्वभङ्गः।
- उमायाः उपदेशः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- सोपाधिकब्रह्मोपदेशः।
- तद्वनोपासनम्।
- ज्ञानसाधनानि।
- ब्रह्मविद्याफलम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. केनोपनिषद्–सानुवादशाङ्करभाष्यसहित, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, खण्डः-१, वाराणसी : दक्षिणामूर्तिमठप्रकाशनम्। आधारग्रन्थः – *वेदान्तसारः (सम्पूर्णः)*
3. आत्मानन्दः, स्वामी (व्याख्याकारः), केनोपनिषत्, नागपुरम् : रामकृष्ण मठ।
4. श्रीशङ्कराचार्यविरचितं केनोपनिषद्भाष्यद्वयम्, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठ।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. तैलङ्गः, श्रीजगन्नाथशास्त्री (पं.), केनोपनिषत् (शाङ्करभाष्य भावार्थदीपिका हिन्दी अनुवाद सहित), भारतीय विद्या प्रकाशन।
2. त्रिपाठी, यमुनाप्रसाद, केनोपनिषत् (मन्त्र, पदच्छेद, अन्वय, शब्द, शब्दार्थ, भावार्थ, व्याख्या और अंग्रेजी अनुवाद सहित), वाराणसी : मोतीलाल बनारसीदास।

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2: प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. भारतीयरीत्या प्रश्नकरणस्य प्रक्रियावबोधनम्।
2. प्रजानाम् उत्पत्तिप्रक्रियावगमनम्।
3. प्राणस्योत्पत्तिः, शरीरं प्रत्यागमनम्, अक्षरात् सर्वेषां सृष्टिः इत्यादिविचाराणां स्पष्टतया ज्ञानसम्पादनम्।
4. प्रश्नोपनिषदि पृष्टानां षण्णां प्रश्नानां समाधानानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. भारतीयसंस्कृतौ प्रश्नकरणस्य महत्त्वं किमिति विज्ञास्यन्ति।
2. अक्षरात् प्रजानाम् उत्पत्तिप्रक्रियां ज्ञात्वा जगत्कारणविषयकं ज्ञानम् अवाप्स्यन्ति।
3. आत्मा कथम् अवस्थात्रयनिर्मुक्तः इति प्रश्नोपनिषदाधारेण विवेकं प्राप्स्यन्ति।
4. साङ्ख्यादिपक्षाणां निरासपुरस्सरम् आत्मनः अकर्तृत्वमभोक्तृत्वञ्च ज्ञास्यन्ति।
5. शिष्येण गुरोः सकाशात् कथं जिज्ञासापरिहारः प्राप्तव्यः इति ज्ञात्वा संस्कृताः भविष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.2	प्रश्नोपनिषदि पृष्टाः प्रश्नाः समाधानानि च	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- भरद्वाजादिषड्षीणां पिप्पलादसमीपगमनम्।
- कबन्धिप्रश्नः।
- अन्नभावं प्राप्तस्य रेतोरूपेण प्रजोत्पादकत्वम्।
- भार्गविप्रश्नः।
- द्वितीयतृतीयप्रश्नौ।
- मुख्यप्राणस्तुतिः।
- प्राणस्योत्पत्ति-उत्क्रमणादिविषयकप्रश्नाः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- प्राणस्य प्रतिबिम्बन्यायेनोत्पत्तिः।
- अन्तकाले स्मृतं स्थानं प्रति गमनम्।
- अग्निविस्फुलिङ्गन्यायेन अक्षरात् सृष्टिः।
- जागरितधर्मि-स्वप्नधर्मि-सुषुप्तधर्मिविषयकप्रश्नाः।
- तुरीयस्य अवस्थात्रयविनिर्मुक्तत्वम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- विदुषां स्वापविषयकविचारः।
- आत्मनः साक्षित्वं द्रष्टृत्वञ्च।
- आत्मनः स्वयं ज्योतिष्ट्वविचारः।
- अक्षरविदां सर्वज्ञत्वप्राप्तिः।
- प्रणवोपासनम्।
- सम्पूर्णप्रणवोपासकस्य ब्रह्मलोकप्राप्तिः।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- षोडशकलपुरुषविषयकविचारः।
- षोडशकलः पुरुषः परमात्मेति मतान्तरविमर्शः।
- क्षणिकविज्ञानवादनिराकरणम्।
- साङ्ख्यपक्षनिराकरणपुरस्सरम् आत्मनः अकर्तृत्वाभोक्तृत्वस्वरूपप्रतिपादनम्।
- शिष्याणां गुरौ भक्तिप्रदर्शनम्।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. प्रश्नोपनिषत्, गोरखपुर : गीताप्रेस्।
2. सुब्रह्मण्यशास्त्री, एस्. (सं.), उपनिषद्भाष्यम्, वाराणसी : श्री दक्षिणामूर्तिमठ प्रकाशन, डि-४९/९ शाङ्करग्रन्थावलिः (प्रथमो भागः)
3. सोमवालः, श्रीकृष्ण (प्र.स.), उपनिषद्भाष्यम्, नवदेहली : दिल्ली संस्कृत अकादमी, करोलाभागुपनगरम्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. ईशादिपञ्चोपनिषदः, हृषीकेश : श्री कैलासाश्रमः।
2. प्रश्नोपनिषत्, दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान।

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3: विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. ब्रह्मतत्त्वसाक्षात्कारे साधनीभूतानाम् अंशानां परिचयप्रदानम्।
2. वस्तुविचारस्य तत्त्वप्रतिपादनम्।
3. मोक्षहेतूनां विमर्शनम्।
4. आत्मानात्मविवेचनपुरस्सरं शरीरत्रयस्य विचारबोधनम्।
5. नरजन्मनः महत्त्वप्रतिपादनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. मनुष्यजन्मनः महत्त्वं विज्ञाय तत्साफल्यार्थं प्रवृत्तिं प्रवर्त्स्यन्ति।
2. वेदान्तदर्शनस्य अवगमनार्थं मुख्यभूतानां विचाराणां सङ्ग्रहेण अध्ययनं करिष्यन्ति।
3. साधनचतुष्टयसम्पत्तिः, गुरूपसत्तिः, मोक्षहेतवः इत्यादीनां विमर्शनं कृत्वा गुरोः महत्त्वादिविषये ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
4. सरलैः श्लोकैः प्रतिपादिततत्त्वानि सरलभाषया व्याख्यातुं समर्थाः भविष्यन्ति।
5. वेदान्तदर्शने अपेक्षितं प्रवेशं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.3	विवेकचूडामणौ प्रतिपादिताः विशिष्टाः विचाराः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- गुरुनमस्कारः।
- नरजन्मप्रशंसा।
- आत्मबोध एव मुक्तिहेतुः।
- मुक्त्यर्थो यत्नविशेषः।
- वस्तुविचारः।

- आत्मविद्याधिकारी।
- साधनचतुष्टयसम्पत्तिः।
- गुरूपसत्तिः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मार्गोपदेशः।
- मोक्षहेतवः।
- आत्मानात्मविचारः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- स्थूलशरीरम्।
- सूक्ष्मशरीरम्।
- कारणशरीरम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- परमात्मनः स्वरूपम्।
- बन्धस्य स्वरूपम्।
- बन्धमोक्षोपायः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. विवेकचूडामणिः, ४६७९/२, भू-तल, गली नं. २१-ए, अन्सारी रोड, दरियागञ्ज, नई दिल्ली : चौखंबा पब्लिशिङ्ग हौस्।
2. श्रीजगद्गुरुशङ्कराचार्यमहासंस्थानम्, विवेकचूडामणिः, शृङ्गेरी : दक्षिणाम्नायश्रीशारदापीठम्।
3. गीताप्रेस्, विवेकचूडामणिः, गोरखपुर्।
4. आनन्द, अरविन्द, विवेकचूडामणिः, वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. विमल, लक्ष्मीकान्त, डा., अद्वैतानुभूतिः, चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।
2. मिश्रा, सूर्यमणि, विवेकचूडामणि, खान्पुर : चिन्तन प्रकाशन।
3. Turiyananda, Svami. Vivekachudamani of shankaracharya, Chennai: Raamakrishna Mutt.

काठिन्यस्तरः
400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4: आत्मबोधः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलतया वेदान्ततत्त्वानां बोधनम्।
2. श्लोकरूपेण निबद्धानां जीवब्रह्मजगद्विषयाणाम् अवबोधनम्।
3. प्रकरणग्रन्थानां परिचयप्रापणम्।
4. सङ्ग्रहेण वेदान्ततत्त्वानां सोदाहरणं निरूपणम्।
5. अध्यारोपापवादादिन्यायानाम् अवगमपुरस्सरं वेदान्ततत्त्वानाम् अवगमनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. श्रीशङ्कराचार्यैः लिखितानां प्रकरणग्रन्थानां परिचयं प्राप्स्यन्ति।
2. आत्मबोधाख्ये ग्रन्थे रचितैः सरलैः श्लोकैः वेदान्तप्रमेयाणां गभीरं ज्ञानमवाप्स्यन्ति।
3. पञ्चीकरणप्रक्रिया, जगत्सृष्टिविचारः, शरीरत्रयविचारः, ब्रह्मात्मनोः ऐक्यम् इत्यादिविचारान् सरलैः दृष्टान्तैः अवगमिष्यन्ति।
4. निगूढानां वेदान्ततत्त्वानां सरलया भाषया व्याख्यानं कर्तुं शक्ष्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.4	आत्मबोधः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- मङ्गलश्लोकः।
- अविद्यानिवर्तकस्य विचारः।
- संसारस्य मिथ्यात्वम्।
- आत्मनः भेदस्य कल्पितत्वम्।
- साक्षिणः स्वरूपम्।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- देहेन्द्रियमनोबुद्धीनां सचेनत्वं कथमिति विचारः।

- आत्मानात्मनोः अध्यासः।
- आत्मनः अविक्रियत्वम्।
- शरीरादीनाम् आविद्यकत्वम्।
- आत्मनः स्वरूपम्।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- एकस्य आत्मनः ध्यानम्।
- अरणिदृष्टान्तः।
- अहं ममेति अज्ञानस्य बाधः।
- आत्मारामस्य स्वरूपम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- उपाधिविलयः।
- ब्रह्मावधारणम्।
- आत्मनः सर्वावभासकत्वम्।
- ब्रह्मभिन्नस्य सर्वस्य मिथ्यात्वम्।
- प्रकरणसमाप्तिः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. अनन्तरामन्, एच्. जि., आत्मबोधः, लाल्भाग् पोर्ट् रोड् : प्रसन्न प्रिंटर्स् एण्ड पब्लिशर्स्।
2. प्रकरणाष्टकम्, डि. ४९/९, मिश्रा पोख्रा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्तिमठ।
3. श्रीकृष्णपन्तशास्त्रि, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. प्रकरणाष्टकम्, डि, ४९/९ मिश्रा पोख्रा, वाराणसी : श्रीदक्षिणामूर्ति मठ।
2. शास्त्री, श्रीकृष्णपन्त, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।

काठिन्यस्तरः 400-499

श्रेयोऽङ्काः - 4
होराः - 60

गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5: अपरोक्षानुभूतिः

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि (Course Objectives)

1. सरलैः श्लोकैः वेदान्तप्रमेयाणां सङ्ग्रहेण प्रतिपादनम्।
2. आत्मतत्त्वोपयोगिनां शरीरादिस्वरूपाणां विमर्शनम्।
3. वेदान्तानां तात्पर्यं कुत्र वर्तते इति अवगमनम्।
4. ब्रह्मतत्त्वाभ्यासस्य महत्त्वप्रतिपादनम्।
5. वेदान्ततत्त्वानां सरलैः दृष्टान्तैः अवबोधनम्।

अधिगमस्य परिणामाः (Learning Outcomes): अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनादनन्तरं छात्राः :-

1. वेदान्ततत्त्वानां सरलया शैल्या निरूपणं कथं कर्तव्यमिति ज्ञास्यन्ति।
2. वादग्रन्थेषु प्रवेशाय अपेक्षितानाम् अंशानां ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
3. शरीरत्रैविध्यम्, अवस्थात्रैविध्यं, कोशपञ्चकं, जगत्सृष्टिः इत्यादिविचाराणां सूक्ष्मतया अवलोकनेन स्पष्टप्रतिपत्तिं प्राप्स्यन्ति।
4. ब्रह्मज्ञानसाधनीभूतानाम् अंशानां विचारेण तद्विषयकसंशयनिवारणं करिष्यन्ति।
5. सरलया भाषया वेदान्ततत्त्वस्य निरूपणं कर्तुं सामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।

श्रेयोऽङ्कप्रारूपम् (Credit Framework)

पाठ्यक्रमकूटाङ्कः (Course Code)	पाठ्यक्रमशीर्षकम् (Course Title)	पाठ्यक्रमस्य श्रेयोऽङ्कविभाजनम् (Credit Distribution of the Course)			श्रेयोऽङ्काः (Credits)
		व्याख्यानम् (Lecture)	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	प्रशिक्षणम्/अभ्यासः (Practical/Practice)	
गौणः पाठ्यक्रमः (Minor) 4.क.5	अपरोक्षानुभूतिः	04	0	0	04

पाठ्यक्रमविवरणम् (Details of Course)

अन्वितिः १. **श्रेयोऽङ्कः १**

- शम-दम-उपरति-तितिक्षा-श्रद्धादीनां स्वरूपम्।
- विचारस्य स्वरूपम्।
- देहादीनाम् अनात्मत्वम्।
- ज्ञानं किमिति विचारः।

अन्वितिः २. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मनः स्वप्रकाशत्वम्।

- स्थूलसूक्ष्मशरीरयोः स्वरूपम्।
- प्रपञ्चस्य उपादानविषयकविचारः।
- आत्मनः ब्रह्मरूपत्वम्।
- यस्मिन् सर्वाणि भूतानि इत्यादिश्लोकानां विवरणम्।
- ब्रह्मणि जीवत्वभ्रान्तिः।

अन्वितिः ३. **श्रेयोऽङ्कः १**

- आत्मानात्मविवेकस्य अध्यस्तत्वम्।
- आत्मनि देहत्वस्य भ्रमत्वम्।
- प्रारब्धकर्मणः विचारः, प्रपञ्चोपादानविचारश्च।
- ब्रह्मणः वाचामगोचरत्वम्।

अन्वितिः ४. **श्रेयोऽङ्कः १**

- कालस्य निर्वचनम्।
- नियमादीनां स्वरूपविवेचनम्।
- कुम्भकादीनां विवरणम्।
- पूर्णत्वस्य अभ्यासः।
- ब्रह्मविषयकवृत्त्युदयः।
- राजयोगः।

निर्धारिताः ग्रन्थाः (Essential/Recommended Readings/Texts)

1. एम्.ए. सुब्रह्मण्यशास्त्रि एस्., प्रकरणाष्टकम्, डि. ४९/९, वाराणसी : महेश रिसर्च इंस्टीट्यूट्।
2. शास्त्रि, श्रीकृष्णपन्त, प्रकरणपञ्चकम्, नई दिल्ली : चौखम्बा संस्कृतप्रतिष्ठान।
3. अपरोक्षानुभूतिः, श‍ृङ्गेरी : श्रीजगद्गुरुशङ्कराचार्यमहासंस्थानं, दक्षिणाम्नायश्रीशारदापीठम्।
4. चिन्मयानन्द, स्वामी, अपरोक्षानुभूति आदिशङ्कराचार्य रचित (संस्कृत एवम् हिन्दी अनुवाद), प्रकाशक : सेंट्रल् चिन्मय मिशन्।

सहायकाः ग्रन्थाः (Additional Readings)

1. अखण्डानन्दसरस्वती, स्वामि, अपरोक्षानुभूतिप्रवचनम्, सत् सहित्यप्रकाशन ट्रस्ट्।
2. अपरोक्षाऽनुभूतिः, खीम्राज् श्रीकृष्णादास्।
3. Deshmukh, Dr. Shrikrishna Aparoksanubhuti, Delhi: Motilal Banarsidas Publications.